

Yrittäjyyskasvatus alas jalustalta

ONKOHAN MISTÄÄN kouluopetukseen liittyvästä pauhattu 1990- ja 2000-luvulla Suomessa yhtä paljon kuin yrittäjyyskasvatuksesta? Aiheesta on tehty raportteja ja ohjelmia, ja se on otettu mukaan opetussuunnitelmiin, strategioihin, kehittämissuunnitelmiin, hallitusohjelmiin...

Opetusministeriön julkaisussa *Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivat* (2009) yrittäjyyskasvatus näyttää jopa eräänlaisena koulutuksen johtoajatuksena varhaiskasvatuksesta yliopistoon, yläkäsitteenä, jonka alle voidaan liittää kaikki mahdolliset hyvät ja kannatettavat asiat:

»Yksilön oma aktiivisuus ja vastuu sekä omasta toiminnastaan että lähimmäisistään

huolehtiminen muodostavat psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin perustan. -- Yrittäjämäisen toimintakulttuurin tehtävänä on kasvattaa oppija vastuuseen itsestään ja tekemisistään, rohkaista ottamaan uusia askeleita, vaikka niissä voisi epäonnistua, sekä kehittää valmiuksia ja keinoja vaikuttaa ja osallistua myös yhteiskunnalliseen toimintaan.»

On aiheellista kysyä, miksi aktiivisuus, vastuullisuus, rohkeus ja yhteiskunnallinen osallistuminen sidotaan juuri yrittäjyyskasvatuksen kontekstiin; miksi yläkäsitteenä ei ole vaikkapa palkansaajakasvatus, kansalaisyhteiskunta, etiikkakasvatus, humanistinen kasvatus, ympäristökasvatus, solidaarisuuskasvatus tai rauhankasvatus? Tällaiset käsitteet ovat nykyisessä koulutuspolitiikassa jokseenkin tuntemattomia tai marginaalisia. Ajan henkeä kuvaavasti erityisesti se, että vielä 1980-luvulla kouluopetukseen kuulunut rauhankasvatus on käytännössä lopetettu samaan aikaan, kun yrittäjyyskasvatuksen lonkerot ovat levinneet kaikkialle. Rauha ei ole enää muodikasta, vaan nyt pääosassa ovat taloudellisen kasvun ja vaurauden tavoittelu sekä kilpailu resursseista.

ITSEKIN YRITTÄJÄNÄ TOIMIVANA en suinkaan vastusta yrittäjyyden esilläpitämistä kouluissa. Mutta paitsi että yrittäjyyskasvatus on

vuosien mittaan laajentunut, se on myös sisältönsä muuttanut. Kuten opettaja **Tero Toivanen** toteaa *Kulttuurivihkojen* haastattelussa (sivuilla 30–34), 1980-luvulla yrittäjyys esitettiin yhtenä työn ja toimeentulon hankkimisen muotona, mutta sittemmin kasvatus kääntyi sisäisen yrittäjyyden tuottamiseksi, ihmisen ajattelun ja toimintatapojen muokkaamiseksi. *Yrittäjyyskasvatuksen suuntaviivojen* esipuheessakin silloinen opetusministeri **Henna Virkkunen** (kok.) toteaa, että yrittäjyyskasvatus on vain osa yrittäjyyskasvatusta.

Vaikka yrittäjyyskasvatuksen linjauksiin on taitavasti liitetty myös vastuullisuus ja toisista huolehtiminen, on silti aihetta pohdittava, ollaanko lapsia ja nuoria valmentamassa rakentamaan maailmaa, jossa jokainen on oman onnensa seppä ja jossa vähemmän »yrittäjämäiset» ihmiset jätetään jalkoihin tai yksityisen hyväntekeväisyyden varaan.

On myös hyvä muistaa, että kehittyneissä yhteiskunnissa valtaosa ihmisistä työskentelee palkkatyösuhteessa, kun taas yrittäjyys on tavallisempaa Intian tapaisissa vähemmän kehittyneissä maissa, joissa se yleensä nivoutuu köyhyyteen. Täälläkin yrittäjyys merkitsee monelle tosiasiaa taloudellista turvattomuutta ja jatkuvaa raatamista ilman työsuhteiselle kuuluvia oikeuksia. Kerrotaanko koululaisille riittävästi myös tästä puolesta?

SUOMALAISEN KOULUTUSPOLITIIKAN nykyinen markkina-, kilpailu- ja yrittäjyysvetoinen suuntaus ei ole tullut tyhjäksi, vaan se on elinkeinoelämän pitkäjänteisen ja voimallisen vaikuttamistyön tulosta, jota monet kompromissit ovat toki pehmentäneet. Jos suunta halutaan kääntää, pelkkä kritiikki ja jarruttelu ei pitemmän päälle riitä, vaan tarvitaan vaihtoehtoja, joita sitten kehitetään ja ajetaan eteenpäin pitkäjänteisellä työllä. Toivanen ja muut tässä *Kulttuurivihkoissa* haastatellut koulutuksen asiantuntijat hahmottelevat alustavasti myös toisenlaisen koulutuspolitiikan suuntaviivoja.

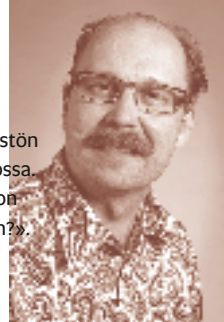
ELIAS KROHN

TÄMÄN NUMERON TEKIJÖITÄ

KANSIKUVAN COPYRIGHT: LEHTIKUVA

ANTERO PUHAKKA

Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestön
pääluottamusmies Itä-Suomen yliopistossa.
Kirjoitti tähän numeroon Puheenvuoron
»Yliopistot muuttuvat – mihin suuntaan?».

SEPPO PAANANEN

Helsinkiläinen valtiotieteiden tohtori ja
harrastajakirjoittaja. Tässä numerossa Paanasen
essee »Hyvästit roomanille».

SAMULI SAARINEN

Opiskelee graafista suunnittelua Aalto ARTSissa.
Kuvitti tähän numeroon jutut »Unkari – matkalla
fasismiin?», »Nuorista tuli vallattomia» ja
»Paluu pellava-aikaan».
www.samuliottohenrik.tumblr.com

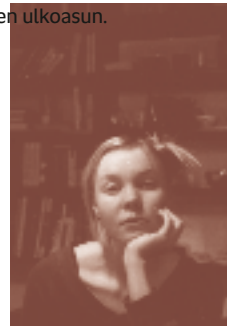

JOUKO JOKISALO

Filosofian tohtori, historian ja yhteiskuntaopin
pedagogiikan yliopistonlehtori Itä-Suomen
yliopistossa Joensuussa. Kirjoitti tähän numeroon
artikkelin Unkarin poliittisesta tilanteesta.

TUULI HÄGGMAN & PAULIINA NYKÄNEN

Ovat koulukavereita ja *Kulttuurivihkojen* uudet
graafikot. Tekivät lehdelle uuden ulkoasun.

KULTTUURIVIHKOT 40. vuosikerta | JULKAISIJA Domirola Oy | PÄÄTOIMITTAJA Elias Krohn | *politiikka, filosofia, mielipide, 200 sanaa* | TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ, KEHITYS Ari Lahdenmäki | TOIMITUSSIHTEERIT Marko Korvela | *populaarimusiikki, kirjallisuus, marxilaisuus* | Katja Nissinen | *yhteiskunta, tiede, Tampere* | Kirsi Vanhamaa | *kirja-arviot, teatteri, elokuvat* | Riikka Ylitalo | *kaunokirjalliset tekstit* | ULKOASU Tuuli Häggman | Pauliina Nykänen | TOIMITTAJAT Aleksi Ahtola | *historia* | Johan Alen | Jouni Avelin | *Turku* | Riia Colliander | Eero J. Hirvenoja | *elokuva* | Janne Hukka | Mari Lukkari | Tomi Toivio | Iisa af Ursin | TOIMITUKSEN YHTEYSTIEDOT www.kulttuurivihkot.fi | (09) 4114 5369 (vastaaja) Kaasutehtaankatu 1/12 00540 HKI | etunimi.sukunimi@kulttuurivihkot.fi | OSOITTEENMUUTOKSET JA TILAUKSET Kulttuurivihkot ilmestyy kuusi kertaa vuodessa. Lähetä tilaus tai tieto osoitteenmuutoksesta toimituksen osoitteeseen kirjeitse tai sähköpostitse: tilaus@kulttuurivihkot.fi tai käyttäen tilauspalvelua osoitteessa www.kulttuurivihkot.fi. Kuuden numeron kestopilaus 42,51 € (sis. alv 9%), vuoden määräaikainen 50,14 € (sis. alv 9%). | ILMOITUSHINNAT Koko sivu: 739 €, puoli sivua 474 € sekä arvonnäkövero 23 %. | MEDIAKORTTI www.kulttuurivihkot.fi | KIRJOITUSTEN LÄHETTÄMINEN Toimitus ottaa sitoumukselta vastaan lehdessä julkaistavaa materiaalia. Tekstit vain RTF- eli Rich Text Format - tai ASCII-tiedostomuodoissa sähköpostitse toimitussihteerille tai lehden osoitteeseen (tuloste ja mahdollinen levyke). Lehti ei vastaa tilaamatta lähetetyn materiaalin säilyttämisestä eikä palauttamisesta. Aiheiden tarjoaminen onnistuu parhaiten ottamalla yhteyttä toimitussihteeriin. Ks. työnjako yltä. Kulttuurivihkoihin kertyvä aineisto luovutetaan vanhennuttuaan Kansan Arkistoon tallennettavaksi. | KIRJAPAINO KTMP Ykkös-Offset, Singsby. | ISSN: 0356-3367v

3 PÄÄKIRJOITUS
6 200 SANAA
12 LEVYARVIOT
13 LEFFANURKKA
14 DVD-ARVIOT
42 AVELIN
54 MIELIPIDE
56 BERGER
59 KIRJA-ARVIOT
66 SOIKKELI

16

HANNAH ARENDT ISRAEL-KRIITIKKONA

Tampereen Työväen Teatterin *Hannah ja rakkaus* –näytelmän Arendt soimaa yhtä lailla saksalaisia ja israelilaisia.

18

UNKARIN UUSI SUUNTA

Rasismi, äärinationalismi ja autoritaarinen oikeistolaisuus leviävät Unkarissa. Jopa holokaustia vähätellään ja Horthyn oikeistodiktatuurin kautta rehabilitoidaan. Jouko Jokisalonen raportoiti.

24

UUSI YLIOPISTOEETOS

TEEMA – KOULUTUS
Yliopistojen keskeiseksi tehtäväksi on tullut auttaa Suomea menestymään globaaleilla markkinoilla. Itä-Suomen yliopiston pääluottamusmies Antero Puhakan puheenvuoro.

25

KOHTI LAADUKKAAMPAA VARHAISKASVATUSTA

TEEMA – KOULUTUS
Eeva Kaukoluodon mukaan varhaiskasvatusta pitäisi kehittää lasten, ei työelämän ehdoilla.

28

TOTTELEMATTOMAT NUORET

TEEMA – KOULUTUS
Suomalaisnuorten valmius laittomaan yhteiskunnalliseen toimintaan on kasvanut nopeasti. Tutkija Sakari Suutarinen syyttää koulujen yhteiskuntakasvatuksen puutteita.

30

TUTKIMUS MUKAAN KOULUTYÖHÖN

TEEMA – KOULUTUS
Yhteiskunta on muuttunut peruskoulun alkuajoista melkoisesti. Koko koulutuskulttuuri ja kasvatusajattelu olisi aika miettiä uusiksi, esittää opettaja Tero Toivanen. Hän esimerkiksi muuttaisi opetusmetodeja tiedon jakamisesta tutkivampaan suuntaan.

36

TOTUUDEN, KAUNEUDEN JA HYVYYDEN YLIOPISTO

TEEMA – KOULUTUS
Koulutuksen tutkija Matti Vesa Volasen mielestä yliopistoissa työ on organisoitava sivistyksen periaatteiden, ei markkina-ajattelun mukaan.

40

SIVISTÄVÄ TYÖVÄENLIIKE

TEEMA – KOULUTUS
Professori Jari Heinonen käy läpi työväenliikkeen sivistystyön historiaa ja nykytilaa. Hän toivoo perinteisen opintokerhotoiminnan elvyttämistä.

43

KUVASALKKU: HELEN KORPAK

Sarja arkipäivän snapshotteja.

50

KOLME RUNOA

Kari Saviniemi.

51

HYVÄSTIT ROMAANILLE

»Yhtenä rehellisenä hetkenä kykenin ajattelemaan, että maailma ei kaipaa (keskinkertaista) romaaniani.»
Seppo Paanasen essee.

57

KISSA, KOIRIA JA KASA VÄÄRIÄ KOLIKOITA

Tamas Matekovitsin kuvapakina Ateenasta.

58

PÄREKORIEEN AIKAAN

Pieni pärekoriyttö -kirjan tehnyt Virpi Adamsson tietää isoäitien aikakauden kiinnostavan tämän päivän lapsia.

SISÄLLYS

ELVI SINERVON RUNOT KOKOON JUHLAVUODEN KUNNIAKSI

Kantaaottava runoilija
määritteli lyriikkansa
»jaloksi dilentantismiksi»

TOUKOKUUN ALUSSA tulee kuluneeksi sata vuotta **Elvi Sinervon**, suomalaisen runon mestarin syntymästä. Juhlavuoden kunniaksi Kustannusyhtiö TA-Tieto julkaisee Sinervon kootut runot vuosilta 1931-1956.

Sinervon tunnetuimpia runoja lienevät jatkosodan aikana vankeudessa kirjoitettu *Natalia* sekä Kemin 1949 veritorstain innoittamat *Lintu mustasiipi lennä* ja *Sinä tiedät luokkasi lain*. Tekstit muistetaan ehkä parhaiten **Kaj Chydeniuksen** sävellyksinä, joita 60-70-luvun poliittinen lauluiliike nosti laajempaan tietoisuuteen.

Runokokoelman jälkisanat kirjoittanut **Peter von Bagh** toteaa, että monet Sinervon runot ovat suoria vastauksia syntymäaikansa yhteiskunnallisiin ja poliittisiin tapahtumiin.

ELVI SINERVO SYNTYI helsinkiläiseen työläisperheeseen 4. toukokuuta 1912. 1930-luvulla Sinervo toimi Akateemisessa Sosialistiseurassa ja avusti *Soihtu*-lehteä ja *Kirjallisuuslehteä* sekä sosiaalidemokraattisten nuorten *Työläisnuorisoa*. Hän oli mukana perustamassa taiteilija-kirjallisuusryhmä Kiilaa vuonna 1936. Sinervon esikoisteos, *Runo Söörnäisistä* -novellikokoelma ilmestyi 1937.

Monet Sinervon runot ovat suoria vastauksia syntymäaikansa yhteiskunnallisiin ja poliittisiin tapahtumiin.

Talvi- ja jatkosodan aikana Sinervo vietti muun muun radikaalivasemmistoaktiivin lailla vuosia kiven sisässä. Sotien jälkeen hän toimi aktiivisesti muun muassa Suomen kommunistisessa puolueessa ja Rauhanpuolustajissa.

Kokoelmaan on sisällytetty myös Sinervon pitämä puhe Mäntsälän kunnankirjaston kulttuurijuhlissa. *Kirjoittajan vastuusta* -teksti julkaistiin ensimmäisen kerran Nuoren Voiman Liiton Kerho 33:ssa vuonna 1948. Siinä Sinervo pohtii muun muassa sosialistikirjailijan roolia propagandan ja taiteen välisen ristiriidan välittäjänä.

SANOISIN, ETTÄ LYRIIKKANI on laadultaan jaloa dilentantismia, kommentoi Sinervo itse tuotantoaan elokuussa 1977 antamassaan haastattelussa.

Myö suomentajana kunnostautunut Sinervo palkittiin muun muassa Mikael Agricola -palkinnolla sekä Eino Leinon palkinnolla. Hän kuoli 28. elokuuta 1986.

Kokoelma julkaistaan Helsingin Maanantai-klubilla Ravintola Milenkassa (Haapaniemenkatu 3-5) 7. toukokuuta klo 19.

MARKO KORVELA

OCCUPY- LIIKE TÄYTTÄÄ VUODEN TOIMINNAN MERKEISSÄ

Espanjasta alkunsa
saanut torien liike täyttää
toukokuussa vuoden.

VIIME VUODEN LOKAKUUSSA toi kansainvälisen Occupy-liikkeen toimintapäivä kaduille ja toreille ihmisiä yli tuhannella paikkakunnalla ja 82 eri maassa. Suomessa tempaistiin 13 paikkakunnalla.

Toimintapäivänä lauantaina 12. toukokuuta jyrähtää taas, kun globaalit mielenosoitukset valtaavat tilaa ympäri maailmaa. Odotettavissa on vähintään viime lokakuun mittakaavan mobilisatiota.

Toukokuun toimintaa organisoidaan 12M-tunnuksella myös Suomessa usealla paikkakunnalla. Helsingissä suunnitteilla on mielenosoituskulkuetta sekä toritapahtuma, jossa lokakuuseen tapaan sana olisi vapaa ja jokaisella mahdollisuus käyttää puheenvuoroja.

Helsingin torikokous on jatkanut yhtäjaksoisesti mielenosoitusta Musiikkitalon kupeessa lokakuusta asti. Edes talven pakkaset tai lumimassat eivät ole saaneet mielenosoittajia pistämään pilille pussiin, vaan toimintaa on ollut jatkuvasti. Occupy Helsinki on muun muassa järjestänyt vaihtoehtoisia talousfoorumeita, joissa on pohdittu finanssikapitalismia korvaavia tapoja järjes-

tää tuotantoa ja taloutta. Suosittuja ovat olleet jokasunnuntaiset, kaikille avoimet yleiskokoukset, joissa on linjattu liikkeen toiminnan suuntaviivoja.

Toriliike oli myös näkyvästi mukana Suomen sosiaalifoorumissa Helsingissä. Foorumin teemana olikin tänä vuonna *Occupy Demokratia*.

Toriliikkeellä on jatkuvasti toimintaa ympäri maata. Esimerkiksi Jyväskylän Torikokous on järjestänyt kevään mittaan kävelykadulla solidaarisuustempauksen kreikkalaisten tueksi. Vantaan Tikkurilassa on kokoonnuttu säännöllisesti osoittamaan mieltä kansainvälisen Occupy-liikkeen tunnuksien alla.

Torien liikkeen tuorein kotimainen lisä taitaa olla Kotkan torikokous, jonka puitteissa ollaan organisoimassa paikallista toimintaa jo ennen toukokuun toimintapäivää.

MARKO KORVELA

torillatavataan.wordpress.com

VILLE HYTÖNEN/SAVUKEIDAS

YLI KYMMENTÄ VUOTTA SAVUKEIDASTA

Pienkustantamo on kasvanut, vaikka sen kustannuslinja on kulttuuriorientoitunut.

OIKAISUJA

KIRJAN JA RUUSUN PÄIVÄNÄ 2001 perustettu kirjajakustantamo Savukeidas juhli 10-vuotissyntymäpäiväänsä myöhässä mutta vielä juhluvuoden puolella maaliskuussa. Kulunut vuosi oli kustantamolle niin kiireinen, että juhlia ehdittiin vasta 11-vuotispäivän kynnyksellä.

Savukeidas on kasvanut vuosien myötä kahden abiturientin kolmen kirjan vuositahdista julkaisevasta hikipajasta neljäkymmenen vuosinimikkeen kustannustaloksi, jolla on turkulaisen toimiston lisäksi oma kauppa Tampereella ja joka julkaisee omaa kulttuurilehteään *Kerberosta*.

Kustantamon kolmikymppisten puuhamiesten **Ville Hytösen** ja **Erno Selänteen** mukaan Savukeitaan kasvun on mahdollistanut kaiken sisään tulevan kassavirran sijoittaminen kasvuun ja tulevaisuuteen. Kuitenkaan kustantamon kulttuuriorientoitunut kustannuslinja ei ole omiaan tuottaamaan suuria voittoja.

»Aina kun jotain on jäänyt viivan alle, olemme tyhjentäneet rahapussimme julkaistaksemme kongolaista nykyrunoutta, anarkismin historiaa tai matkakirjan *Moldovasta*», kustannuspäällikkö Ville Hytönen nauraa.

KARI SAVINIEMEN Viljo Kajavaa käsittelevään esseen »Kukaan ei ole voittaja» (*Kulttuurivihkot* 6/2011) oli pujahtanut virhe **Katri Valan** tietoihin. Vuoden 2011 syyskuussa Valan syntymästä tuli kuluneeksi 110 vuotta. Hänen syntymävuotensa on 1901, ei 1914, niin kuin kirjoituksessa sivulla 19 virheellisesti sanotaan.

KULTTUURIVIHKOISSA 1/2012 sivulla 6 kerrottiin, että Guggenheim-museon alustava selvitystyö maksoi 2,5 miljoonaa euroa. Tosiasiassa hinta oli 2,5 miljoonaa dollaria eli vajaat 2 miljoonaa euroa.

RIIKKA YLITALON arviosta **Mike Pohjolan** teoksesta *Ihmisen poika* (*Kulttuurivihkot* 1/2012) oli erehdyksessä pudonnut pois neljäs kappale ja viidennestä oli jäänyt vain häntä »vettei Jumalaa olekaan olemassa:». Julkaisemme nyt uudelleen arvion kolmannen, neljännen, viidennen ja kuudennen kappaleen:

Perheen uskonnollisuus osoitetaan romaanissa selkeästi. Seppo-isä lukee jouluna ennen ruo-

»**VUONNA 2013 JULKAISEMME** kahdeksan käännösruneesta 32:n muun uuden kirjan lisäksi. Se on vähintään kaksinkertaisesti verrattuna kaikkien muiden kustantamojen yhteiseen käännösruneiden määrään, mitä luultavimmin nelinkertaisesti», kustantaja Erno Selänne jatkaa.

Turussa ja Tampereella kahden hengen voimin toimiva Savukeidas on työvoimajulkaisumäärä-suhteeltaan selvästi tehokkain kustantamo Suomessa.

»Työnjakomme on selvä ja sen takia kykenemme toimi-

maan järkevästi pienellä porukalla kahdessa kaupungissa», Selänne esittää.

Savukeidas työllistää noin seitsemääkymmentä freelanceria enemmän tai vähemmän vakituisesti. Kotimaisia kirjailijoita on vajaat 30 ja käännettyjä kirjailijoita noin 50. Vuonna 2011 Savukeidas julkaisi 36 nimikettä ja vuonna 2012 tulee julkaisemaan noin 40.

MARKO KORVELA

<http://www.savukeidas.com>

kailua jouluevankeliumin, jota kirjassa siteerataan. Tämän jälkeen seuraa kaikkietävän kertojan pohdintaa:

»Olisipa kiinnostavaa tietää, miksi jouluevankeliumi on rajattu niin kuin on, että se alkaa roomalaisesta jumalkeisarista ja yleensä loppuu painiin. Onko siinä tarkoituksella tällainen kaari korkeimmasta inhimillisestä saavutuksesta matalimpaan? Pitäpä miettiä tätä ehtiessäni.»

Näin romaanissa kuvataan jo alkupuolella sen todellisuudessa kriittistä suhtautumista kristinuskoon ja etenkin Raamattuun. Julius alkaa rippileirillään pohtia vakavasti sitä mahdollisuutta, ettei Jumalaa olekaan olemassa:

»Kantaessaan ulosteen täyttämiä ämpäreitä isosten kanssa, Julius alkoi miettiä, mikä uskonto se sellainen oli, missä kukaan ei tiennyt vastauksia isoihin kysymyksiin.»

Arvio on luettavissa kokonaisuudessaan internetissä:

<http://kulttuurivihkot.fi/lehti/jutut/artikkelit/>

Toimitus pahoittelee virheitä.

Syyrian tragedia on tiivistynyt erityisesti Homsin kaupunkiin. Kuvassa Syyrian armeijan jäljiltä palava rakennus.

MITÄ TEHDÄ SYYRIALLE?

Syyriassa jatkuva tappaminen ja kärsimys saa meidät kaikki epätoivoisiksi. Mutta voiko asialle tehdä mitään?

YK:LLA JA MAAILMAN VALTIOILLA on taipumus toistaa samoja virheitä ja aloittaa väärästä päästä.

Ensin yritetään päästä eroon selkkauksen avainhahmosta pakotteiden avulla. Toiseksi ajetaan tulitaukoa vetoamalla osapuoliin tai aseellisen puuttumisen avulla. Sitten aloitetaan osapuolten neuvottelut ja ratkaistaan tilanne lopulta poliittisella kompromissilla.

Järjestys tuntuu loogiselta myös Syyriassa, mutta kovin viisasta se ei ole.

Koska presidentti **Bashar al-Assadin** asema on niin keskeinen, eliminoimisen sijasta kannataisi ensin kuunnella hänen ratkaisuehdotuksiaan.

Miksi osapuolet suostuisivat tulitaukoon, vaikka näköpiirissä ei ole hyväksyttävää ratkaisua? Eikö se antaisi vastapuolelle aikaa varustautua lisää? Tulitauko on toivottava, mutta ei välttämätön eikä riittävä ratkaisu.

Jos toinen pääosapuoli on eliminoitu, kuka sanelee neuvottelujen asialistan? Näillä ehdoilla poliittisen ratkaisun sisältö on ennalta määrätty.

Käännetään pakka. Tutkitaan käännettyä järjestystä. Aloitetaan ratkaisusta ja jatketaan neuvotteluilla sen yksityiskohdista. Jos ratkaisu on onnistunut, sitä voi seurata aselepo. Ehkä avainhahmokin siirtyy syrjään tehtyään osuutensa.

Mutta miten löytää ratkaisu, kun tappaminen jatkuu? Silloin motivaatio on korkealla. Tulitauon jälkeen motivaatio heikkenee, kuten näimme Sri Lankassa. Turistit palasivat, mutta ratkaisun etsintä lopahti.

Miten löytää ratkaisu, jos avainpelaajat osallistuvat taisteluihin? He voivat neuvotella edustajien välityksellä. Maa on täynnä ihmisiä, jotka tuntevat sen ongelmat. Heitä kiinnostaa ratkaisussa muukin kuin voitto tai se, kuka on hyvä ja kuka paha.

YK voisi lähettää sotilaiden sijasta välitystaitoisia ihmisiä. Kuultaisiin osapuolia maan sisällä

ja ulkopuolella. Annetaan heidän määritellä haluamansa Syyria.

ISRAEL HALUAA SYYRIAN jakamista osiin, Iranin vaikutuksen vähenemistä, Golanin aseman vakiinnuttamista ja Lähi-idän kartan uusiksi.

Yhdysvallat haluaa samaa kuin Israel sekä valtaa öljy- ja kaasuvaroihin. Britannia tahtoo samaa kuin Yhdysvallat, ja Ranska haluaa ystävälliset suhteet Syyriaan. EU haluaa samaa kuin Israel–Yhdysvallat ja Ranska.

Venäjä haluaa laivastotukikohdan Välimerelle ja »liittolaisen». Kiina haluaa samaa kuin Venäjä.

Iran haluaa šiiojen valtaa. Irakin šiiajohto haluaa šiiojen valtaa. Libanon haluaa tietää, mitä se haluaa. Saudi-Arabia haluaa sunnien valtaa.

Egypti haluaa välittäjäksi. Qatar haluaa samaa kuin saudit ja Egypti. Persianlahden öljymaat haluavat samaa kuin Yhdysvallat ja Britannia.

Arabiliitto ei halua Libyan toistoa ja kokeilee ihmisoikeuksia. Turkki haluaa vahvan aseman suhteessa Israeliin ja Yhdysvaltoihin sekä puskurivyöhykkeen Syyriaan.

YK haluaa välittäjäksi.

Tilannetta synkistää Syyrian asema kahden blokin välissä: yhtäällä Israel–USA–Nato, toisaalla Shanghain yhteistyöjärjestö, johon kuuluvat Venäjä, Kiina ja Keski-Aasian maita sekä Intia ja Iran tarkkailijoina.

Entä mitä Syyrian selkkauksen osapuolet haluavat?

Alawiitit ja šiitit haluavat vähemmistöasemaansa huolimatta pysyä vallassa. Väestön enemmistönä olevat sunnit haluavat valtaa itselleen ja demokratiaa.

Juutalaiset, kristityt ja muut vähemmistöt haluavat turvallisuutta ja pelkäävät sunnien valtaa. Kurdit haluavat laajaa autonomiaa ja yhteyttä maiden maiden kurdeihin.

VÄKIVALTAAN OVAT SYYLLISTYNEET selkkauksen molemmat osapuolet, mutta syyllisten etsinnän sijaista tulisi hakea ratkaisuja. Se on tehtävä väkivallattomasti, sillä voittaja joutuisi muiden ankan paheksunnan kohteeksi.

Pakotteet eivät ole ratkaisu. Ne toimisivat kuin rangaistus ihmiselle, jonka keho kamppailee jo tuhoisia mikrobeja vastaan.

Esiin nousee sveitsiläinen malli: Syyrian liittovaltio, jossa autonomia ulottuu kylätasolle asti. Sunnit, šiitit ja kurdit hoitavat keskinäiset suhteensa omalla tavallaan.

Tarvitaan myös kansainvälisiä rauhanturvaajia ja vähemmistöjen suojelua. Uusi Syyria olisi sitoutumaton ja torjuisi ulkomaiset tukikohdat sekä asevirrat. Golanin asemaa ei yritettäisi ratkaista pakolla, koska se vaarantaisi Israeliin YK-jäsenyyden.

JOHAN GALTUNG (INTER PRESS SERVICE)

AJOITTAISIA INTOHIMON LIEKKEJÄ

Georges Bizet'n *Carmen* on puhkisoitettu ja -laulettu ooppera. Miten saada siihen uutta verta? West Coast Kokkola Operan (WCKO) tulkinta tarjosi moitteetonta laulua ja eksoottisen värikästä pukuloistoa.

KAPELLIMESTARI SAKARI ORAMO oli trimmanut Uusi Filharmonia -orkesterin huippuunsa soimaan intohimoisena kudoksena, jossa oli runsaasti dynaamisia vaihteluita ja sävyjä lyirisestä dramaattiseen harkaitaistelun tunnelmaan. Jousisoittajien jouset saivat sellaista kyytiä, että jouset lensivät.

Laulajat lauloivat moitteettomasti, mutta tunteen paloa esi-tykseensä saivat vain muutamat solistit. **Anu Koms**i Micaelana, **Mati Turi** Don Joséna ja maailmanluokan baritoni **Dwayne Croft** Escamillonä sytyttivät laulunsa jatkuvaan intohimon liekkiin. Ensemble-kohtauksissa Mercedes (**Anni-ka Mylläri**), Frasquita (**Annami Hylkilä**), El Remendado (**Bill Ravall**) ja El Dancairo (**Dong-Hoon Han**) sekä mies- ja naiskuorot loivat kauniita harmonioita.

TUNTEEN PALOA olisi saanut yksinkertaisesti järjestämällä lavalle toimintaa: nyt se oli karsittu minimiin ja lavallaolo oli varsin staattista. Melodraama oli sen sijaan sisällytetty taustalla pyörivään mustavalkofilmiin. Väliajan jälkeen laulajat energisoituivat yleisesti antamaan itsestään enemmän

Escamillon ja Don Joséna aloitettua kukkotappellunsa *Carmenista* (**Hilary Summers**).

En ymmärrä taustaprojisoitien ja -elokuvien suosiota.

En ymmärrä taustaprojisoitien ja -elokuvien suosiota. Miksi järjestää taustalle ylimääräistä aistiärsykettä haajaannuttamaan huomiota, toistamaan oopperan sanomaa ja viemään osa budjetista, kun samalla panoksella voisi järjestää lavalle sitä kaivattua elämää? Uuden tekniikan käyttö ei saisi olla itseisarvo. Taustaprojisoitien käyttö ei koske vain WCKO:ta, vaan esimerkiksi Kansallisoopperaa.

WCKO:N NOSTALGISESSA mustavalkoisessa elokuvassa siirryttiin 1820-luvun Sevillasta eri aikoihin ja paikkoihin ja elokuviin, viimeksi Olympiastadionille, jossa *Carmen* kohtasi kohtalonsa. WCKO:n nostalgisen elokuvan kunniaksi on sanottava, että se oli erinomaisesti synkronisoitu vaihtumaan täsmällisesti musiikillisten fraasien ja kohtauksien mukaan.

RITA DAHL

West Coast Kokkola Opera: *Carmen*. Helsingin musiikkitalo 12.2.2012.

UNIEN TOTEUTUKSIA

KAIIJA SAARIAHON klarinetisti **Kari Kriikulle** säveltämässä klarinettkonsertossa *D'om le vraï sens* omintakeinen sävelkieli vie kuulijan omaan ihme-maahan. Teos alkaa uhkaavalla puhallinsoitinten johdannolla, johon yhtyy Kriikun klarinetti kirkuvalla soinnillaan. Konserton säveltämiseen Saariahoa innoittivat keskiaikainen mattosarja *Lady and the Unicorn* Clunyn museossa. Jokainen mato kuvaa eri ihmisaistia, ja konserton kuudes osa on omistettu mystiselle kuudennelle aistille.

Taustatekstuuri pysyy jännitteisenä ja mystisen sävyisenä. Ihmema ei ole pelkkää keijukais-tanssia, vaan siellä on uhkaavia ja jännitteisiä tunteita. Ne kaikki mestariklarinetisti Kriikku luo soittimellaan, jonka dynaamiset sävyt hän hallitsee läpikotaisin. Matossa kuvattu yksisarvinen symboloi muun muassa henkisyttä ja aistillista rakkautta, viattomuutta, rohkeutta ja taikavoimia sekä kuolemattomuutta ja Kristusta. Kaiken tämän Kriikku loihtii soittimestaan esiin konsertossa.

Saariahon musiikki on hyvin epäsuomalaista, äärimmäisen aistillista ja runsasta jännitteisyydes-sään. Ehkä asuminen Pariisissa on edellytys tällai-sen musiikin syntymiselle.

Koloratuurisopraano **Anu Koms**i ja RSO nos-tavat **Eino Leinon** alkuperäisrunot jollekin aivan uudelle tasolle. Esitellyssä todetaan Saariahon kirjoittavan musiikkia kuin »tunnustuksellinen runoilija», mutta ilman Komsin kristallinkirkasta, moniin sävyihin taipuvaa ja unien toteuttamiseen sopivaa ääntä se ei saisi täyttä toteutustaan. *Sua katselen* -laulun taivaallisesta melankoliasta siir-rytään *Sydän*-runon arkkua vasten hakkaavaan rauhattomaan sydämeen.

RITA DAHL

KAIIJA SAARIAHO: D'OM LE VRAÏ SENS
Radion sinfoniaorkesteri |
solisteina **Kari Kriikku** ja **Anu Koms**i.

VENÄLÄISLAULAJIEN JUHLAA

Kansallisoopperan Rusalka oli kolmituntinen musiikillinen lumous. Ohjauksessa luotettiin impulsiiviseen toiminnallisuuteen – onnistuneesti.

Antonín Dvořákin *Rusalka* Suomen Kansallisoopperassa oli venäläisten laulajien ja massiivisena soivan orkesterin juhlaa. Kapellimestari **Tomáš Hanus** viuhtoi hullun lailla soittajien edessä ja sai aikaan erittäin hyvän lopputuloksen. Venäläislaulajat *Rusalka* (**Olga Romanko**), *Vedenhenki* (**Vladimir Baykov**) ja *Prinssi* (**Avgust Amonov**) vakuuttivat kaikki laulutaidoillaan.

Rusalkan ikeikainen tarina prinssiin ihastuneesta vedenneidosta, joka tämän vuoksi haluaa muuttua ihmiseksi, vetoaa yleisöihin kautta aikojen. Pienessä satumökissä asuva pirullinen *Ježibaba* (**Maria Kettunen**) noituu *Rusalkan* varoittaen teon mahdollisista negatiivisista seurauksista.

Rusalka on tarinan ja musiikin osalta kolmituntinen musiikillinen lumous, jota tosiasiaa **Richard Jonesin** nykyaikaistettu ohjaus hyödynsi erinomaisesti. Lavastuksen elokuvallisuus, sadunomaisuus ja visuaalisuus sopii antropomorfiseen satuun, jolla ei ole tekemistä todellisuuden kanssa. Laulajien vaatetuskin oli monenlaisten tyylien ja kirkkaiden värien juhlaa ja alleviivasi tarinan satumaisuutta.

OHJAUKSESSA LUOTETTIIN impulsiiviseen toiminnallisuuteen. Vedeneitojen liikkeiden lisäksi toisen näytöksen laulajien voimin hoideltu tyytelytanssikohtaus oli hauska ja epäoopperamainen. Tuntematon ruhtinatar (**Päivi Nisula**) vihreissään jyräsi koko pääsalissa kohtalokkaana prinssin pään kääntävänä viettelijänä.

Lavastuksen huippukohta oli kolmannen näytöksen nostalginen, unenomainen (ja amerikkalaiseen unelmaan viittaava?) baari, jossa huorat

– elävät kuolleet – nuokkuivat seinään nojaten. Suomalaisen kansanperinteen mukaan näkkien tai vedenhaltijoiden käsiin joutuneiden hukkuneiden ruumiissa on tummia jälkiä; huorien jalat olivat tummien pilkkujen peitossa. Prinssin kohtalona on jäädä ikuisesti *Rusalkan* lumoihin, vaikka se merkitsee kuolemaa. **Puccinia** paljon laulaneen Romankon ääni taipui lopussa aivan akrobaattisiin suorituksiin.

DEBUSSYN AINOA OOPPERA *Pelléas ja Mélisande* perustuu **Maurice Maeterlinckin** symbolistiseen tekstiin, jolle Debussyn lyyrinen lyyrinen musiikillinen kudos luo erinomaisen vahvisteen. Pélleaksen (**Topi Lehtipuu**) ja Golaudin (**François Le Roux**) *Mélisandea* (**Angelika Kirchschrager**) koskevien tunteiden muuttuessa jännitteisemmiksi sellot tai puhallinsoittimet lisäävät draamallista jännitettä. Femiininen vetovoima vetää erilleen, vaikka yleisesti ottaen Debussyn ooppera on kai teoksen mittainen rakkauden kuvaus sen kaikkine vivahteineen. Lehtipuu lauloi lyyrisen sofistikoituneesti, vaikkei hänen hento äänensä aina kantanut orkesterin ylitse. Kirchschrager teki kaikissa tunnetiloissaan hyvin vakuuttavan *Mélisanden*.

RITA DAHL

ANTONÍN DVOŘÁK: RUSALKA

Esitykset olivat Suomen Kansallisoopperassa maaliskuussa 2012. Musiikinjohto **Tomáš Hanus** | ohjaus **Richard Jones** | lavastus **Giles Cadle**.

Lisää ooppera-arvioita nettilehdessä: <http://www.kulttuurivihkot.fi>

Maria Kettunen ja Olga Romanko

**helsingin
haaveet &
haasteet &**

ainohalonen.fi

**OPI KAIKKI AAKKOSET.
SE EI RIITÄ, MUTTA OPI NE!
SINUN TÄYTYY ASTUA
JOHTOON VAPPUNAKIN!**

Demokraattinen sivistysliitto
DSL:n opintokeskus
www.desiili.fi

SARJAINFO
ja Suomen sarjakuvasseura

TOIVOTTAVAT

**LOISTAVAA
VAPPUA!**

**ELÄMME SYNKKIÄ AIKOJA,
JOTEN OLKOON EDES
VAPPU KAIKILLE HAUSKA!**

Kulttuurivihkot

Kulttuurityöväen ja kaiken
työväen asialla jo vuodesta 1973

SANAT TEOIKSI!

Äänestä Vantaan valtuustoon
Vasemmistoliiton ehdokas kirjailija,
toimittaja, VTM, FM, Rita Dahl.

VAALITEEMAT:

1. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus.
2. Yhdistävä, ei erottava monikulttuurisuus.
3. Kulttuuria kaikille.

vasemmisto
RIKKAUTTA JOLLA ON ARVOA

**Punavihreitä palopuheita
täna vappuna Tampereella ja
Kankaanpäässä.**

**HYVÄÄ TYÖLÄISTEN,
OPISKELIJOIDEN JA
KULTTUURIVÄEN JUHLAA!**

www.paaavoarhinmaki.fi

**TsemppiVappua
(=kohti parempia aikoja)!**

Toivottaa laulaja/muusikko
Harri Saksala

**VAPPUMARSSILLA
TAVATAAN!**

SKP

www.yrjohakanen.fi

**Hoidetaan vanhuksia - ei Gug-
genheimia eikä vararahastoja!**

Orvokki Jokinen

VASEMMISTO
VANKKOJEN LIITTO
www.vasemmistolitto.fi

**ONNEKSI MAASSAMME
ON AJATTELVIA IHMISIÄ.
KIITOS LEHDESTÄ.**

Lassi Mettälä, trubaduuri

**LÄMMIN VAPPUTERVEHDYS
HELSINGIN VASEMMISTOLTA!**

vasemmisto
RIKKAUTTA JOLLA ON ARVOA

NAUHALLE TARTTUNUTTA

Teksti Ville Fors

Samaan aikaan kun digitaalinen musiikkijakelu yleistyy ja arkipäiväistyy, on jo kertaalleen kuollut ja kuopattu c-kasetti tehnyt vääjäämätöntä paluuta. Levypalsalla tutustutaan muutama uudehkoon kasettijulkaisuun.

VAIKKA JULKAISUFORMAATTI ONKIN MERKITYKSETÖN seikka musiikin laadullisista piirteistä puhuttaessa, voi sillä olla suurikin vaikutus siihen, miten musiikkiin suhtautuu. C-kasetin voinee nykypäivänä nähdä jonkinlaisena postmodernina mediana – siinä mielessä, että c-kasetin ominainen epätäydellisyys on usein ikään kuin sisäänrakennettu myös sillä julkaistuun musiikkiin.

Uudehkon helsinkiläisyhtyeen Mustien kalsareiden esikoisjulkaisu *Musta kasetti* on niin luontevasti juuri kasettimusiikkia, että on vaikea edes kuvitella sille muuta julkaisumuotoa, siitäkään huolimatta, että useimmat Mustan kasetin kappaleista on ensi kertaa kuultu digitaalisessa muodossa internetissä.

Mustien kalsareiden musiikki itsessään on sekin eri aikakausien symbioosi, joka tietystä retrohenkisyydestään huolimatta voisi olla olemassa vain 2000-luvulla. Kasetin biisit liikkuvat luontevasti post-punkin hermostuneen nykimisen, horjuvan makuuhuonepopin ja jopa eepin kitararockin välillä.

Mustien kalsareiden musiikissa kuuluu palava usko rock-musiikin ja hyvien biisien voimaan. Laulu saattaa olla hyvinkin epäpuhdasta ja soitto kuulostaa ensi alkuun jopa kömpelöltä, mutta paljastuu piankin vimmaisen taidokkaaksi ja tiukasti yhteenhittautuneeksi kvartetiksi. Mustan vuoden intensiivisen rock-improvisaation ei tarvitse hävetä esimerkiksi **Neil Youngin** ja Crazy Horsen rinnalla. Vaikkei yhtye ole mitään häkellyttävän uutta keksinytkään, kuulostaa se silti tuoreelta sekä ennen kaikkea vakuuttavalta ja tavattoman hyvältä.

C-KASETIN ÄÄNELLINEN ESTETIIKKA on melko tärkeä osanen myös **Olli Aarnin** *Ylitse*-albumin äänimaailmaa. Myös Ous Mal -nimellä musiikkia julkaissut Aarni on muutamassa vuodessa ehtinyt luoda melko mittavan määrän levytyksiä, jotka lie-
nee helpointa luokitella elektroniseksi musiikiksi.

Ylitse on Aarnin tähänastisen uran parhaita saavutuksia: tiivis albumi, joka viestii vahvasti tekijänsä musiikillista persoonaa. Aarnin musiikki on aina ollut voimakkaasti tunteita ja mielikuvia välittävää. *Ylitse*-albumi henkii erityisesti kuvia luonnosta, tai ehkä oikeammin luonnollisesta maailmasta. Albumin neljä kappaletta luovat mielikuvia aalloista. Ei pelkästään vedestä, vaan yli-

päänsä kaikesta elämän syklistyydestä. Pitkiä karia, toisteisuutta, minimaalista ilmaisu.

Ylitse ei ole kuitenkaan yksinkertaista luonnon imitaatiota, vaan Aarnin musiikki muistuttaa aikaa myös keinotekoisuudestaan. Sitä kuunneltaessa ei voi välttää huomaamasta sitä, miten musiikki on rakennettu. Vinyylilevyjen rahina, kuuluneen magneettinauhan huojunta, viive-efektin eksakti toisteisuus. Tämä kaksijakoisuus luonnonomaisuuden ja keinotekoisien välillä on kenties se olennaisin tekijä, joka luo tähän musiikkiin jännitteen, joka nostaa sen hypnoottisesta ambient-olemuksestaan huolimatta aktiiviseksi kuuntelukokemukseksi.

C-KASETTI on viime aikoina pitkälti myös korvannut CD-R-levyn nopeana ja halpana tee-se-itse -julkaisumuotona, joka sopii pienipainoksisten äänitteiden levittämiseen CD- ja vinyylilevyjä paremmin. *Väärennös* on helsinkiläisen rap-artisti **Dxxxx D:n** uusi kasettijulkaisu, joka seura-

raa hänen viime vuoden lopulla ilmestyneitä kah-
ta albumiaan.

Dxxxx D on suomalaisen hiphopin outolintu. Vokalistina ja lyyrikkona hän usein muistuttaa enemmän esimerkiksi Keuhkot-kulttiyhtyeen **Kake Puhuuta** kuin muita räppääjiä. Varsinaisten biittien sijaan on räppien taustoilla kuultu muun muassa free jazz -muusikoiden kiperää improvisointia.

Väärennös on jazz-rumpali **Simo Laihosen** ja Dxxxx D:n pitkäaikaisen yhteistyökumppanin **Janne Hastin** kanssa tehty instrumentaalialbumi, jonka voi huoletta sijoittaa kokeellisen musiikin kategoriaan. Kasetin 27 kappaletta ovat lyhyitä ja luonnosmaisista katkelmia, laiskoja ja jankuttavia rytmejä, elektroniikan hurinaa ja ujellusta. *Väärennös* ei ole suuri taiteellinen »statement», mutta kyllä sitä kelpaa kuunnella. □

<http://tnttape.blogspot.com>

<http://avantarchive.com>

<http://www.helmilevyt.com>

Mustat kalsarit: Musta kasetti,
TNT Tapes & Records Services
2012

Olli Aarni: Ylitse,
Avant Archive
2011

Dxxxx Dee: Väärennös,
Helmi levyt
2012

MENNEIDEN SUKUPOLVIEN VARJOT

Teksti **Eero Hirvenoja**

Elokuviissa *Härmä* ja *Taistelu Näsilinnasta 1918* historiaa muokkaavat pohjalaiset miehet. Kolmelle vuosikymmenelle sijoittuva *Tähtitaivas talon yllä* edustaa naisnäkökulmaa.

VAIKKA SUOMESSA ON TEHTY menneinä vuosikymmeninä muutamia lännenelokuvia (*Vilji pohjola* -seikkailut ja **Spede Pasasen** »hiekakuoppawesternit»), paras tšekäläinen vastine periamerikkalaiselle lajityypille ovat pohjalaisista puukkojunkkareista kertovat häjyelokuvat.

Pitkiä aikoja 1800-luvulla erityisesti Etelä-Pohjanmaalla oli vallalla oman käden oikeus ja henkirikoksia tehtiin pahimmillaan vähintään samaa tahtia kuin gangsterien hallitsemassa 1930-luvun Chicagossa.

Pahamaineisimpien häjyjen **Antti Isotalon** ja **Antti Rannanjärven** uhmakas henki näkyy **JP Siilin** uutuuselokuvassa *Härmä*, jonka historianprofessori **Heikki Ylikangas** on maininnut autenttisimmaksi aiheen kuvaukseksi valkokankaalla.

Draamana *Härmä* ei sen sijaan erityisemmin vakuuta. Elokuviissa kerrotaan hyvin perinteinen tarina hyvästä ja pahasta veljeksestä. Useisiin miestappoihin syyllystynyt esikoinen Esko Välitälo (**Mikko Leppilampi**) on paikallisen häjyörukan johtaja, jonka veljesten isä (**Esko Salminen**) ohittaa perimysjärjestelyissä nuoremman poikansa, oikeudentuntoisen Matin (**Lauri Tilkanen**) hyväksi. Juoneen liittyy myös kliseinen rakkaustriangeli, kun veljekset ovat kiinnostuneet samasta neidosta (**Pamela Tola**).

Aidoilla tapahtumapaikoilla kuvatussa elokuvassa puhutaan eteläpohjalaista murretta välillä vähän sinne päin, mutta yhtä kaikki se on osoitautunut suurmenestykseksi Pohjanmaalla. Säveltäjä **Tuomas Kantelisen** musiikkia käytetään alleviivaamaan dramaattisia juonenkäännteitä, joista *Härmässä* onkin ylitarjontaa.

CLAES OLSSONIN ELOKUVASSA *Taistelu Näsilinnasta 1918* kuvataan erästä ratkaisevaa taistelua Suomen kansalaissodan loppuvaiheessa. Jääkäriyliluutnantti **Gunnar Melinin** (Olssonin luottonäyttelijä **Nicke Lignell**) johtama, pohjalaisista nuorukaisista koostuva valkoinen komppania valloittaa Tampereen taisteluissa Näsilinnan palatsin, jota he pitävät hallussaan noin päivän ajan.

Vaikka tapahtumat kerrotaan sodan voittajien näkökulmasta, ei *Taistelu Näsilinnasta* ole varsinaisesti valkoisen puolen ylistyslaulu tai sankaritarina. Valkoiset esimerkiksi esitetään punaisia hanakampina ampumaan vankinsa. Lisäksi Melinin joukot jättävät haavoittuneet aseveljensä oman onnensa nojaan paetessaan Näsilinnasta.

Olsson on nimennyt elokuvansa teemaksi »sällissota on kansakunnan pahin vihollinen», ja esikuviksi **Steven Spielbergin** televisiolle tuotta-

mat toisen maailmansodan kuvaukset.

Taloudelliset rajoitukset huomioiden *Taistelu Näsilinnasta* on ulkoisilta puitteiltaan varsin ansiokas sotadraama. Elokuva on kuvattu käsivarsikameroidella, millä on ilmeisesti haluttu korostaa tapahtumien kaoottisuutta. Sodan raadollisuuden kuvauksessa on päästy pinnan alle näyttämällä, kuinka traumaattinen vaikutus kauhukokemuksilla on miesten henkiseen puoleen.

Näsilinna taisteluiden jälkeen vuonna 1918.

Sodan raadollisuuden kuvauksessa on päästy pinnan alle näyttämällä kuinka traumaattinen vaikutus kauhukokemuksilla on miesten henkiseen puoleen.

KUN HÄRMÄ JA TAISTELU NÄSILINNASTA 1918 kuvastavat miehistä historiankokemusta, **Saara Cantellin** ohjaama ja kirjoittama *Tähtitaivas talon yllä* edustaa lähtökohdiltaan nais- ja mikrohistoriaa.

Cantellin elokuva kertoo kolmen eri sukupolven naisista, jotka kohtaavat oman aikansa yhteiskunnan ja läheistensä heille asettamat odotukset. Tarinat sijoittuvat jatkosodan aikaan, 1970-luvun lopulle ja nykypäivään. Tapahtumapaikka on syrjäkylä jossain Itä-Suomessa.

1940-luvun alun pienessä kyläyhteisössä sosiaaliset verkostot ovat tiiviitä, ja samalla yksityisyydestä on tingittävä. Miesten sotiessa kylän naiset hoitavat valtaosan kotirintaman töistä. Uudistusmielinen kyläkoulun opettaja Saima (**Irina Björklund**) yrittää taistella pinttyneitä uskomuksia vastaan, mikä ei miellytä kaikkia.

Yli kolme vuosikymmentä myöhemmin Saiman kotitalille muuttavat asumaan kahden seuraavan sukupolven naiset. Yksinhuoltaja Tuulikki (**Meri Nenonen**) aikoo perustaa omavaraisen kommuunin. Kylän naiset kannustavat häntä etsimään itselleen uuden miehen.

Nyky aikaan sijoittuvassa jaksossa Tuulikin tytär Salla (**Elin Petersdottir**) palaa Ruotsista pari-

suhteensa kariuduttua sukutilalle valmistelemaan väitöskirjaansa. Äiti ei ole hyväksynyt hänen suhdettaan toiseen naiseen. Talon ullakolta löytyvä vanha valokuva valottaa suvun salaisuuksia, ja puuno samalla tarinoita yhteen.

Ohjaaja Cantell osoitti taitonsa nykynaisten kuvaajana jo edellisellä elokuvallaan *Kohtaamisia* (2009). Hänen uutuudessaan nykypisodi on luontevin ja muutenkin onnistunein. Vanhempia aikoja kuvaavat jaksot sisältävät turhankin ilmeisiä huomioita naisten asemasta yhteiskunnassa.

Brittiläisen avaruustukijan **James Jeansin** ajatukset avaavat laajempia ulottuvuuksia elokuvaan, jossa pohditaan esimerkiksi ajan syklistyyttä. □

KAUNEUDEN VALTA

Teksti Eero Hirvenoja

François Truffaut´n aliarvostetussa rikoselokuvassa *Mississipin velho* (1969) Catherine Deneuveen näyttelemä kohtalokas nainen ajaa miehet perikatoon.

FRANÇOIS TRUFFAUT (1932–1984) oli ranskalaisen »uuden aallon» keskeisiä ohjaajia ja erittäin monipuolinen elokuvantekijä. Vaikka Truffaut´a ei ole yleensä mielletty minkään tietyn lajityypin edustajaksi, hänen yli kaksikymmentä ohjaustyötä käsittävästä tuotannostaan noin kolmannes on rikos- ja jännityselokuvia.

Eräs merkittävimpiä vaikuttajia Truffaut´n uralla oli »jännityksen mestari» **Alfred Hitchcock**. Heidän keskusteluidensa pohjalta julkaistiin vuonna 1966 ilmestynyt tunnettu haastattelukirja. Hieman tämän jälkeen Truffaut ohjasi kaksi hyvin »hitchcockilaista» rikoselokuvaa: *Morsian pukeutui mustaan* (1967) ja *Mississipin velho* (1969). Molemmat perustuivat kirjailijanimeä »William Irish» käyttäneen yhdysvaltalaisen **Cornell Woolrichin** romaaneihin. Hänen tekstiinsä pohjautuu myös Hitchcockin klassikko *Takaikkuna* (1954).

MISSISSIPIN VELHO oli Truffaut´n siihen asti kallein tuotanto. Elokuva ei ollut kassamagneetti eikä arvostelumenestys. Edelleenkin sitä ei tavallisesti lasketa ohjaajansa tärkeimpien töiden joukkoon.

Mississipin velhosta tekee merkittävän jo se, että sen tarinasta löytyy lukuisia viittauksia Truffaut´n muuhun tuotantoon. Lisäksi siinä näkyy vahvasti yhdysvaltalaisen »mustan elokuvan», film noirin, vaikutus. Näin siitäkin huolimatta, että *Mississipin velho* tapahtuu suurelta osin kirkaassa päivänvalossa, eikä siinä ole käytetty laajasti perinteen mukaisesti takautumia.

Elokuvan pohjana oleva Woolrichin romaani *Waltz into Darkness* (1947) sijoittuu New Orleansiin. Truffaut valitsi *Mississipin velhon* alkuosan kuvauspaikaksi Ranskan omistuksessa olevan, Madagaskarin lähellä sijaitsevan Reunionin saaren. Elokuvan nimi viittaa saarelle saapuvan laivan nimeen.

MISSISSIPIN VELHOSSA Reunionilla asuva rikas tupakkaviljelmän omistaja Louis Mahé (**Jean-Paul Belmondo**) on sopinut menevänsä naimisiin Julie Roussel -nimisen naisen kanssa, vaikka tuntee tämän vain kirjeenvaihdon perusteella. Kun morsian (**Catherine Deneuve**) saapuu ensiviisittilleen saarelle, hän ei muistutakaan Louisin kirjeitse saamaa valokuvaa. Naisen kauneuden sokaisemana Louis päättää kuitenkin naida tämän. Avioparin yhteiselö sujuu suhteellisen auvoisesti, kunnes Louis huomaa vaimonsa tyhjentäneen hänen pankkitilinsä sisällön.

Naisen nimeksi paljastuu Marion. Hän on suunnitellut miesystävänsä kanssa rikollisen juonen

MISSISSIPIN VELHO | KUVA: LEONARD DE RAEMY

MISSISSIPIN VELHO**(La Sirène du Mississipi, Ranska 1969)**

Ohjaus ja käsikirjoitus François Truffaut | **Perustuu** William Irishin (Cornell Woolrich) romaaniin **Waltz into Darkness (1947)** | **Kuvaus** Denys Clerval | **Musiikki** Antoine Duhamel | **Päärooleissa** Jean-Paul Belmondo, Catherine Deneuve, Michel Bouquet, Nelly Borgeaud | **Kuvaformaatti** 16: 9 anamorfinen | **Kuvasuhte** 2.35: 1 | **Kesto** 118 minuuttia | **Future Film 2010.**

päästäkseen käsiksi Louisin rahoihin. Kaksikko on myös surmannut oikean Julie Rousselin. Petetty aviomies vannoo kosta ja matkustaa Ranskaan etsimään vaimoaan.

Louis löytää Marionin pariisilaisesta yökerhosta, missä tämä työskentelee maksullisena seuralaisena rikoskumppanin vietyä rahat. Naisen nyhkytarinan kultuaan Louis antaa hänelle anteeksi, ja he lähtevät yhdessä lakia pakoon. Tilannetta hankaloittaa Louisin ja oikean Julien sisaren (**Nelly Borgeaud**) palkkaama virkaintoinen yksityiset-sivä (**Michel Bouquet**).

Catherine Deneuven näyttelemä Marion on *Mississipin velhossa* varsin tyyppillinen rikoselokuvien kohtalokas nainen, femme fatale. Vaatimattomissa oloissa kasvanut kaunotar on valmis mihin hyvänsä, ettei hänen tarvitsisi enää elää köyhänä. Truffaut´n tuotannossa hieman vastaavanlaisia viettelijättäriä ovat tulkinneet muutkin naisnäyttelijät, kuten Deneuven sisar **Françoise Dorléac** (*Pehmeä iho, 1964*) ja **Jeanne Moreau** (*Morsian pukeutui mustaan, 1968*).

Ranskan tuon ajan suurimmat elokuvatähdet Belmondo ja Deneuve nähdään *Mississipin velhossa* poikkeuksellisissa rooleissa. Kovanaama Belmondon Louis on hieman ressurkka, ja Deneuven Marion on hänen tähtikuvansa vastaisesti petollinen ja laskelmoiva.

Mississipin velhossa kamera hyväilee Deneuvia, joka on elokuvassa tilanteesta riippumatta aivan tiptop. Hänen asunsa ovat **Yves Saint Laurentin** valitsema. *Time Magazine* nimesi Deneuven samoihin aikoihin maailman kauneimmaksi naiseksi, mikä ei ole juurikaan liioittelua.

MISSISSIPIN VELHON loppukohtaus on kuvattu lumisessa olympiakaupunki Grenoblessa. Samanlaisiin maisemiin sijoittuu myös ohjaajan aikaisemman rikoselokuvan *Ampukaa pianistia* (1960) loppuselvittely. Molemmissa tapauksissa Truffaut on velkaa oppi-isänsä **Jean Renoirin** elokuvalle *Suuri illuusio* (1937). *Mississipin velho* onkin omistettu hänelle.

Truffaut on todennut *Mississipin velhon* kuvaavan Louisin alennustilaa, johon tämä ajautuu rakkaudesta ja himosta Marionia kohtaan. Mies on valmis jopa kuolemaan vaimonsa puolesta.

Vaikka Louis esitetään elokuvassa lähestulkoon naurettavana hahmona, moni katsoja todennäköisesti ymmärtää hänen valintojaan. Vain harva uhraus tuntuu liian suurelta, jos saa olla yhdessä Catherine Deneuven näköisen naisen kanssa. □

HANNAH JA ISRAEL

Teksti Jorma Mäntylä

JUHA TÖRMÄLÄ

Elena Leeve, Matti Onnismaa ja Seela Sella esiintyvät *Hannah ja rakkaus*-näytelmässä.

Sosiologin ja valtio-oppineen Hannah Arendtin (1906-75) salattu rakkaussuhde natsseja myötäilleeseen filosofiin Martin Heideggeriin (1886-1976) nousee pääteemaksi Tampereen työväen teatterin näytelmässä *Hannah ja rakkaus*. Nyky-Israelin totalitarismi ja juutalaisen Arendtin kritiikki keinotekoista valtiota kohtaan on myös esillä.

ONKO RAKKAUS SOKEAA? Kuinka paljon merkittävän ajattelijan tuotannosta voi selittää rakkaussuhteen ja psykologian avulla? Paljon, mutta ei kaikkea, tulkitsee **Taru Mäkelä** israelilaisen **Savyon Liebrechtin** käsikirjoitusta. Tästä ei olekaan pitkä matka siihen, että psykologisoidaan ja patologisoidaan myös pahuus. Toisen maailmansodan jälkeen kiinni saatujen natsijohtajien mielenterveys tutkittiin samaan tapaan kuin nyt Norjassa arvioidaan **Anders Behring Breivikiä**. Lähes kaikki natsijohtajat todettiin mieleltään normaaleiksi, ja vedettiin siksi hirteen Nürnbergissä.

Taru Mäkelä on vaikeasta asetelmasta huolimatta onnistunut tasapainottamaan ääritulkinat. Arendt oli ilmeisen rakastunut Heideggeriin, joka toi natsihallinnon kirjarovioineen ja rotueroteltuineen saksalaiseen yliopistomaailmaan eikä

koskaan edes katunut toteuttamaansa yliopistojen hallintouudistusta. Juutalaisena Arendt joutui lähtemään maanpakoon Saksasta natsien noustua valtaan, mutta palasi sodan jälkeen miehitettyyn maahan ja piti uudelleen yhteyttä Heideggeriin. Hänet oli sodan jälkeisessä puhdistuskäsittelyssä todettu natsien »myötäjuoksijaksi» (*Mitläufer*). Tästä huolimatta Arendt edisti boikottiin joutuneen Heideggerin kirjojen kustantamista Yhdysvalloissa. Mäkelän ohjauksessa Arendt ei silti ole sokeasti rakastunut, vaan on tarvittaessa kriittinen Heideggeriä kohtaan. Arendt osasi erottaa tieteen tunteistaan.

EICHMANN JA PAHUUDEN ARKIPÄIVÄISYYS

Juutalaisuudestaan huolimatta Arendt esitti kritiikkiä Israelin valtiota kohtaan. Tämä fakta nousee esiin muutamassa kohtauksessa. TTT:n *Hannah ja rakkaus* antaa ymmärtää, että israelilaisen käsikirjoituksen pontimena on Arendtin 1963 julkaisema kirja *Eichmann in Jerusalem*. Arendt seurasi *New Yorker* -lehden toimittajana Argentiinaan paenneen ja sieltä löydetyn natsiteurastajan **Adolf Eichmannin** (1906–62) oikeudenkäyntiä Jerusalemissa 1961.

Kirja herätti Israelissa raivoisan myrskyn, koska Arendtin odotettiin innokkaasti tukevan nuorta juutalaisvaltiota. Kaikkea muuta. Arendt esittikin,

että Eichmannin sieppaus ja kuljettaminen Israeliin oli kansainvälisessä oikeudessa laitton teko. Eichmannin oikeudenkäynti oli Israelin pääministerin **David Ben-Gurionin** (1886–1973) järjestämä näyttös, jolla Israelin mainetta ja legitimitettiin pyrittiin nostamaan kansainvälisessä mediajulkisuudessa.

Tämän lisäksi Arendt latasi vielä teoriansa pahuuden arkipäiväisyydestä. Hänen mukaansa Eichmannille ja hänen kaltaisilleen joukkomurhaajille ei ole tyypillistä mielisairaus tai erityinen väkivaltaisuus. Nimenomaan tavanomaisuudesta ja keskinkertaisuudesta johtuva kritiikkittömyys ja ajatteleminen ajaa ihmisiä hirmutöihin. He vain seuraavat sääntöjä ja määräyksiä. Tavikset luovat uraa kykenemättä kyseenalaistamaan ylhäältä tulevia ohjeita. Juuri näin Eichmann kuulustelupöytäkirjojen mukaan puolusti osallisuuttaan holokaustiin. Hän vain noudatti esimiesten määräyksiä ja loi uraa.

ARENDRÄ ISRAEL-KRIITIKKONA

Arendt vieläpä väitti, että Israelin valtio ajautuu ongelmiin. Hän piti sitä keinotekoisena luomukseena. Arabimaiden ympäröimä Israel on tosiasiasa suuri sotilastukikohta, jonka ylläpitämiseksi tarvitaan valtava armeija varustelumenoineen. Se kulluttaa henkisiä resursseja, minkä vuoksi vuositasainen rikas juutalaiskulttuuri alkaa taantua.

Monet Arendtin arviot ovat osuneet oikeaan. Israelissa on »pikku-Eichmanneja», jotka ohimennen käyvät teurastamassa palestiinalaisia, kun käsky käy. Raakalaismaisimpia ja poliittisesti äärioikeistolaisimpia ovat entisen Neuvostoliiton alueelta muuttaneet. He ehtivät hyvin tottua taviksina elämiseen autoritaarisissa oloissa. Pahuuden arkipäiväisyys ei rajoitu vain Israeliin. Päivittäin media kertoo Yhdysvaltain ja Naton miehitysjoukkojen julmuuksista ja joukkomurhista Irakissa ja Afganistanissa. Niitä tekevät tavalliset sotilaat, vaikka Naton tiedottajat yrittävät selittää asioita toisin.

Arendtin arvio asevarustelun kulttuurisesti taannuttavasta vaikutuksesta pitää paikkansa. Israelin tärkein vientituote on aseet. *Jerusalem Postin* mukaan kaikkien aikojen ennätysvuonna 2010 aseviennin arvo oli 7,2 miljardia dollaria, mikä oli neljänneksi eniten maailmassa. Erityisen hyvin kävivät kaupan kauko-ohjatut Gazassa tes-

tatut taistelulennokit, jotka kelpasivat Suomenkin armeijalle.

Israelin aseet ovat maailman huippua, mutta missä on Israelin taiteen ja tieteen avantgarde? Suorittamassa kolmivuotista asevelvollisuutta, joka naisillakin on 21 kuukautta? Liebrechtin käsikirjoitusta voi tulkita niinkin, että tarkoitus on ollut Arendtin kiusallisen Israel-kritiikin työntäminen naisuuden piikkiin.

Taru Mäkelä on hyvin onnistunut tasapainottamaan merkittävän ajattelijan eri puolia. Tutkijan etiikkaa

pohtivalle *Hannah ja rakkaus* on oivallinen teos. TTT:n esityksessä näyttelijät taitavat roolinsa, erityisesti **Seela Sella**. Pitkästä aikaa näyttämöllä nähdään kunnon dialogia. Monet nuoremman polven ohjaajat ovat yli-innostuneet modernin tietokoneteknologian tuomiin vilkkuksiin ja tehosteisiin. Aikahypyt ennen toista maailmansotaa ja sen jälkeen toimivat jotenkuten, mutta väliaikaa olisi myös voinut käyttää jakajana. □

HANNAH JA RAKKAUS

Tampereen työväen teatteri | Ohjaus Taru Mäkelä |
Käsikirjoitus Savyon Liebrecht | Rooleissa Seela Sella,
Elena Leeva, Matti Onnismaa, Kasimir Baltzar.

Tavanomaisuudesta ja keskinkertaisuudesta johtuva kritiikkittömyys ajaa ihmisiä hirmutöihin.

TYÖVÄEN MUSIIKITAPAHTUMA 40 VUOTTA

Tehtaan pilli soi
26-29.7.2012

Koiton Laulu Eria Pertti Kurikan Nimipäivät
Jukka Poika Haloo Helsinki!
Apulanta Michael Monroe The Petrojvic
Katri Helena Kuukumina Blasting
Yundramatik Parisin kevät Tuure Kilpeläinen &
KumkumMaa Jaakko Laitinen & Kaiho Karavaani
Afrocola Väärä Raha
Sansa

VALKEAKOSKELLA

INFO TAPAHTUMATOIMISTO
Puh. 040 525 7177
info@valmu.com

tiketti
www.tiketti.fi

www.valmu.com

TYÖVÄEN MUSIIKITAPAHTUMA 40 VUOTTA

haff2012

**HELSINKI
AFRICAN
FILM FESTIVAL**

2.-6.5.2012

Tervetuloa kaikki hyvän elokuvan ja suvaitsevaisuuden ystävät nauttimaan afrikkalaisten kulttuurien rikkaudesta! Meiltä löydät Afrikan, joka esittyy omilla tarinoillaan ja ehdoillaan, elokuvataiteen voimin.

ANDORRA, BIO REX & STOA

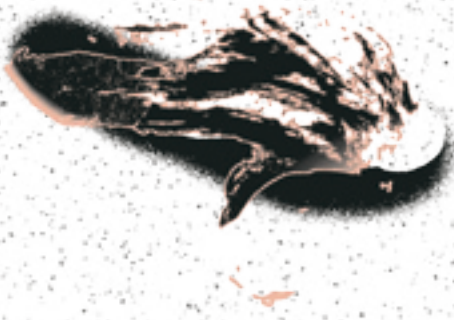
OSTA LIPPU **WWW.HAFF.FI**
facebook.com/HAFFhelsinki

UNKARI MATKALLA FASISMIIN

*Teksti Jouko Jokisalo
Kuvitus Samuli Saarinen*

**Vuoden 2010 Unkarin
parlamenttivaaleissa
valtaan nousi
äärikonservatiivinen
Fidesz-puolue. Sen lisäksi
vaaleissa menestyi
äärioikeistolainen
Jobbik-puolue.
Miten oikeiston nousu
on näkynyt Unkarin
politiikassa ja yhteiskunnan
ilmapiirissä?**

UNKARI ON matkailijoiden suosima lomakohte Euroopassa. Turisti voi edelleen nauttia Budapestin upeasta, vaikkakin rapistuneesta kaupunkimiljööstä, jonka ostoskadut, taidemu- seot ja historialliset nähtävyydet tarjoavat tuulahduksen maan rikkaasta historiasta ja kulttuurista. Useimmilta turisteilta jää edel- leenkin huomaamatta maassa vallitseva ää- rioikeistolainen ilmapiiri, jonka tuntomer- keinä ovat rasismi, ääriationalismi ja voimis- tuva autoritaaris-oikeistolainen poliittinen kehitys.

Tämän kehityksen heijastumia tarkkaa- vainen turisti voi aistia esimerkiksi Budapes- tissa sijaitsevassa Terrorin talo (*Terror háza*) -museossa, jonka tavoitteeksi on ilmoitettu kansallissosialistisen Nuoliristi-puolueen ja kommunistien harjoittaman terrorin uhrien muiston kunnioittaminen ja tapahtumien an- teeksiantaminen. Museon näyttelyn perussa- nomaa leimaavat kuitenkin holokaustin vä- hättely, **Miklós Horthyn** oikeistodiktatuurin kauden rehabilitointi ja antisemitismien sävyt- tämä kommunisminvastaisuus.

Unkarilaisen rasismintutkija **Magdale- na Marsovszkyn** mukaan museon näyttelyä määrittää rakenteellisesti antisemitismi ja se mobilisoi käytännössä mielipiteitä »juutalaisia sosialisteja» ja »juutalaistuneita liberaaleja» vastaan. Museon näyttelykonsepti voimistaa hänen mukaansa niiden »todellisten unkarilaisten» tunnetta, jotka kokevat »isänmaatto- mien pettureiden» ja »vieraiden» (»juutalais- ten») alistaneen itseään omassa maassaan. Vuoden 2010 parlamenttivaalit olivat näille unkarilaisille vapautus, ja nyt vaaditaan »ti- lintekoa syyllisten» kanssa.

UUSLIBERALISTINEN TALOUSNATIONALISMI JA ANTISEMITISTINEN GLOBALISAATIOVASTAISUUS

Vuoden 2010 parlamenttivaaleissa äärikonser- vatiivinen Fidesz-puolue (*Magyar Polgári Szö- vetség*, »Unkarin kansalaisliitto») saavutti vaa- livoiton, joka takasi sille yli kaksi kolmasosaa parlamenttipaikoista. Sen lisäksi vaaleissa mene- styi äärioikeistolainen Jobbik-puolue (*Job- bik Magyarorszáért Mozgalom*, »Liike parem- man Unkarin puolesta»), joka sai äänistä 16,7 prosenttia.

Äärioikeiston menestyksen taustalla on en- nen kaikkea Unkarin syvä taloudellinen krii- si. Sosialismin romahtamisen jälkeen maas- ta hävisi lyhyessä ajassa lähes kaksi miljoonaa työpaikkaa. Tämä tapahtui maassa, jonka vä- kiluku on noin kymmenen miljoonaa. Maata vuodesta 2004 lähtien hallinnut Unkarin so- sialistipuolue (*Magyar Szocialista Párt*) etsi ongelmiin ratkaisuja uusliberalistisesta ta- louspolitiikasta. Se otti käyttöön muun mu-

assa yliopistojen lukukausimaksut ja terveys- keskusmaksut. Fidesz keräsi allekirjoituksia kansanäänestyksen järjestämiseksi niiden ku- moamiseksi. Tämä äärioikeiston vastarinta so- siaalisten etuisuuksien heikennyksiä vastaan saavutti suurta suosiota unkarilaisten keskuu- dessa.

Unkari oli vuonna 2008 alkaneen talous- kriisin ensimmäisiä uhreja ja oli pakotettu turvautumaan Kansainvälisen valuuttarahas- ton IMF:n ja EU:n 20 miljardin euron apuun jo samana vuonna. Ehtona taloudelliselle apupa- ketille olivat säästötoimet, jotka aiheuttivat ta- loudellisen katastrofin. Unkari ajautui valtio-

Unkarin hallituksen uusliberalistinen talousnationalismi on erityisesti iskenyt vähävaraisiin ja syrjäytyneisiin.

na konkurssin partaalle. Tällä hetkellä noin kolme miljoonaa unkarilaista elää köyhyysra- jana alapuolella. Nuorisotyöttömyys oli vuon- na 2010 noin 25 prosenttia.

Tässä tilanteessa Fideszin uusliberalisti- nen talousnationalismi ja sosiaalinen demoga- gia sekä Jobbikin antisemitistinen globalisaa- tiovastaisuus saavuttivat laajaa vastakaikua.

Nykyinen hallitus on talousnationalismin nimissä säätänyt muun muassa ylimääräisiä veroja ulkomaalaisille yrityksille. Samaan aikaan äärioikeiston piirissä on nostettu van- hat viholliskuvat »juutalaisista», joista puhu- taan »kosmopoliittisen maailmankapitalismin agentteina». Tämän argumentaation juuret ovat löydettävissä jo 1930-luvun fasismin ide- ologiasta, jossa fasistisen »kapitalismikritii- kin» kohteita olivat laina-, pankki- ja pörssi- pääoma, jonka väitettiin aina viime kädessä olevan luonteeltaan »juutalaista». Näin teh-

tiin selvä ero kansallisen teollisuuspääoman eli »tuottavan» ja korkoakantavan »riistävän» kapitalistisen pääoman välillä.

Unkarin hallituksen uusliberalistinen ta- lousnationalismi on erityisesti iskenyt vähä- varaisiin ja syrjäytyneisiin. Hallitus on säätänyt hyväosaisia hyödyttävän tasaveron (16 prosent- tia) ja korottanut arvonlisäveron 27 prosent- tiin. Työttömyyskorvauksen maksaminen on supistettu kolmeen kuukauteen.

Sosiaaliavustuksen ehdoksi on asetettu avun hakijan pakkotyöllistäminen. Jos tarjot- tua työtä ei ota vastaan, menettää kaikki tuet kolmeksi vuodeksi. Nykyisin pakkotyöllistetty saa 130 euroa kuukaudessa. Hallituksen tavoit- teena on synnyttää työttömien pakkotyöllistä- misen avulla laaja valtiollinen halpapalkka- sektori. Näitä pakkotyöllistettyjä on ajateltu tarjottavan tulevaisuudessa myös »lainatyö- voimaksi» yksityiselle sektorille. Unkarilainen tutkija **Vázsonyi Dániel** toteaa, että »orja- työ on siis todellinen unkarilainen ideaali».

Nykyhallitus on voimistanut painetta yh- teiskunnasta syrjäytyneitä kohtaan. Asunnot- tomat eivät nykyisin häiritse turistien mielen- rauhaa Budapestin keskustan kaduilla samalla tavalla kuin vielä viime vuonna. Vuoden 2011 joulukuusta lähtien asunnottomuus on Un- karissa rikos. Rangaistuksena on 500 euron sakko tai vankila. Asunnottomuus ei Fidesz- ideologian mukaan ole yhteiskunnallinen on- gelma, vaan seurausta moraalisesta heikkou- desta.

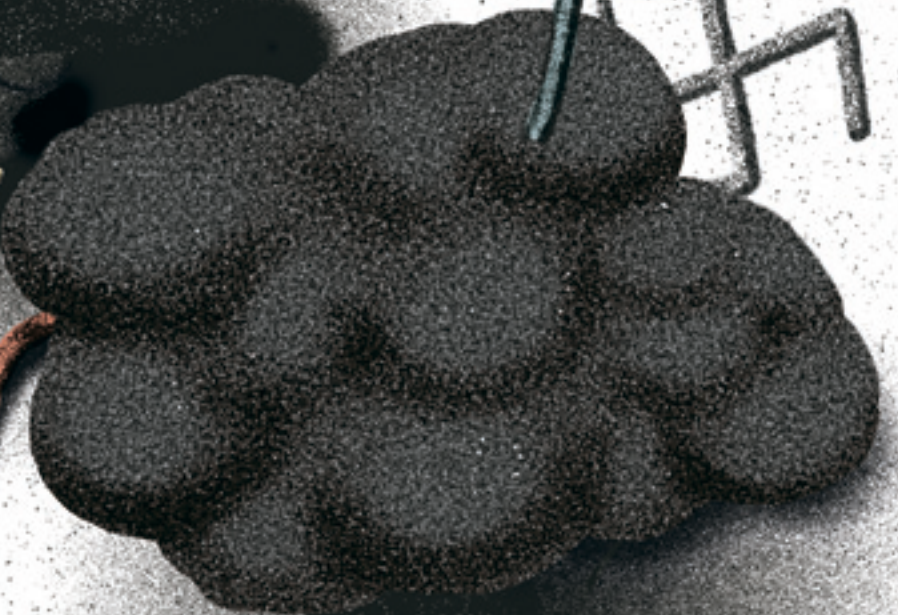
Budapestin pormestari **István Tarlós** to- tesi: »Miellyttää se meitä tai ei, on olemassa sellainen kuin asunnottomien rikollisuus.» Jobbik-puolueen ideologit ovat puolestaan esittäneet ajatuksen »itseään ylläpitävästä vankilasta», joka pitää sisällään ajatuksen van- kien käyttämisestä yksityisten yritysten orja- työvoimana.

KESKILUOKKA, RASISMI JA NOUSEVA FASISMI

Unkari ei ole mikään erikoistapaus, vaan teol- lisuusvaltiot ovat tulossa samankaltaisten on- gelmien eteen laajemminkin. *Kauppalehti* (9.3.2012) tiivistä »Britanniassa rämisee kun valtiovetoinen yhteiskunta hajoaa» -jutussa tulevaisuuden ongelman seuraavasti: »Mur- roksen ydin on, että hyvinvointiyhteiskunta sellaisena kuin me sen käsitämme lakkaa ole- masta.» Nykyinen hyvinvointiyhteiskunta on lehden kirjoittajan mukaan voimakkaan taloudellisen kasvun tulos, mutta nykyisen matalan talouskasvun aikana se »on romuttu- massa omaan mahdottomuuteensa».

Sosiaalivaltion purkautuminen, kasva- va taloudellinen eriarvoisuus ja kilpailuyh- teiskunnan raastuminen ovat tuottamassa

laajalti ideologis-poliittisesti hyvinvointisovinismia ja fasistista ajattelua. Vallitseva suorituskulttuuri ja hyötyajattelu tuottaa hyväosaisten keskuudessa halveksuntaa, jopa vihaa kaikkia niitä kohtaan, jotka eivät täytä asetettuja tuulosvastuutaatimuksia. Tästä nousee vaatimus hyvinvointivaltion muuttamisesta »suoritusyhteiskunnaksi», joka edellyttää autoritäärisiä ja hierarkkisia poliittisia rakenteita.

Yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kasvaessa ja sosiaalivaltion resurssien vähetessä on käynnistynyt taistelu yhteiskunnan voimavaroista. Unkarin akatemian tutkijan ja filosofin

Gáspár Miklós Tamásin

näkemyksen mukaan »kunniallisesti, kovasti työskentelevä» keskiluokka, erityisesti valtiosta riippuvaiset väestöryhmät kuten virkamiehet ja sivistyneistö, ovat aloittaneet taistelun vähenevistä resursseista niin sanotun alaluokan kanssa, johon kuuluvat työttömät, maahanmuuttajat, eläkeläiset ja vähemmistöt.

Tämä näkyy yhteiskunnassa voimistuvana rasismina maahanmuuttajia ja vähemmistöjä kohtaan. Unkarissa rasismin kohteena ovat erityisesti romanit. Unkarilainen sosiologi **Zoltán Pogatz** tiivistää kasvavan rasismin syyn seuraavasti: »(Rasistit) sanovat ihmisille: katsokaa, miten kärsimme kriisistä, ja nuo hyötyvät valtion sosiaalivastusta. Rahat voisi käyttää paljon paremmin.»

Samankaltaisia argumentteja esitettiin Weimarin tasavallassa. Silloinen johtava eugeenikko, myöhemmin natsi-Saksan johtava rotohygieenikko, **Otmar von Verschuer** kirjoitti vuonna 1928 seuraavasti: »Työttömyyskorvauksen hyväksikäyttäjät ovat -- työtä vieroksuvia, henkisesti ja eettisesti alempi arvoisia --, jotka ymmärtävät osittain kiertää lakia.-- Sellaiset ihmiset työskentelevät minimimäärän ja nauttivat muuten valtiollista avustusta. Tällä seikalla on taloudellista ja sosiaalista merkitystä, sillä osa työhaluisten ansiosta joudutaan käyttämään työtä vieroksuviensa ylläpitämiseen.»

Miespuolisista romaneista on 85 prosenttia työttömänä. Tutkimusten mukaan 80 prosenttia unkarilaisista ilmoittaa avoimesti vihaavansa romaneja ja 20 prosenttia olisi valmis hyväksymään romanien sulkemisen keskitysleiriin tai heidän karkottamisensa maasta. Tämä ilmapiiri on mahdollistanut avoimen »rotuerottelun» koululaitoksessa.

Erzsébet Mohács, joka johtaa *Chance for Children Foundation* -järjestöä, toteaa, että yli kolmasosassa Unkarin peruskouluista romanilapset siirretään lähes automaattisesti

erityisluokille. Avoin rasismi ja väkivalta romaneja kohtaan eivät myöskään aiheuta yhteiskunnassa voimakasta vastareaktiota. Tatarszentgyöryn kylässä murhattiin vuonna 2009 26-vuotias romani ja hänen viisivuotias poikansa. Aluksi poliisi oli haluton tutkimaan murhia ja Jobbikin puolisolitaallinen »Unkarin kaarti» järjesti jopa rasistisen mielenosoituksen murhapaikalla.

Tamásin mukaan yhteiskunnan alemmat sosiaaliset ryhmät ollaan Unkarissa kriminalisoimassa ja julistamassa »toisarvoiseksi roduksi». Hänen tulkintansa Unkarin tilanteesta on seuraava: »Rasismi, pelko rikollisuutta kohtaan tai turvallisuushysteria voidaan ymmärtää suurpääoman ja ei-lisäarvoa tuottavan, valtiosta riippuvaisen keskiluokan liiton strategisina elementteinä. Tämä on luokkataistelua ylhäältä alas, yksipuolista luokkataistelua, porvariston luokkataistelua.»

DEMOKRAATTISEN OPPOSITION DILEMMA

Autoritaaris-konservatiivista ja uusliberalistista politiikkaa vastaan protestoitiin tammikuun alussa 70 000–100 000 unkarilaista. Mutta opposition toimintamahdollisuuksia kaventaa pelko. Nykyinen hallitus irtisanoi ensi töikseen valtiollisesta tv- ja radioyhtiöstä yli 500 työntekijää, ja lähes kaikkien kulttuuri- ja tiedevirastojen johtajat teattereista filosofiseen instituuttiin, museoista yksinkertaisiin yhteisöjen kulttuuritaloihin on vaihdettu. Sen lisäksi sanomalehdistä irtisanoitiin 300–400 toimittajaa. Kaikki, jotka olivat edellisen hallituksen aikana poliittisesti aktiivisia, ovat tarkkailun alaisina. Ihmiset pelkäävät yksinkertaisesti työpaikkansa menettämistä, mikä saattaisi syöstä heidät nopeasti äärettömään köyhyyteen ja kurjuuteen.

EU on tähän mennessä ollut huolissaan lähinnä Unkarin keskuspankin asemasta ja maassa voimaan tulleesta medialaista. Unkarin autoritaarinen ja rasistinen kehitys ei niinkään ole ollut huolen kohteena, vaan ennen kaikkea EU:ssa on nähty ongelmaksi maan finanssivakaus. EU:n taholta onkin asetettu tukirahojen saamisen ehdoksi uusia säästövaatimuksia ja vaadittu Unkaria toteuttamaan uusliberalistista talouspolitiikkaa. Tämän politiikan synnyttämää tilannetta Tamás kuvaa seuraavasti: »Jos demokraattisen instituutioiden suoja pakosti johtaa Unkarin kansan köyhyyteen, ei ole ihmeteltävää, että kansalaiset eivät ole innostuneita liberaalisen demokratian palauttamisesta, joka tuo heille köyhyyttä.»

Unkarin demokraattinen oppositio ei Tamásin mukaan voi tukeutua EU:n apuun maan kehityssuunnan muuttamiseksi. Jos se niin tekisi, se antaisi tosiasiaa tukensa sellaiselle talous- ja sosiaalipolitiikalle, jota se kaikissa tilanteissa vastustaa. Hänen mukaansa demokraattisen opposition lähtökohtana on »Unkarin riippumattomuus», jonka ehtona on »demokratian palauttaminen». Tämä on ainoa »turvallisuustae», niin kauan kuin ei ole olemassa »federatiivista, demokraattista Eurooppaa». □

24
YLIOPISTOT MUUTTUVAT
– MIHIN SUUNTAAN?

25
VARHAISKASVATUS TARVITSEE
RESURSSINSA

28
NÄIN NUORISTA TULI
VALLATTOMIA

30
OPETTAJAN VAATIMUS:
»KOULUKULTTUURI UUSIKSI!»

35
NÄKÖKULMA
– SURUNURKKA JA RAUHANKIVET

36
PALUU PELLAVA-AIKAAN

40
TYÖVÄENLIIKKEEN SIVISTYSTYÖ
MURROKSESSA

KOULUTUS

YLIOPISTOT MUUTTUVAT – MIHIN SUUNTAAN?

Teksti Antero Puhakka

Yliopistojen eetos on kokenut nopeassa ajassa perusteellisen muutoksen. Niiden keskeiseksi tehtäväksi on tullut auttaa Suomea menestymään globaaleilla markkinoilla. Huomattava osa yliopistojen henkilöstöstä on silti yhä sitoutunut vanhaan sivistyseetokseen.

YKSITYISET YLIOPISTOT palasivat ryminällä suomalaisen yhteiskuntaan vuoden 2010 alussa. Kovin kauanhan ne eivät itse asiassa poissa ennättäneet ollakaan. Nimittäin vielä 1970-luvulla suurin osa suomalaisista yliopistoista oli yksityisiä. Tuolloisista 20 yliopistosta ainoastaan seitsemän (Helsinki, Joensuu, Kuopio, Lappeenranta, Lappi, Oulu ja Teknillinen korkeakoulu) olivat valtion yliopistoja.

Edellinen yksityisten yliopistojen valtakausi päättyi kyvyttömyyteen huolehtia yliopistojen taloudesta, minkä vuoksi yksityiset yliopistot kaatuivat valtion syliin. Toki jo ennen valtion suorittamaa yksityisten yliopistojen pelastamista valtio maksoi suurimman osan (75–90 prosenttia) niiden menoista valtionavustuksina. Sinänsä kiinnostava yksityiskohdanta on se, että yksityisten yliopistojen viimeisinä vuosina valtio maksoi niiden menoista selvästi suuremman osan, kuin mitä valtio antoi omistamilleen yliopistoille 2000-luvulla suoraan rahoitusta.

Valtiolliset yliopistot tulkittiin ilmeisesti kyvyttömiksi hoitamaan mallikkaasti perustehtäviään tutkimusta ja opetusta, kun yliopistouudistuksessa ratkaisuksi ongelmiin valittiin niiden yksityistäminen. Tosin tätä epäonnistumista ei voida lukea mistään tilastoista, mutta milloinkas se on suomalaisessa yhteiskunnassa estänyt merkittävien muutosten tekemistä? Yliopistouudistus onkin pitkälti ideologinen uudistus, jossa yksityinen katsotaan automaattisesti paremmaksi kuin julkinen. Siten vuoden 2010 alussa palattiin vanhaan. Nyt toivottiin, että yksityiset yliopistot osaisivat kantaa paremmin myös taloudellisen vastuunsa korkeimman koulutuksen ja tutkimuksen turvaamisesta kuin muutama vuosikymmenen aikaisemmin. Lainsäätäjät taisivat kuitenkin uumoilla jotain muutakin, sillä konkurssilakiin tehtiin muutos, joka mahdollistaa yliopiston asettamisen konkurssiin.

KOULUTUSTA MARKKINOIDEN EHDOLLA

Yliopistojen yksityistäminen ei, historia huomioon ottaen, siis ollutkaan suurin muutos, joka yliopistoinstituutiota on kohdannut. Suurempi ja syvällisempi periaatteellinen muutos on yliopistojen uhraaminen talouden ja mark-

kinavoimien armoille. Yliopistojen taloudellisen merkityksen korostaminen on maailmanlaajuinen ilmiö. Euroopan unionissa yliopistot on valjastettu palvelemaan kilpailukykyä ja alueiden menestymistä yhä tiukkenevassa kansainvälisessä taloudellisessa kilpailussa. Eurooppalaisen korkeakoulutusalueen rakentamiseen tähtäävässä Bolognan prosessissa yliopistot nähdään taloudellisina yksiköinä, joiden tehtävät määrittyvät talouselämän ehdoilla.

Näinhän asianlaita on myös Suomessa. Yliopistojen keskeinen tehtävä on auttaa suomalaista yhteiskuntaa menestymään globaaleilla talousmarkkinoilla. Tätä tehtäväänsä yliopisto toteuttaa etenkin kouluttamalla työvoimaa työmarkkinoiden tarpeisiin, mutta myös entistä soveltavamalla ja tuotteistavammalla tutkimuspanostuksella. Pääministeriveton tutkimus- ja innovaationeuvosto linjasi: »On varmistettava, että korkeakouluja ja tutkimuslaitoksia koskevalla rakenteellisella ja säädösympäristön kehittämisellä edistetään yrittäjyyttä, kaupallistamista ja tutkimustulosten siirtämistä käytäntöön. – TI-toiminnan tulosten laajaa käyttöönottoa vauhditetaan asettamalla yliopistoille vahvat kannustimet elinkeinoelämäyhteistyön lisäämiseksi ja tiivistämiseksi sekä tulosten laajan hyödyntämisen edistämiseksi.»

Se yliopiston eetos, jossa tavoiteltiin yhteiskunnan parasta sekä etsittiin tietoa ja totuutta sen itsensä vuoksi, näyttää siten menneen talven lumilta. Yliopistojen on haluttu yhä selvemmin muuttuvan tuotteistajiksi, välittömän hyödyn tarjoajiksi, jotka auliisti ja ennen kaikkea viipymättä reagoivat yhteiskunnan, työmarkkinoiden ja yrityselämän muuttuviin tarpeisiin. Bolognan prosessin viimeisimmässä julkilausumissa todetaan suoraan, että yliopistojen on oltava entistä vastaanottavampia työnantajien tarpeiden huomioonottamisessa.

Toki yliopistojen laaja-alainen sivistysihanne alkoi haihtua Suomessa jo aiemmin, opetusministeriön harjoittamaan tulohjohtamiseen siirryttäessä. Uusimman yliopistouudistuksen jälkeen sivistysyliopisto onkin jo lähes täydellisesti hävinnyt. Yliopistojen arvohan ei enää edes juhlapuheissa ole niiden tuottamassa sivistys- tai kulttuuripääomassa vaan raadollisemmin siinä, miten hyvin ne pystyvät tukemaan yhteiskuntaa sen kamppaillessa yhä paremmista sijoituksista kansainvälisessä taloudellisessa kilpailussa. Kun yliopistojen talouselämäalisteisuus kohtaa yliopistoihmiset, jotka edelleen ovat sitoutuneet sivistyseetokseen, törmätään ongelmiin. Yhteiskunta ei enää jaakaan samoja ihanteita eikä näe tavoiteltavan arvoisina samoja asioita, joita yliopistoissa on totuttu tavoittelemaan. Tämä pur-

kautuu epäuskona ja pettymyksenä myös omaa työtä kohtaan. Tiedon ja osaamisen taloudellisen korostamisen myötä yliopistojen sivistystehtävä on jäänyt taka-alalle.

Tokihan sivistys mainitaan yhtenä yliopistotuudistuksen tavoitteena. Kokonaisuudistuksessa tavoiteltiin nimittäin kansakunnan kilpailukyyn kasvattamista, hyvinvoinnin lisäämistä sekä kulttuurin, luovuuden ja sivistyksen vahvistamista. Toimenpiteet eivät kuitenkaan tue käsitystä, jonka mukaan sivistyksellä olisi merkitystä yksityisissä yliopistoissa.

VALTIOVALTA EI LUOTA YLIOPISTOIHIN

Maailmanlaajuisesti yliopistot näyttävät kärsivän vakavasta luottamuspulusta ja syvästä epäluulosta. Yliopistojen on perusteltava merkityksensä ja tehtävänsä yhä uudelleen ja uudelleen niin yhteiskunnalle, elinkeinoelämälle kuin veronmaksajillekin. Yliopistojen omiin väitteisiin näistä merkityksistä ei kuitenkaan voida luottaa. Luottamus voidaan nykyään saavuttaa vain siten, että yliopistot osoittavat olevansa kustannustehokkaita ja tuottavia toimijoita. Yliopistojen yksityistämiseen liittyvä ideologinen puhetapa myös linkittää vapauden ja vastuun toisiinsa. Samaa luottamuksen puutetta osoittaa myös yliopistojen »autonomian lisäämiseen» liittyvä lisääntynyt monitorointi. Yliopistojen omaan sanaan ei mitenkään voida luottaa, ja niinpä luodaan erilaisia indikaattoreita, joiden toteutumista voidaan auditoinnein ja monitoroinnein seurata ja valvoa.

Yliopistot ovatkin maailmanlaajuisesti kuvanneet prosessejaan entistä yksityiskohtaisemmin. Laatutyöhön elimellisesti kuuluvat prosessikuvaukset ovat vain yksi osoitus tästä trendistä. Kriitikot ovat kutsuneet tätä myös yliopistojen macdonaldisaatioksi. Yliopistojen tuotteet, opetus, tutkinnot ja myös tutkimus standardisoidaan siten, että asiakas, ei siis enää opiskelija, saa palvelun samanlaisena kaikkialla Euroopan korkeakoulutusalueella. Kun yliopiston toiminnan prosessit on pilkottu osiin ja kuvattu tarkasti, luodaan samalla indikaattoreita, joiden avulla toimintaa voidaan peilata ja arvottaa. Samalla harmonisoidaan ja standardisoidaan yliopiston perustehtäviä. Mutta miten harmonisoit ja standardoit sivistyksen?

Artikkelin lähdeluettelo internetissä: <http://www.kulttuurivihkot.fi/lehti/artikkelit>

Varhaiskasvatus tarvitsee resurssinsa

Teksti Kirsi Vanhamaa
Kuvitus Tuuli Häggman

Varhaiskasvatusta ja päivähoitoa lähestytään tällä hetkellä pitkälti työelämän tarpeiden ja taloudellisten intressien kautta. Niiden sijaan varhaiskasvatusta tulisi käsitellä lasten oikeutena, jolloin tulee paneutua laadun kehittämiseen määrällisten tulostavoitteiden sijaan.

SUOMALAISTA VARHAISKASVATUSTA ohjaavaa lainsäädäntöä, vuodelta 1973 peräisin olevaa päivähoitolakia, ollaan uusimassa. Lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Pelkkä vaihtaminen ministeriöstä toiseen tuskin riittää kokonaisvaltaiseen alan kehittämiseen.

Nyt tarvitaan ajattelutavan muutosta ja pysähtymistä sen ääreen, mikä on merkityksellistä lapsille ja perheille. Ruohonjuuritasolla tarvitaan päiväkoteihin kohtuulliset ryhmäkoot, oikea henkilöstömäärä ja riittävä henkilökunnan koulutustaso sekä toimintaan soveltuvat ja terveydelle vaarattomat tilat.

Varhaiskasvatuksen parissa pitkään työskennellyt ja alaa tutkinut **Eeva Kaukoluoto** tiivistää näkemyksiään varhaiskasvatuksen ja sosiaalipolitiikan yhteiseen alueeseen linkittyvän väitöksensä esipuheessa: »On tarpeen

siirtyä ekonomistis-huollollisesta nykyorientaatiosta aidosti lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen yhteisölliseen kehittämiseen. Avainsanoja ovat päiväkotien toiminnan edellytysten turvaaminen ja työntekijöiden kehittämispotentiaalin käyttöön ottaminen.»

Kaukoluodolla on vahva yhteys käytännön kenttään Helsingin kaupungin sosiaaliviraston suunnalla. Hän näkee, ettei korkealaatuisen varhaiskasvatuksen turvaamisessa ole todellisuudessa kysymys talousasiasta Helsingissä eikä muuallakaan Suomessa. »Resurssit ovat jo olemassa, mutta demokraattisen lapsilähtöisen varhaiskasvatus- ja yhteiskuntapolitiikan puuttuessa on valtava määrä taloudellisia ja henkilöstöresursseja jouduttu ohjaamaan erilaisiin häiriöpalveluihin, kuten lastensuojeluun. Hyvinvointivaltion uudistamispolitiikassa on aiempina vuosikymmeninä otettu mallia sekä lännestä että idästä. Nyt näytämme kul-

kevan euromerkkiset silmälaput silmillämme, kuin sokea hevonen.»

**ONGELMANA
HYVINVOINTITYÖN ALIARVOSTAMINEN**

Hyvinvointityötä, ja varhaiskasvatusta osana sitä, ei arvosteta yhteiskunnassamme riittävästi. Arvostuksen puute johtuu Kaukoluodon mukaan julkisen hyvinvointityön (kulttuuriin, opetukseen, terveyteen, ihmiseen ja ihmisyhteisöön kohdistuvan työn) osalta paljolti siitä, että se on ollut ilmaista. Kotityötä pidetään edelleenkin ilmaisena, ja julkisesta hyvinvointityöstä – joka valtaosaltaan on naisten työtä – tulisi maksaa mahdollisimman vähän. Lastentarhanopettajien ja sijaistyövoiman vähentäminen, aukioloaikojen supistaminen ja hoidossa olevien lasten määrän lisääminen on perusteltu päiväkotien kustannustehokkuuden

nostamisella. Alan työntekijöiden palkat ovat hävettävän alhaiset, toteaa Kaukoluoto.

Edistyneemmästäkin hyvinvointityötä käsittelevästä keskustelusta puuttuu pitkälti teoreettinen ulottuvuus. »Sanotaan, että kaikki työ on tuottavaa, mutta työn tuottavuudesta puhutaan hyvin kapeasti ja rahatalouden termin. Hyvinvointityö on vuorovaikutustyötä ihmiseltä ihmiselle ja se tuottaa ihmismäisyyttä. Hyvinvointityöllä luodaan hyvinvointiarvoa, konkreettista ihmisarvoa», Kaukoluoto alleviivaa.

»Tällä hetkellä muodikas jargon on, että vienteollisuus pitää hyvinvointiyhteiskunnan pystyssä. Sehän on pelkkä mielikuva. Siinä väitetään, että vain niitä esineitä, joita voidaan kaupata ja tuottaa vientiin tai ylipäättänsä valmistaa esineiksi, että vain niiden avulla ihminen elää, että esinetyö tuloksineen ja raha ovat ensisijaista ja ihminen sekä ihmisiin kohdistuva työ on toissijaista», pohtii Eeva Kaukoluoto. Hän kommentoi *Yhteiskuntapolitiikka*-lehdessä (5/2006): »Suomi ei olisi Nokia-maa ilman julkista päivähoito- ja koulutusjärjestelmäämme. Pääjohtajilla ei olisi käsissään niitä huimaavia voittoja, joita nyt on. Heidän tuloinsa eivät ole heidän omien töidensä tuloksia. Työn tuottamien – ja tässä ketjussa ovat vahvasti mukana esimerkiksi sosiaalityöntekijät –

arvojen omistus, kasaumat ja polarisoitumiset rakentuvat ja valuvat kohtioihinsa tiettyjen yhteiskunnallisten omistus- ja valtarakenteiden kautta ja ovat olemassa siitä huolimatta, halutaanko tämä sanoa ääneen vai ei.»

Kaukoluoto pitää harmillisena, että yhteiskunta- ja ihmistieteet ovat paljolti alistuneet valtapolitiikkaan. Esimerkiksi työn käsitettä ei oteta kokonaisvaltaisemmin käsittelyyn vaikkapa sosiaali- tai terveyspuolella tai sitten tutkimustuloksia ei käytetä. Tutkitaan ja kehitetään mieluummin »palvelurakenteita».

»Myös palvelu-käsite otettu liikemaailmasta», huomauttaa Kaukoluoto ja jatkaa: »Sillä on ollut kaksi merkitystä historiallisesti: kuninkaan tai hallitsevan palvelua täysin palkatta, tai palvelusta saatettiin maksaa jotain, jos hallitseva niin halusi.»

JOKAISALLE LAPSELLE OIKEUS JULKISEEN VARHAISKASVATUKSEEN

Eeva Kaukoluoto suhtautuu kriittisesti kotihoidontukijärjestelmään. Hänen mukaansa sillä ostettiin 1990-luvun alussa vanhemmat (äidit) kotiin samalla kun alle 3-vuotias lapsi menetti oikeuden julkiseen varhaiskasvatukseen. Keskituloisille kotihoidontuki mahdollistaa lisätuen lapsen hoitamiseen kotona.

Resurssit ovat olemassa, mutta niistä joudutaan ohjaamaan valtava määrä erilaisiin häiriöpalveluihin, kuten lastensuojeluun.

Heillä on kuitenkin usein takanaan työ, johon voi palata tai koulutus, joka helpottaa työn saantia. Kotihoidontuki on jonkin verran toimeentulotukea suurempi, mikä ohjaa heikommassa elämäntilanteessa olevien lapsiperheiden tai yksinhuoltajien valintoja. Liian pitkäksi aikaa kotihoidontuelle jääminen voi Kaukoluodon mukaan johtaa kuitenkin näissä tapauksissa siihen, ettei äiti, isä tai lapsi pääse eteenpäin elämässä.

Vaikka järjestelmämuutosta perusteltiin kotihoidon paremmuudella, oli taustalla valtion tavoite säästää julkisia menoja – tarvitsehan alle 3-vuotias lapsi enemmän hoivaa ja hoitoa, aikuistyötä, kuin tätä vanhempi lapsi. Kaukoluodon mukaan kotihoidontuella on palattu tilanteeseen, jossa alle 3-vuotiaiden lasten hoito ja kasvatusta on työnnetty yhteiskunnallisen keskustelun ja yhteisöllisen vastuun ulkopuolelle. Kunnallisen päiväkodin säästöjen ja leikkausten sekä vauvaloiden ja avointen päiväkotien lopettamisen myötä etenkin alle 1-vuotiaita hoidetaan lapsen kehitykselle sopimattomissa liian suurissa ryhmissä. Maassamme alle 3-vuotiaiden pedagogiikka on kaikkien kehittämättömin, vaikka hyviä malleja on ja vaikka tutkimus on osoittanut tämän ikävaiheen olevan tärkein ihmisen kasvussa ja kehityksessä, alleviivaa Kaukoluoto. □

Eeva Kaukoluodon väitöskirja sähköisenä: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19878/onkovarh.pdf?sequence=1>

ÄIDIN KOMMENTTI

Kahden alle kouluikäisen lapsen äitinä oli kiehtovaa paneutua Eeva Kaukoluodon väitökseen ja ajatuksiin varhaiskasvatuksesta. Kaukoluoto ottaa haltuun aiemmin epämääräisiltä tuntuneita käsitteitä, mikä mahdollistaa syvällisemmän, monipuolisemman ja selkeämmin rajatun keskustelun aiheesta.

Tunnistan Kaukoluodon punaisena lankana kulkevan ajatuksen siitä, että varhaiskasvatusta ei tällä hetkellä toimi lasten ehdoilla vaan työelämän tarpeiden mukaan. Lasten tarpeiden kuuntelu vaatisi lisää resursseja. Kaukoluoto väläytti haastattelussa myös ajatuksen pienten lasten vanhempien lyhennetystä työajasta, samalla palkalla. Tämä on ehdottoman kannatettavaa. Esimerkiksi kuusituntinen työpäivä lisäisi varmasti lasten ja perheiden hyvinvointia ja helpottaisi arjen pyörittämisestä syntyvää stressiä. Lyhennetty työaikahan on jo nyt mahdollinen. Valitettavan harva kykenee sitä hyödyntämään ansiotulojen tippuessa huomattavasti.

Voin allekirjoittaa monia Kaukoluodon väitöskirjassaan esiin nostamia vanhempien kommentteja varhaiskasvatuksesta ja lasten hoidosta päiväkodeissa. Olen tyytyväinen työntekijöiden, erityisesti lastentarhanopettajien ja pitkään alalla olleiden, korkeaan ammattitaitoon ja haluun toteuttaa kasvatuksellisuutta myös niukkojen resurssien vallitessa. Yleisellä tasolla tuntuu erikoiselta että päiväkotia, kuten laajemminkin sosiaali- ja terveysalaa, tar-

kastellaan nimenomaan tuottavuuslukujen kautta. Samalla arjessa näkee pätevien työntekijöiden kamppailun sairaslomien, sijaispuutteen, aivan liian suurten lapsiryhmien, aiempaa vähemmän koulutetun henkilökunnan tuoman problematiikan ja yhä monimutkaistuneiden perheiden tarpeiden kanssa.

Kuten Kaukoluodon väitöskirjaansa haastattelemia vanhempia, myös itseäni harmittavat korkeat päivähoitomaksut. Niihin pitäisi mielestäni tehdä porrastusta, jotta pienituloisten maksut pienenisivät ja suurituloiset voisivat maksaa hoidosta nykyistä enemmän. Täysi päivähoitomaksu, joka on ensimmäiseltä lapselta reilut 200 euroa kuukaudessa, menee jo oikeastaan sillä, että saa jonkinlaista palkkaa. Tällä hetkellä päivähoitomaksu ei tuosta summasta nouse, olivatpa perheen kuukausitulot kuinka suuret tahansa.

Ja lopuksi: kyllä varhaiskasvatukseen tulee olla nimenomaan lasten oikeus, mutta laadukas varhaiskasvatusta tarvitsee myös riittävät resurssit toteutuakseen. Jos päivähoitopaikasta tulee pelkkä säiliö, jossa lapset joutuvat olemaan vanhempien työ- tai koulupäivän ajan, tulevaisuus ei näytä kovin valoisalta. Laadukkaalla varhaiskasvatuksella luodaan yhteisö, jossa on hyvä olla ja hengittää ja joka luo aidosti tasa-arvoiset mahdollisuudet kaikille lapsille.

NÄIN NUORISTA TULI VALLATTOMIA

**Suomalaisten nuorten
valmius lakeja rikkovaan
yhteiskunnalliseen toimintaan on
2000-luvulla lisääntynyt nopeasti.
Tämä on tulosta 1980-luvulla
tapahtuneesta kouludemokratian
ja kansalaiskasvatuksen
alasajosta, väittää molempiin
ilmiöihin perehtynyt
tutkija Sakari Suutarinen.**

*Teksti Elias Krohn
Kuvitus Samuli Saarinen*

»**MUUT TUTKIJAT** ovat käyneet paistattelemassa Pisa-päivänvalossa. Minä olen ollut se, joka on kertonut huonoja uutisia», nauraa Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen dosentti ja Jyväskylän normaalikoulun lehtori **Sakari Suutarinen**.

Muutama vuosi sitten huomiota herätti Suutarisen artikkeli siitä, kuinka Suomen peruskoulua tietoisesti epäpolitisoiitiin 1970–1980-luvuilla Vapaan koulutuksen tukisäätiö -nimisen salaseuran johdolla. Vasemmistoaallon suitsimisena alkanut toiminta jatkui oikeiston ja elinkeinoelämän tavoitteiden aktiivisena ajamisena. Säätiö pyrki oman muistionsa mukaan »haitallisen kouludemokratian poistamiseen», mikä toteutuikin esimerkiksi kouluneuvostojen lakkauttamisen myötä. Se perusti tiedusteluverkoston opetushallinnon sisälle ja luokitteli poliittisin perustein alan virkamiehiä ja asiantuntijoita. Säätiö sai tavoitteensa niin erinomaisesti läpi, että lopulta se saattoi lakkauttaa itsensä tarpeettomana.

Uusimmassa *Nuorisotutkimus*-lehdessä Sakari Suutarinen ja **Kari Törmäkangas** analysoivat muun muassa kansainvälisen koulututkimusjärjestö IEA:n tutkimuksia, joiden mukaan suomalaisten nuorten valmius kansalaistottelemattomuuteen on kymmenen vuoden aikana (1999–2009) lisääntynyt huomattavasti. Kun vuonna 1999 14-vuotiaista nuorista 0,9 prosenttia vastasi olevansa »varmasti» valmiita aktiiviseen laittomaan toimintaan, 2009 luku oli 4,2 prosenttia. Lisäys on eurooppalaisessa vertailussa yksi suurimmista. Verrattuna muihin Pohjoismaihin sekä naapurimaihin Suomen luku oli 1999 matalin ja vuonna 2009 korkein.

Erityisesti on kasvanut maahanmuuttajakriittisiksi luokiteltujen aktivistien osuus. Nämä aktivistit suhtautuvat väkivaltaan entistä myönteisemmin – myönteisemmin kuin missään muualla Euroopassa. Noin 43 prosenttia Suomen maahanmuuttajakriittisistä aktivisteista oli eri mieltä väitteestä: »Poliittisen protestin ei tulisi koskaan olla väkivaltainen.»

PUUTTEITA DEMOKRATIAVALMIUKSISSA

Suutarisen ja Törmäkankaan mukaan tulokset kielivät vähäisestä panostuksesta koulujen kansalais- ja demokratiakasvatukseen.

»Muualla maailmassa oppilailta on kokemuksia osallistumisesta kouluhallintoon, johtamiseen ja koulun järjestyssääntöjen tekemiseen, oppilaat tuntevat kunnallispolitiikan kysymyksiä paljon paremmin, ja heillä on parempi kansalaispätevyys», Suutarinen vertailee.

Nämä seikat näkyivät jo vuoden 1999 tutkimuksessa. Silloin havaittiin ristiriita, joka jatkuu yhä: tieto- ja taitotavoitteet toteutuvat Suomen kouluissa erinomaisesti, mutta demokratiaan ja yhteiskuntaan liittyvät asenteet ja valmiudet ovat retuperällä. 1999 kansalaiskasvatuksen puute näkyi lähinnä passiivisuutena. Vuoden 2009 tuloksissa uutta oli laaja valmius laittomaan toimintaan.

Mitä sitten 10 vuodessa on tapahtunut? Kansalais- ja demokratiakasvatusthan oli jo 1990-luvulla yhtä vähäistä kuin 2000-luvulla.

»Suomen kielessä on sana vallaton, joka viittaa siihen, että ihminen, jolla ei ole valtaa, rupeaa käyttäytymään vastuuttomasti. Jos nuoria ikäluokkia pidetään syrjässä vallasta, eikä heidän näkemystensä anneta kehittyä, ei luoda foorumeita niiden esille tuomiseksi, saati että niillä olisi jotain vaikutusta, niin käytös alkaa muuttua vallattomaksi», Suutarinen päätelee.

»Muualla maailmassa tämä tunnutaan huomioivan: demokratiakasvatukseen, osallistumiseen ja yhteiskuntaopetukseen panostetaan, mutta Suomi jatkaa edelleen uhkarohkealla linjalla tilanteessa, jossa koululle määrättyjä kansalaiskasvatuksen tavoitteita ei saavuteta.»

ALAIKÄISTEN OIKEUKSIA EI TUNNUSTETA

Suutarisen mukaan vertailu muihin maihin osoittaa, että koulun tarjoamalla kasvatuksella on vaikutusta. Tanskassa, jossa on esimerkiksi vahvat kouluneuvostot ja myös luokkatason neuvostot, nuorten maahanmuuttokriittisyys ja halu laittomaan toimintaan on vähentynyt.

»Puhutaan Suomen Pisa-tulosten viennistä, mutta tuontikin olisi kouluspolitiikassa tarpeen», Suutarinen sanoo.

Mallia hän ottaisi juuri pohjoismaisista kouluneuvostoista ja lisäksi eteläeurooppalaisesta mallista, jossa oppilaat tutustutetaan kunnalliseen päätöksentekoon ja nuoret ovat mukana ratkaisemassa kunnallisia ongelmia.

»Meillä ajatellaan ehkä snelmanilaisesti, että nuoret eivät saa ottaa kantaa yhteisiin asioihin, koska he eivät ole vielä täysivaltaisia, täysi-ikäisiä tai työelämässä. Se taas on ristiriidassa esimerkiksi lasten oikeuksien sopimuksen kanssa. Suomi on saanut sapiskaa siitäkin, ettei tätä sopimusta opeteta lapsille.»

»Kun Suomessa rupeaa puhumaan lasten ja nuorten oikeuksista, ei mene montaa minuuttia ennen kuin joku kysyy: 'Entä ne velvollisuudet?'. Muualla ajatellaan niin päin, että kansalaisten ja myös nuorten tärkeä velvollisuus on käyttää kansalaisoikeuksiaan, koska niitten kautta sitoudutaan demokratiaan ja päätök-

sentekoon.»

TIMO LAANINENKIN HÄPEÄÄ

Tämänkin päivän koulusta keskusteltaessa on Suutarisen mukaan tärkeä muistaa, että kansalaiskasvatuksen alasajo 1980-luvulla tapahtui kyseenalaisissa olosuhteissa. Aihe on arka monille, jotka olivat toteuttamassa tai hiljaisesti hyväksymässä silloisia toimia. Toisaalta esimerkiksi nykyinen Keskustan puoluesihteerin Timo Laatinen totesi äskettäin Teiniliiton lakkauttamista käsitelleessä tv-ohjelmassa suoraan, että lakkauttaminen hävettää häntä.

»Mediassa on jo puuhattu totuuskomissiota viime aikojen hyvä veli -järjestelmistä. Silloin olisi hyvä nostaa esiin myös kansalaiskasvatuksen alasajon tyyppisiä asioita, joista on ollut haittaa yhteiskunnan normaalille kehitykselle. Pitäisin Vapaan koulutuksen tukisäätiön ja vastaavien lobbausjärjestöjen tutkimista vähintään yhtä tärkeänä kuin Stasi-kytkösten selvittämistä», Suutarinen vertaa. □

»Laaja turvautuminen aktivismiin kertoo myös siitä, että demokratia ei toimi.»

AKTIVISMIA MONEEN LÄHTÖÖN

Sakari Suutarisen ja Kari Törmäkankaan artikkelissa (*Nuorisotutkimus* 1/2012) noin 9 prosenttia 14-vuotiaista suomalaisnuorista on luokiteltu aktiiviteiksi. Perusteena on se, miten valmiita he ovat maalaamaan iskulauseita seiniiin, tukkimaan liikenteen ja valtaamaan julkisia rakennuksia. Vajaa kolmannes aktiiviteista on eroteltu asenteidensa perusteella maahanmuuttajakriittisiksi.

»Muusta joukosta emme pystyneet meidän eväillämme löytämään erillisiä ryhmiä. Se on iso ja radikaali joukko, jossa on varmasti monenlaisia: vihreitä aktiiviteja, anarkisteja ynnä muita. Tämäkin kertoo tulevan kehityksen arvaamattomuudesta», pohtii Suutarinen.

Onko tällaisen kansalaistottelemattomuuden yleistyminen välttämättä negatiivinen ilmiö?

»Tutkijana on hyvin hankala ottaa kantaa, mikä on myönteistä aktivismia ja mikä kielteistä. Aktivistit vievät usein historiaa eteenpäin. Mutta kun aktivismiin joudutaan laajasti turvautumaan, se kertoo myös siitä, että demokratia ei toimi. Uudistuksia pitäisi pystyä tekemään demokratian keinoin hyvän sään aikana, jotta välttyään monilta ikäviltä seuraamuksilta», Suutarinen vastaa.

**OPETTAJAN
VAATIMUS:
» KOULU -
KULTTUURI
UUSIKSI! »**

Suomalainen koululaitos on muutosten kourissa, eikä sen säilyttäminen entisellään ole edes todellinen vaihtoehto. On aika käydä debattiin muutoksen suunnasta, toteaa tutkija, opettaja ja vasemmistoaktiivi Tero Toivanen. Hän vaatii siirtymistä tutkivampiin opetusmetodeihin erityisesti historiassa ja yhteiskuntakasvatuksessa ja perää selkeästi artikuloitua vastavoimaa nyt myllertävälle uusliberalistiselle koulutusnäkemykselle.

*Teksti ja valokuva Elias Krohn
Kuvitus Pauliina Nykänen*

SUOMEN KOULUJEN yhteiskuntakasvatuksen heikko tila on viime aikoina tunnustettu laajasti. Sekin on ollut esillä, että yhteiskuntakasvatuksen alasajo 1970–80-luvuilla oli tietoinen poliittinen projekti, jossa keskeinen taustavoima oli oikeiston ja elinkeinoelämän salaisena käsikassarana toiminut Vapaan koulutuksen tukisäätiö.

Sixpack-hallituksemme on nyt lisäämässä yhteiskuntatiedon opetusta peruskouluisa yhdellä vuosiviikkotunnilla. Tämä merkitsee tuntien tuplaantumista. Lisäys tapahtuisi alakoulun oppimäärään, jossa yhteiskunnallisia asioita ei tähän asti ole käsitelty välttämättä ollenkaan.

Pelkkä yhteiskuntakasvatuksen määrällinen lisääminen ei kuitenkaan alkuunkaan riitä, paaluttaa koulutuspolitiikkaan perehtynyt valtio-opin jatko-opiskelija sekä historian ja yhteiskuntaopin opettaja **Tero Toivanen**. Huomiota tulisi hänen mukaansa kiinnittää myös opetuksen sisältöön ja metodeihin, ja koko koulukulttuuri sekä kasvatustajattelu olisi aika miettiä uusiksi.

INSTITUUTIOIDEN ESITTELY EI RIITÄ

»Kouluopetus perustuu edelleen paljolti vanhaan tallettavan kasvatuksen traditioon: opettaja siirtää tietoa, kertoo miten asiat ovat», Toivanen ruotii. Yhteiskuntaopetuksessa tämä traditio on hänen mukaansa erityisen haitallinen:

»Esitellään demokraattisen valtion valmiita instituutioita, kuten eduskuntaa, hallitusta, poliisia, armeijaa, ja niitten toimintaperiaatteita, muttei hahmoteta yhteiskuntaa muuttavana ja historiallisena. Demokraattisen yhteiskunnan toiminta perustuu pitkälti siihen, että sitä pitää koko ajan rakentaa uudestaan. Tämä käsitys jää tallettavassa opetuskäsityksessä monesti pois.»

»Pitäisi pystyä tuottamaan sellaista yhteiskuntakasvatusta, joka tukisi kriittisen ja itsenäisen ihmisen roolia yhteiskunnassa ja saisi kasvavat sukupolvet ymmärtämään potentiaalin ja mahdollisuudet yhteiskunnan muuttamisessa. Opettajankoulutuksella on tärkeä rooli tällaisen ajattelun perustan luomisessa», opettajankoulutuslaitoksenkin leivissä työskennellyt Toivanen esittää.

Samansuuntaista kritiikkiä koulujen yhteiskuntakasvatusta kohtaan on esittänyt muun muassa filosofi **Tommi Uschanov** yhteiskunnallista tietämättömyyttä käsittelevässä teoksessaan *Suuri kaalihuijaus* (Teos 2010). Uschanovin mukaan politiikasta annetaan kouluissa siloiteltu kuva yhteisten asioiden hoitamisenä, ei niinkään kamppailuna tai ajoittain likaisenakin pelinä. Poliitiikka saattai-

si kuitenkin houkutelua nuoria jopa enemmän, jos asiat esitettäisiin koulussa niin kuin ne tosiasiansa näyttävät olevan, Uschanov arvioi.

Tero Toivanen viittaa kasvatustieteen filosofi **Paulo Freireen**, joka teki erottelun tallettavaan ja radikaaliin kasvatukseen.

»Radikaali kasvatustieteen pyrki käsittelemään yhteiskuntaa historiallisena ja ristiriitojen läpäisemänä, jossa on konflikteja, eturistiriitoja ja valtakamppailuja. Tämä asetelma koulusta hyvin pitkälti puuttuu. Sitä kautta voitaisiin tuoda nuorille valmiuksia ottaa osaa yhteiskuntaan ja lähteä muuttamaan sitä.»

Aktiivisen ja kriittisen kansalaisuuden peruselementteihin kuuluvat politiikan lisäksi työelämän ristiriidat, järjestäytyminen, työntekijän oikeudet ja toimintamahdollisuudet.

»Nämä ovat olleet marginaalissa. On paradoksaalista, että näin on erityisesti ammattikoulutuksessa, jonka opiskelijat kohtaavat ne työelämässä perinteisessä teollisessa mielessä», Toivanen ihmettelee.

TUTKIMUS MUKAAN KOULUTYÖHÖN

Vasemmiston ja vihreiden piirissä on vaadittu, että koulun on avattava ovensa yhteiskunnallisille liikkeille, kansalaisjärjestöille ja puolueille. Näin on jossain määrin tapahtunutkin, ja Toivanen pitää suuntausta hyvänä. Vielä olenaisempaa olisi hänen mukaansa kuitenkin suunnata vaatimuksia itse opetuksen muuttamiseen.

»Siinä vaiheessa, kun nuorisopolitiikka, kansalaisjärjestöaktiivi tai ammattiyhdistysaktiivi tulee kouluun, siellä pitäisi olla jo tuotettu sellaista opetusta, että oppilaat ymmärtävät, minkälaisesta ristiriitojen läpäisemästä yhteiskunnasta nämä henkilöt tulevat ja millaisia ideologioita heidän taustallaan vaikuttaa. Jos yhteiskuntakasvatuksessa ei tapahdu muutosta, en tiedä lisääntykö ymmärrys vai onko meillä edelleen performatiivisuuden perustuva edustuksellisen politiikan malli, jossa poliitiikka tulee ja kertoo, miten asiat ovat, ja

nuoriso ihmettelee, mitä tässä halutaankaan sanoa. Edistyskellisen koulutuspolitiikan on tähdättävä kritiikki ja uudistusvaatimus koululuokan sisään, koulun kulttuuriseen ja pedagogiseen muuttamiseen», Toivanen korostaa.

Hän muuttaisi opetusmetodeja pelkästä tiedon jakamisesta tutkivampaan suuntaan. »Esimerkiksi historia on alati muuttuvaa tulkintaa ja ristiriitoja. Pitäisi opiskella enemmän sitä, mikä on tiedonmuodostuksen prosessi.»

Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että opiskelijat lähtisivät etsimään vastausta itse tai yhdessä opettajan kanssa asettamaansa kysymykseen historiantutkijan tavoin erilaisista lähteistä.

»Tarkoitus ei ole tehdä kaikista historian-tutkijoita, mutta tutkimuksellinen prosessi auttaa esimerkiksi tiedonkäsittelyn valmiuksissa ja medialukutaidossa. Tällöin oppija ottaa tiedon tuottamisen omiin käsiinsä, eikä sitä anneta staattisena asiantuntijatietona ylhäältä käsin.»

Tutkivamman opetusmetodin vaatimus voi palvella emansipatoristen päämäärien lisäksi myös tietokykyihin perustuvaa jälkiteollista kapitalismia, jossa työntekijöiden tiukka johtaminen ja valvominen teollisen yhteiskunnan malliin ei enää ole hyödyllistä. Tutkiva metodi tiedon käsittelyssä voi olla työnantajankin intresseissä.

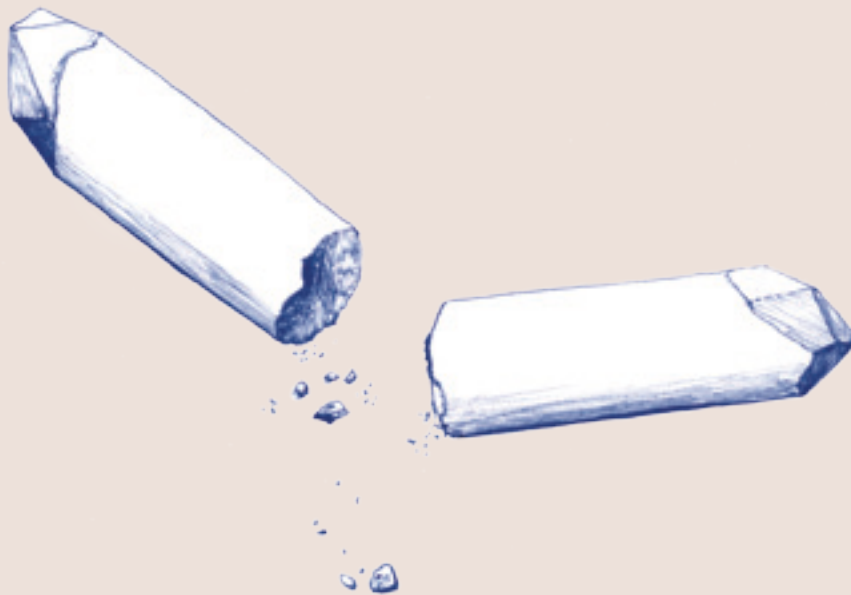
»Tietotyössä ihmisten pitää antaa toimia tiettyyn mittaan asti vapaasti, jotta työ olisi ylipäättänsä tuottava.»

Koulu on iso laiva käännettäväksi. Paitsi osa opettajista, myös monet oppilaat saattavat olla vastahakoisia tutkivia opetusmetodeita kohtaan. »He saattavat ajatella, ettei sellainen ole oppimista, vaan koulussa kuuluu käydä oppikirja läpi ja opettajan on kerrottava, miten asiat ovat. Koulu on tuottanut heille ymmärryksen, jonka mukaan tieto on staattista ja stabiilia ja oppiminen on tallentamista», Toivanen analysoi.

Hän ei usko, että vielä alakoulun ekaluokkaisuilla olisi tällaista resistanssia. »Siinä vaiheessa ollaan vielä lapsia, ja lapsen ajattelu perustuu siihen radikaalin filosofoinnin asetelmaan, että kysytään kysymyksiä, joihin ei tiedetä vastauksia, ja ihmetellään. Keskeinen kysymys on, millä tavalla koululaitos vuosien mittaan pysäyttää itsenäisen ajattelun elementtejä, tutkimista ja uuden etsimistä.»

Toivanen ei itsekään omana kouluaikanaan pitänyt koulua kovin kiinnostavana paikkana. »Ei ollut hirveästi syvää oppimisen kokemuksia siellä eikä juuri yliopisto-opintojen aikaan. Parhaat oppimiskokemukseni ovat tapahtuneet instituutioiden ulkopuolella: keskusteluissa ystävien kanssa, kesäduuneissa, netissä ja opiskeluaikojen lukupiireissä.»

Oppilaatkin saattavat
olla vastahakoisia
tutkivia opetusmetodeita
kohtaan.

KANSALAISTEN ON KOULUTETTAVA VALTIOTA

Suomalainen peruskoulu on alkujaan kansarintapolitiikan luomus, poliittisen vasemmiston ja keskustan aikaansaannosta. Tämänhetkisessä koulumaailmassa vahvoilla ovat kuitenkin uusliberaliset koulutusopit ja ihmiskäsitys. Niihin kuuluvat muun muassa yrittäjyyskasvatus, jonka tulee edellisen opetusministerin **Henna Virkkusen** (kok.) sanoin olla läpijuokseva linjaus alakoulusta yliopistoon. Siinä luodaan Tero Toivasen mukaan kilpailuhenkistä, solidaarisuudesta piittaamatonta yrittäjämintää.

»Vielä 1980-luvulla yrittäjyyskasvatus lähti siitä, että yrittäjyys on yksi elinkeinon harjoittamisen muoto palkkatyön rinnalla, vaihtoehto toimeentulon hankkimiselle. 1990-luvun loppupuolella se alkoi kääntyä subjektiivisuuden, sisäisen yrittäjyyden tuottamiseksi. Se on ihmisen ajattelun ja toimintatapojen muokkaamista», Toivanen vertaa.

Subjektiivisuuden muokkauksen näkökulmasta uusliberalistisesta koulutuspolitiikasta uhkaa Toivasen mukaan tulla eräs historian menestyksekkäin ihmisenmuokausprojekti. Hän muistuttaa myös, että uusliberalismi eroaa klassisesta liberalismista siinä, että se käyttää valtiota aktiivisesti hyväkseen. Niinpä myös valtiojohtoinen koululaitos on tällä hetkellä uusliberalististen oppien läpitunkema, eikä vasemmisto selviä tilanteista sillä, että se vain puolustaa nykyisen julkisen koululaitoksen olemassaoloa ja rahoitusta.

Toivanen muistuttaa siitä, miten **Karl Marx** kommentoi *Gothan ohjelman kritiikissään* saksalaisten sosiaalidemokraattien vaatimusta valtion kustantamasta ja ohjaamasta koululaitoksesta: ei ole suinkaan niin, että valtion pitää kouluttaa kansalaisia, vaan kansalaisten pitää kouluttaa valtiota.

»Sen voi tulkita vanhan äikäisen miehen puheeksi, mutta mielestäni siinä on jotain olennaista. Jos tämä ajatus otetaan lähtökohdaksi, voidaan esittää radikaali kysymys, mikä itse asiassa tulisi olla julkisen koululaitoksen tehtävä tämän päivän yhteiskunnassa.»

Tällä hetkellä uusliberalistiselta, yrittäjäsubjektiin perustuvalta ihmiskäsityksel-

tä puuttuu vastavoima, selkeästi artikuloitu toisenlainen ihmiskäsitys. »Pitäisi pystyä artikuloimaan täysin uudenlainen vastavoima, jotain sellasta, mitä on aikaisemmin parhaimmillaan tavoitettu työläisten palkkatyön ulkopuolisessa vapaudessa, yhteenliittymisessä ja keskinäisessä välittämisessä, siis tasa-arvon ja emansipaation ydin, joka on ihan muuta kuin esimerkiksi reaaliosialismin perverssiöt. Sen täytyy olla itsenäisyyttä, mutta myös vastuuta toisista ihmisistä ja yhteisestä planeetasta», Toivanen hahmottelee.

Pamfletissa *Radikaaleinta on arki* (Tero Toivanen ynnä muut, Into Kustannus 2010) on määriteltä, että tavoitteena tulee olla itsenäinen ihminen, joka kykenee kieläytymään toisille ihmisille, yhteiskunnan hyvinvoinnille ja ympäristön ekologialle haitallisesta työstä ja toiminnasta. Hän pystyy tekemään sen helposti, koska hän tietää muidenkin tekevän niin ja voi tukeutua heihin.

»Parhaimmillaan koululaitos saattaa nykyäänkin tuottaa itsenäisiä ihmisiä, mutta onko heillä tuntumaa siitä, että he voi-

vat luottaa myös toisiin vastustaessaan vääryyksiä? Kasvatus ei tuota tällaista solidaarisuutta», Toivanen epäilee.

VAIKUTTEET TULEVAT KOULUN ULKOPUOLELTA

Tutkijat **Sakari Suutarinen** ja **Kari Törmäkangas** osoittavat uusimmassa *Nuorisotutkimus-lehdessä* (katso myös edellinen artikkeli tässä *Kulttuurivihkoissa*), että Suomen nuorten valmius kansalaistottelemattomuuteen, kuten talojen valtaamiseen, liikenteen tukkimiseen ja iskulauseiden maalaamiseen seiiniin, on lisääntynyt. Toivasen mukaan ilmiötä voi pitää myös positiivisena.

»Jos pystyy perustellusti toteuttamaan poliittista toimintaa vääryyden poistamiseksi, kansalaistottelemattomuus on aina ollut hyvä keino siihen, eikä sitä pidä kauhistella.»

Koulusta Toivanen ei usko ilmiön johtuvan: vaikutteet tulevat nykyään muualta, eikä koulu ole aktiivisille nuorille välttämättä edes kovin tärkeä toiminta-areena.

Sama tutkimus kertoo myös, että maahanmuuttajakriittiset nuoret suhtautuvat Suo-

nessa väkivaltaan entistä myönteisemmin – ja myönteisemmin kuin missään muussa Euroopan maassa.

»Se on äärimmäisen huolestuttavaa kehitystä. Rasismi on ilmaus epäitsenäisyydestä enemmän kuin asioiden perinpohjaisesta selvittämisestä. On relevantti kysymys, missä määrin suomalainen peruskoulu, jossa demokratian ja itsenäisen ihmisen kasvattamisen edellytykset on vuosien mittaan eliminoitu, on tuottanut sellaisen oikeiston nousun, joka vetoaa simppelisiin selityksiin ja populismiin. Siitä olisi kiinnostavaa saada laajempaa tutkimusta», Toivanen sanoo. □

Uusliberalistisesta koulutuspolitiikasta uhkaa tulla eräs ihmiskunnan menestyksekkäin ihmisenmuokausprojekti.

Surunurkka ja rauhan kivet

Riikka Ylitalo

KÄVIN ENSIMMÄISEN ja toisen luokan kyläkoulussa, jossa oli alle 20 oppilasta. Missään seuraavista kouluista minulla ei ole ollut yhtä hauskaa. Tätä ei pidä ymmärtää väärin: kyläkoulussa muun muassa kiusaamista esiintyi vähintään yhtä paljon kuin myöhemmissä kouluissa. Myöhemmin minulla oli myös läheisempiä ystäviä, mutta muita syitä haluta mennä kouluun ei useimmiten sitten ollutkaan.

Aikuisena olen ollut vakuuttunut siitä, että kyläkoulussa viihtymisen pääsyyntä oli pakko olla sen koko. Pieni oppilasryhmä oli suhteellisen yhtenäisen, ja lähes kaikki oppilaat saattoivat leikkiä välitunneilla samaa leikkiä. Huonoja muistojakin välitunneilta tulee tietysti mieleeni, mutta niin käy todennäköisesti melkein kaikille, jotka muistelevat ala-asteaikaansa. Käymäni kyläkoulun ansioksi on lisäksi katsottava välituntialueella sijaitsevat Surunurkka ja Rauhan kivet, joihin sai mennä ollessaan surullinen tai halutessaan olla rauhassa. Muistikuvani mukaan oppilaat todella kunnioittivat näitä sääntöjä eivätkä tulleet esimerkiksi häiritsemään Rauhan kivillä istuvia.

Isommassa koulussa luokka jakaantui ryhmiin, joilla oli kaikilla oma asemansa sosiaalisessa hierarkiassa.

VASTAAVANLAISIA KIVIÄ ja nurkkia ei todellakaan ollut isommassa koulussa, joksi paikkakunnan kolme kyläkoulua yhdistettiin. Tämäkin koulu oli suuressa mittakaavassa pieni, mutta suuri siihen verrattuna, mihin olin totunut. Kun aloitin kolmannen luokan uudessa koulussa, koko koulunkäynnin idea muuttui. Tämä ei voinut johtua oppilaista eikä opettajista henkilöinä, koska osa heistä oli samoja kuin entisessä koulussa. Toiseksi sain kavereita myös muista kouluista tulleista oppilaista.

Kavereiden lisäksi ja heistä riippumatta kolmannesta luokasta lähtien koulunkäyntiäni siivitti kuitenkin enemmän persoonaani kohdistuva kiusaaminen. Kyläkoulussa minua olivat kiusanneet vain oppilaat,

jotka kiusasivat melkein kaikkia muitakin. Uudessa koulussa luokka jakaantui ryhmiin, joilla oli kaikilla oma asemansa sosiaalisessa hierarkiassa.

PSYKIATRI Juha-Matti Väänänen kertoi Yle Tampereen haastattelussa 26.3.2012, että arka, sosiaalisten tilanteiden pelosta kärsivä lapsi »saattaa vielä selvittää alakoulun ajan turvallisuudessa pienessä luokkaryhmässä», mutta ongelmat voivat alkaa teini-iässä koulun vaihtuessa. Omalla kohdallani koulun koko kasvoi yläasteelle mentäessä vain vähän. Uskon, että juuri siksi kouluahdistukseni määräkin pysyi tuolloin ennallaan. Sen muoto tosin muuttui: enää eivät ahdistaneet tietyt ihmiset, vaan sosiaaliset tilanteet yleensä.

Kyläkoulun jälkeen koulusta tuli kiusaamisen kenttä ja valtasuhteiden olinpaikka. Sinne meneminen ei enää koskaan ollut yhtä mieluista kuin kotiin tuleminen.

Kirjoittaja on Kulttuurivihkojen toimitussihteeri ja kirjallisuuden jatko-opiskelija.

AJAN HERMOLLA

Aktiivista kansalaisuutta tukemassa ja kouluttamassa

Tutustu materiaaleihin:
www.ksl.fi/julkaisut

**PALUU
PELLAVA-
AIKAAN**

**Suomen kielessä sanat sivistys ja työ
juontuvat molemmat pellavan työstämisestä.
Tietoyhteiskunnassa tulisi jälleen yhdistää
nämä käsitteet toisiinsa: työntekijän ei tulisi
olla vain tuotantokoneiston energialähde
ja ratas, vaan kaikkien työhön tulisi kuulua
myös perustavanlaatuiset kysymykset
todesta, hyvästä ja kauniista. Tällaisia pohtii
yliopistouudistuksen yhteydessä koulutuksen
tutkija Matti Vesa Volanen.**

Teksti ja valokuva Elias Krohn

Kuvitus Samuli Saarinen

SUOMALAINEN YLIOPISTOLAITOS ja sivistysyliopiston ihanne ovat väistämättä suurten muutosten edessä, toteaa tutkija **Matti Vesa Volanen** Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitokselta.

Sivistysjärjestelmä on aikoinaan noussut yliopistojen johtotähdeksi kansallisvaltioajattelun kautta, joka on globalisaation aikakaudella jäänyt syrjään, Volanen aloittaa.

»Sen lisäksi tiedon muodostamisen ja tuottamisen prosessit ovat tekniikan kehittyessä muuttuneet radikaalisti. Esimerkiksi laaja-alainen *open access* -lähestymistapa mahdollistaa lähes kaiken yliopistotyön siirtämisen *on line* -työksi.»

Monia asioita olisi siis tarpeen miettiä uudeksi. Tähänastiset uudistukset, joista isoin ja tuorein on vuonna 2010 voimaanastunut uusi yliopistolaki, eivät Volasen mukaan kuitenkaan ole tarjonneet onnistuneita ratkaisuja.

Uudessa yliopistolaisissa yliopistot muun muassa irrotettiin valtiosta ja samalla henkilökunnan virkasuhteet muutettiin tavallisiksi työsopimussuhteiksi. Volanen tulkitsee muu-

tosta siten, että tällöin palattiin teollisen yhteiskunnan rakenteisiin. Yksityiskohtainen työsopimuslainsäädäntö ja työnantajan direktio-oikeus kuuluvat perinteisen teollisuustyön maailmaan.

Samaan aikaan kuitenkin yliopistolaisten työajaksi määriteltiin pääsääntöisesti 1 600 tuntia vuodessa ja todettiin, että he itse valvoivat omaa työtään toteuttaessaan työnantajan kanssa sovittuja työsuunnitelmia.

»Se on ristiriitaista, koska teollinen työ oli hyvin tarkasti ajallisesti, paikallisesti ja työnjaollisesti määriteltyä. Vaikka siirryttiin työsopimussuhteisiin, niiden sisällä tehtiin heti liike toiseen suuntaan: meille annettiin enemmän valtaa ajankäyttöömme kuin teollisen työn tekijöille.»

Silti muutos oli omiaan muuttamaan työnteon yliopistoissa hierarkkisemmaksi, ja monet yliopistodemokratian periaatteet, kuten päätöksenteon kolmikanta professorien,

**»Sivistyksen nimissä
on tehty mitä
hirveimpiä tekoja.»**

muun henkilökunnan ja opiskelijoiden kesken, murrettiin.

»Tuli sellainen vaikutelma, että uudistus oli hallinnollinen, lakitekkinen ja yliopiston sisäistä valtaa keskittävä. Se ei vastaa ollenkaan niihin kysymyksiin, joihin perinteinen sivistysyliopisto nyt joutuu vastaamaan», Volanen summaa.

SIVISTYKSEN PUOLUSTAMINEN EI RIITÄ

Ainakaan henkilöstön tarpeet eivät olleet uudistuksen keskeisenä lähtökohtana.

»Kun uusi laki astui voimaan, kolmen kuukauden kuluessa koko yliopistoväki yhtenä miehenä uhkasi lakolla. Se oli historiallisesti aivan ainutlaatuinen tilanne», Volanen muistelee.

Lakkoa ei kuitenkaan tullut ja työehtosopimus tehtiin. Volasen mukaan uudistuksen perustavammanlaatuisia vaikutuksia on vielä liian aikaista arvioida, mutta ainakaan se ei tule ratkaisemaan sivistysyliopiston eteen tulevia haasteita.

Pelkkä perinteisen sivistysyliopiston puolustaminen ei Volasen mielestä riitä alkuunkaan. Volasen toimittamassa artikkelikokoelmassa *Toiseksi paras? Tieteentekijät ja uusi yliopisto* (Tieteentekijöiden Liitto 2012) sanapari uusi yliopisto viittaa toisaalta meneillään olevaan yliopistojen muuttamiseen entistä markkinaehtoisemmiksi toimijoiksi, toisaalta visioihin aivan muunnaisesta yliopistosta.

Volasen omana lähtökohtana on professori **Ronald Barnettin** lanseeraama ajatus yliopistosta »audenttisenä ja vastuullisena maailmankansalaisena».

»Yliopistolaisten pitäisi nähdä oma positiionsa ja perinteensä, jota he edustavat: yliopistoja perustettaessa he ottivat tehtäväkseen rakentaa kansakunnalle peilin. Tieteen tukemana kansasta tuli kansakunta ja määriteltiin, keitä me olemme. Toisaalta yliopistojen tuli muodostaa suuri kertomus suomalaisista kerrottavaksi muille: me olemme suomalaisia, täällä on tällainen kansa.»

»Tämä tehtävä on jo aikaa sitten suoritettu, sen edellytykset alkavat olla hapertumassa, ja meidän on asetettava kysymys yliopistojen tehtävästä uudelleen. Silloin näen, että mittakaava muuttuu: kyse on ihmiskunnasta, aikakaudesta ja maapallosta.»

Volanen muistuttaa myös, että sivistyksen käsitettä on käytetty ikävilläkin tavoilla.

»Sen nimissä on tehty mitä hirveimpiä tekoja. Siinä on ajatus, että me olemme sivistyneitä, te olette barbaareja ja me voimme siksi sanoa teille, mikä on oikein ja mikä väärin», Volanen sanoo viitaten muun muassa siirto-maahistoriaan ja moniin sotiin.

»Opiskelijoiden pitäisi olla työstämässä, teoretisoimassa ja kommentoimassa kansalaisyhteiskunnan akuutteja ongelmia.»

TOSI, HYVÄ JA KAUNIS

Ennen kaikkea sivistys tulisi Volasen mukaan liittää työn käsitteeseen ja ryhtyä organisoimaan kaikkea työtä sivistyksen periaatteiden mukaan. Hän tarkentaa tarkoittavansa työtä yleisesti (englannin work, saksan Werk), ei palkkatyötä (englannin labour, saksan Arbeit). Suomen kieli ei erottele näitä asioita. Toisaalta sanoilla sivistys ja työ on suomessa sama juuri: molemmat viittaavat alkujaan pellavan työstämiseen.

»Kun ihmiset riistettiin maaseudulla koneiden ääreen moderniin teollisuustyöhön, samalla muodostettiin työprosessi, joka irtotti kysymykset todesta, hyvästä ja kauniista irti työstä. Niille muodostettiin kansalliset instituutiot: tiede, taide, politiikka ja tehdas-tuotanto. Olisiko nyt tietointensiivisessä työskentelyssä syytä tuoda työhön takaisin nämä elementit?»

»Tällöin jokaisessa työssä pitäisi asettaa kysymykset todesta, hyvästä ja kauniista. Työhön kuuluu toden etsiminen, siihen kuuluvat eettiset kysymykset ja siiheen kuuluu estetiikka siinä mielessä, että työn jälkeen voi sanoa: tämähän meni kauniisti. Nykyajan tiedon käsityöläinen, asiantuntija, tuottaa sosiaalisen tilanteen, jossa asetetaan ja ratkaistaan nämä kolme kysymystä: kuinka asiat ovat, kuinka ne ovat kun ne ovat hyvin ja kuinka ne saadaan toteutettua kauniisti?»

»Jotta yliopistot ja ammattikorkeakoulutkin voisivat säilyttää sivistysinstitiution luonteensa, niiden ainoa mahdollisuus on asettua vaatimaan, että kaikki työ organisoidaan sivistyksen periaatteiden mukaan. Jos ne eivät tähän rintamaan asetu, voimme lopettaa keskustelun sivistyksestä», Volanen painottaa.

Teollisuusyhteiskunnassa työntekijän roolina oli olla tuotantokoneiston energianlähde ja ratas. Työn puitteet ja sisältö oli määritelty valmiiksi. Sivistysyliopistossa tutkimuksen ja opetuksen vapaus sekä yliopistoyhteisön autonomia ovat olleet keskeisiä arvoja. Viime aikojen myllerryksissä monet ihanteet ovat murtuneet.

»Vielä 1990-luvulla kirjoitettiin kirja *Rakkaudesta yliopistoon*. Minun on vaikea kuvitella, että tällä hetkellä joku kirjoittaisi sen nimensä kirjan. Nuoruudessani tutkimushankkeet usein motivoitiin sanoilla 'Isänmaan parhaaksi'. Niin haluttiin sanoa, että olemme tiedon käsityöläisiä, jotka itse rakennamme yhdessä yhteistä tietoa ja yritämme siten rakentaa yhteistä hyvää. Tietoteollisen yliopiston palkkatyöläisinä myymme päämme, sydämemme ja kätemme käteishintaan; kulttuurinen käteis-moderni on saanut vastineensa käteisyliopistossa.»

MIELUUMMIN LAMPI KUIN VIRTAA

Nyt osa yliopistolaisista on aktiivisesti vastustanut yliopistouudistusta ja hakenut vaihtoehtoisia malleja. Osa on puolestaan mukautunut passiivisesti, ja jotkut ovat vain tyytyväisiä siitä, että toiset hoitavat hallinnollisen päätöksenteon taakan ja itse voi keskittyä varsinaiseen leipätyöhönsä. Volanen kommentoi, että niinkin voi työskennellä ja se voi olla monelle hyvä ratkaisu, mutta silloin uhkana on ajautuminen koneiston rattaaksi – teollisen yhteiskunnan malliin. Perustavimmat pohdinnat putoavat helposti jälleen työn ulkopuoliseksi kysymyksiksi. Kun kaikki on valmiiksi ylhäältäpäin suunniteltua, myös suhde opiskelijoihin muuttuu.

»Opiskelijat virtaavat läpi yliopiston, jossa mietitään teknisesti ja hallinnollisesti, miten leveä opiskelijavirta on, miten nopeasti se kulkee, millaisia puskureita tai kiihokkeitä tiettyihin kohtiin pitää saada, jotta saamme tietyn määrän ihmisiä sisään ja ulos... Virrasa opiskelija on joku, johon kohdistetaan toimenpiteitä, kun taas ajateltaessa yliopistoa järvenä tai lampena opiskelijat hyppäävät sinne, sukkeltelevat, etsivät ja puikkelehtivat ja yhtenä kauniina päivänä toiselta rannalta ilmestyy tutkinnon suorittanut opiskelija.»

Viime vuosina yliopistoihin ja muuallakin koulumaailmaan on tunkeutunut paljon management-käsitteistöä ja kielenkäyttöä. Siinä

opiskelijan ja henkilökunnan omakohtainen kokemus jää syrjään.

»Tutkijakoulussa opiskelijoille sanotaan yhä suuremmin, mikä on se teema, jota pitää tutkia. Yliopistolla monia opettajia hämmentää, että opiskelija saattaa kysyä ohjaajaltaan: 'Mistäs mä tekisin graduni?'. Hänelle ei siis ole kehittynyt omaa tiedonintressiä, joka on tutkimuksen hahmottamisen ja eteenpäin viemisen keskeinen kehitysprosessi. Tutkijalla on oltava henkilökohtainen tiedonintressi. Nyt se siirtyy yhä enemmän systeemin ja hallinnon rakennettavaksi.»

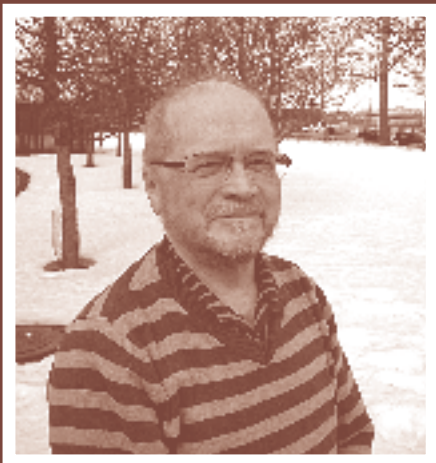
Vastalääkkeeksi Volanen esittää Barnettiin nojaten, että opettajien yhdessä opiskelijoiden kanssa pitäisi rakentaa monipuolisia työskentelysuhteita kansalaisyhteiskunnan suuntaan. »Opiskelijoiden pitäisi olla työstä-

mässä, teoretisoimassa ja kommentoimassa kansalaisyhteiskunnan akuutteja ongelmia, jotta heille muodostuisi oma yhteisöllinen tiedonintressinsä.»

Volasen tarkoittama lampi ei siis merkitse yliopiston omaa ankkalampea, vaan siihen kuuluu jatkuva uutta rakentava vuorovaikutus ympäröivän yhteiskunnan ja maailman kanssa – ei siis ensisijaisesti voittoa tavoittelevan yrittäjämaailman kanssa, jota monissa tämän päivän yliopistolinjauksissa yksipuolisesti korostetaan.

»Lammen ajatus on antaa tila ja toimintapaikka, jossa voidaan asettaa peruskysymykset siitä, miten asiat ovat, miten ne ovat hyvin ja kuinka tavoitteet saadaan kauniisti toteutettua.» □

FILOTEKNIA KUNNIAAN

MATTI VESA VOLASEN lähiaikoina valmistuva väitöskirja käsittelee lukion ja ammattikoulutuksen välistä suhdetta. Hän on pohtinut aihepiiriä aiemmissakin teoksissaan ja artikkeleissaan, samoin vastaavien ylemmän tason opinahjojen eli yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen suhdetta.

»Yliopistot puhuvat tiedon taidosta, mutta ammattikorkeakoulun perusidea on taito ja se, mitä tietoa taidon toteuttamisessa ja käyttämisessä tarvitaan. Jos on kaksi korkeakouluinstituutiota, niillä täytyy olla omat, erilliset ideansa. Jos esimerkiksi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen metodikoulutus on yksi ja sama, miksi pitää kahdella eri instituutiota?» Volanen kertoo tähänastisista perusteeseistään.

»Ammattikorkeakouluilla on taipumus yrittää verrata itseään yliopistoon ja pyrkiä olemaan yhtä hyviä ja loistavia kuin yliopistot. Yliopiston historia on sentään vuosihantainen ja ammattikorkeakoulujen vasta vuosikymmeniä, jos sitäkään. Niille on annettava aikaa. Ammattikorkeakouluille on kehitettävä oma perusidea ja metodologia, jota niillä ei vielä kaikilta osin ole.»

Jako ei ole yksiselitteinen: esimerkiksi lääketieteessä ja juristiikassa on ammatillinen orientaatio, vaikka niitä opetetaan yliopistoissa. Historian saatossa tietyt ammattiryhmät ovat sijoittuneet yliopistoon, toiset sen ulkopuolelle, Volanen lieventää.

Hän arvelee, että yliopistoissa kannattaisi myös tarttua käsityölläisyyden teemoihin.

»Jo **Platonilla** oli filosofien eli tiedon rakastajien ohella käsite filoteknia, joka viittasi taitamisen ystäviin. Eurooppalaisessa aatehistoriassa kysymykset filotekniasta, käsityölläisyyden historiasta ja käsityön kautta muodostuvasta tiedosta ovat

jääneet lähes kokonaan yliopistokentän ulkopuolelle. On kysyttävä, miksi näin on käynyt, mitä siihen on menetetty ja voisimmeko jälleen rakentaa filotekniaa.»

RAKENNETTAESSA TYÖPROSESSIN perusteita tietoyhteiskuntaan sopiviksi käsityölläisyydestä voisi Volasen mukaan ottaa mallia. Teollisuusyhteiskunnassa oltiin riippuvaisia tehtaista ja tuotantolaitoksista, kun taas tiedon tuottaja voi parhaimmillaan olla huomattavasti itsenäisempi, käsityölläisen tavoin. Ja aina voi oppia uusia asioita työssä hyödynnettäviksi, sivistyä työn kautta. Tästä tullaan myös työväenliikkeen peruskysymysten, kuten työttömyyden äärelle.

»Tästä näkökulmasta työttömyys on jääne teollisesta yhteiskunnasta. Nykyisessä tietointensiivisessä taloudessa ei ole mitään erityistä syytä pitää yllä sellaista yhteiskunnallista positiota kuin työttömyys. Työn vaihtoehtona tulisi olla opiskelu, ei työttömyys. Olisi siis palkkatulo, opintotulo ja perustulo. Niiden keskinäinen suhde tulisi rakentaa siten, että työtä vailla olevalle mahdollistuisi tutkimusperusteinen opiskelupaikka, jossa hän voisi edistää tietoaan ja taitojaan ja palata sitten työelämään.»

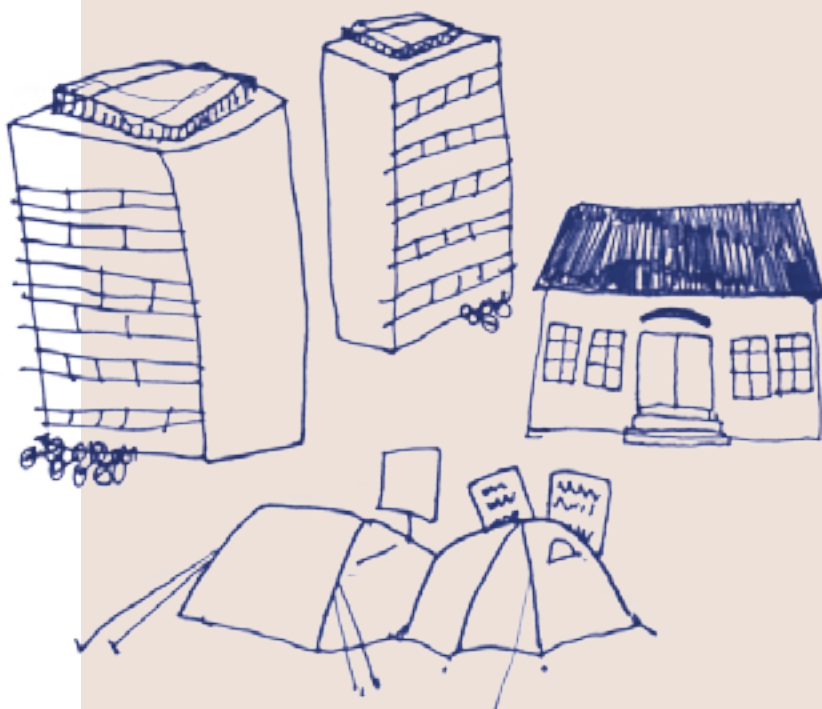
Tällaisen mallin tiellä on useita vahvoja lukkoja, niiden joukossa Volasen mukaan nykyinen ammattiyhdistysliike, joka on mukana hallinnoimassa työttömyysvakuutukseen liittyvää rahastointia.

»Nythän on otettu ensimmäisiä pieniä askelia siihen suuntaan, että työttömyyskorvauksen saaja voi myös opiskella täysipäiväisesti. Tällainen suunta pitäisi ottaa yleiseksi politiikaksi», Volanen vaatii.

»Työttömyys on jääne teollisesta yhteiskunnasta.»

TYÖVÄENLIIKKEEN SIVISTYSTYÖ MURROKSESSA

Sotien jälkeinen Suomi on elänyt jatkuvaa murroskautta. Yhteiskunnan muutokset ovat vaikuttaneet syvästi myös suomalaiseen työväenliikkeeseen ja muovanneet työväenliikkeen sivistystehtävää, toteaa tamperelainen yhteiskuntatieteiden tohtori ja sosiaalityön professori Jari Heinonen.

Teksti Marko Korvela
Kuvitus Pauliina Nykänen

NIIN KAUA kuin on ollut olemassa järjestäytynyt työväenliike, sen puitteissa on myös opiskeltu ja hankittu sivistystä omatoimisesti ja -ehtoisesti. Opiskelun sisältö, muodot ja tavoitteet ovat vaihdelleet vuosien saatossa. Professori **Jari Heinosen** mukaan suomalaisen työväenliike sotien jälkeen voidaan eritellä kolmeen eri sukupolveen, joilla kaikilla on omat erityispiirteensä.

SODASTA SUURIIN IKÄLUOKKIIN

Sodat kokeneen sukupolven aikainen työväenluokka oli vielä suhteellisen yhtenäinen. Luokka, yhteisö ja työväenliike linkittyivät elimellisesti työväenkulttuuriin, jonka ytimessä olivat työväentalot. Työväentaloilla yhdistyivät niin valistustoiminta kuin erilaiset hovit, kuten iltamat, teatterit ja elokuvat.

Sanomalehtien ohella radio oli keskeinen kokoava joukkoviestintäväline.

»Radiota kuunneltiin ja sillä oli tärkeä sivistystehtävä», toteaa Heinonen.

Valistustoiminta oli laajaa, ja siihen oli käytävissä sen verran resursseja, että esimerkiksi Suomen kommunistinen puolue kykeni harjoittamaan omaa tutkimustoimintaa. Heinosen mukaan sotien jälkeen tuotettiin luovaa ja tasokasta suomalaisen yhteiskunnan marxilaista pohdiskelua.

Valistustoiminta kantoi myös hedelmää. Voidaan sanoa, että Suomeen muodostui **Antonio Gramscian** mukaillen orgaaninen sivistyneistö, työväenliikkeestä kasvava intellektuellien joukko.

»Juuri tämä väki vaikutti ratkaisevalla tavalla suomalaisen yhteiskunnan sodanjälkeiseen kehitykseen ja muutti sitä monin tavoin työkansalle paremmaksi paikaksi elää», pohjaa Heinonen.

Suuret ikäluokat syntyivät sotien jälkeen. Heidän nuoruudessaan 1960-luvulla tapahtui Heinosen mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa erittäin suuri rakennemuutos. Perinteiset työväenyhteisöt pirstaloituivat eikä työväentalojen asema enää säilynyt entisellään. Väki muutti kaupunkeihin lähiöihin, joista suurten ikäluokkien maailmassa muodostui moderneja työväenyhteisöjä.

Työväenluokan sisäiset erot kasvoivat, kun yksilöllisyys, kuluttaminen ja markkinatalous alkoivat vaikuttaa vahvasti palkkatyöläisiin. Heinosen mukaan työväenliike ei osannut kunnolla ennakoida 1960-luvun syviä muutoksia.

1970-luvun lopulla tehtiin tuki osuvia marxilaisia analyysejä Suomesta. Heinonen mainitsee esimerkkinä Tasa-arvon ja demokratian TANDEM-ryhmän tutkimukset *Demokratian rajat ja rakenteet* sekä *Suomalainen kapitalismi*.

Toisaalta rakennemuutos toi myös paljon kielteisiä ilmiöitä työväenliikkeen ympärille. Heinosen mukaan synnä olivat työväenliikkeen sisäiset kiistat, jotka veivät huomiota sivuraiteille. Myös keskeisten instituutioiden, kuten Kansankulttuurin ja *Kommunisti*-lehden lakkauttaminen kuppasivat verta työväenliikkeestä.

»Tästä seurasi katkos vasemmistolaisen työväenliikkeen sivistystyössä, joka ei voinut olla näkymättä nykyisessä työväenliikkeessä», toteaa Heinonen.

Katkos sai aikaan sen, etteivät suuret ikäluokat enää olleet aktiivisesti mukana työväenliikkeessä aiemman sukupolven tapaan.

»Tiedosta on tullut monimutkaistuvassa yhteiskunnassa tärkeä omien oikeuksien toteuttamisen edellytys.»

Hän pitää tärkeänä myös eri sukupolvien kohtaamista ja työväenliikkeen perinteen välittymistä. Tähänkin opintokerhot tarjoavat oivia mahdollisuuksia.

Tavoitteena tulisi Heinosen mukaan olla uuden, työväenliikkeestä kumpuavan orgaanisen sivistyneistön synnyttäminen; sivistyneistön, joka kykenee keskustelemaan ja väittelemään.

»Työväenliikkeen sivistystehtävän merkitys on kasvamassa, jos ja kun vasemmistolainen työväenliike aikoo nousta jälleen todelliseksi vaikuttajaksi myös Suomessa», toteaa Jari Heinonen. □

UUSI ORGAANINEN SIVISTYNEISTÖ

Pienet ikäluokat, 1960-luvulla ja sen jälkeen syntyneet, kohtasivat entistä suurempia muutoksia. 1990-luvun laman kokenut sukupolvi ei vaipunut täydelliseen epäpoliittisuuteen. Vaikka markkinatalous vahvisti asemiaan ja perinteiset yhteisöt ohenivat entisestään, nousi uutta vastarintaa ja toimintaa. Globalisaatiota vastustettiin ja eläinten oikeuksia puolustettiin.

Jari Heinosen mukaan nykyään punavihreä, ekologinen näkökulma ja sosiaalinen kysymys kietoutuvat uudella tavalla yhteen. Tämä tuo työväenliikkeen sivistystehtävälle myös haasteen: mistä löytyy suunta ja syvyys kritiikille ja toiminnalle?

Demokraattisen sivistysliiton liittohallituksen puheenjohtajana Heinonen on pohtinut tätä kysymystä tarkkaan. Hän on muotoillut muutaman johtoajatuksen, joiden pohjalta keskustelua voidaan jatkaa.

Aluksi Heinonen korostaa marxilaisuuden opiskelun merkitystä. Klassisen marxilaisuuden lisäksi tarvitaan myös marxilaisia aikalaisanalyysejä, joita nyt kapitalismin kriisitymisen myötä on jonkin verran julkaistukin. Oma tutkimus- ja julkaisutoimintaa on silti kehitettävä edelleen.

Heinonen peräänkuuluttaa perinteisen opintokerhotoiminnan elvyttämistä. Valmiiden opintoaineistojen kahlaamisen lisäksi pitäisi yrittää tuottaa omaa tietoa ja näkemystä niin, että marxilainen viitekehys säilyy.

»Tiedosta on tullut monimutkaistuvassa yhteiskunnassa eräs tärkeä omien oikeuksien toteuttamisen edellytys niin työpaikoilla kuin esimerkiksi hyvinvointipalvelujen tilkkutäkkinäisessä viidakossa», muistuttaa Heinonen.

MITÄ OPINTOKESKUKSET OVAT?

SUOMESSA ON 11 opintokeskusta, joita ylläpitää niin ikään 11 sivistysliittoa. Kunkin sivistysliiton jäsenenä on järjestöjä, jotka ovat joko puolueita, ammattiliittoja tai muita kansalaisjärjestöjä.

Opintokeskusten tarkoituksena on tarjota monipuolista aikuiskoulutusta koko Suomessa. Ne kuuluvat vapaan sivistystyön piiriin. Se tarkoittaa, että koulutusta järjestetään vapaamuotoisesti lähellä osallistujia ja että koulutus ei johda tutkintoon. Opiskelu pohjautuu omaehtoisuuteen, osallistumiseen ja yhteisöllisyyteen.

Opintokeskukset tarjoavat apua ja resursseja omatoimisen ja -ehtoisen opintokerhotoiminnan järjestämiseen. Neuvoja kannattaa kysellä suoraan opintokeskuksista.

Opintokeskuksista yhdeksän on järjestäytynyt Opintokeskukset-yhdistykseen. Vuonna 2009 perustettu järjestö toimii opintokeskusten edunvalvojana, toiminnan kehittämisen tukena ja opintokeskusten yhteistyön kehittäjänä.

Opintokeskusten ohella muita vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansanopistot, kansalaisopistot, liikunnan koulutuskeskukset sekä kesäyliopistot.

<http://www.opintokeskukset.fi>

Erään kulkutaudin jäljillä

Jouni Avelin on *Kulttuurivihkojen* toimittaja ja uusturkulainen ilonpilaaja.

BIOGRAFISMIKSI KUTSUTAAN KULKUTAUTIA, joka leviää lehtien ja yleisemminkin median kulttuuritoimituksissa lähinnä tekstien välityksellä. Kirjallisuudentutkijoiden akateemisista poppakonsteista huolimatta elämäkerrallinen tulkinta on säilyttänyt sekä asemansa että volyyminsä. Käsitys taiteilijasta oman elämänsä tulkittuna yhdistää kätevästi ja ilman mitään ristiriitaa sekä romantiikan neromyytin että positivismin empirismin – ja vapauttaa skribentin turhan vaivalloisesta ajatustyöstä.

Useimmiten biografismia esiintyy kirjallisuustoimittajien piirissä, mutta helppoudestaan ja avoimesta luonteestaan johtuen sitä on tavattu myös elokuvakriitikoiden kynäjääljessä. Toisin kuin usein esitetään, biografis-

mi ei ole tulkintaa, vaan pikemminkin vapauttaa siitä ja korvaa tulkinnan pelkällä arvailulla.

HELSINGIN SANOMISSA (11.3.) kriitikko **Timo Peltonen** esitteli **Fritz Langin** pienen budjetin klassikon *Talo joen rannalla* (1950), jossa ylä-

luokkainen kirjailija kuristaa vokattelemansa sisäkön hengiltä, alkaa peitellä tapahtunutta ja löytää »faustisen» luomisvoiman surmatyöstään.

Sen sijaan että Peltonen pohtisi budjetin vaikutusta menneisyyteen sijoittuvan »periodielokuvan» elokuvallisiin ratkaisuihin, yhteiskunnallisten luokkien asetelmia tai päähenkilön demonista luonnetta, kyvyttömyyttä tuntea syyllisyyttä (Stephen Byrne pelkää vain jäävänsä kiinni), tai edes sen suhdetta Langin muihin elokuviin, hän uppoaa biografismin suohon korviaan myöten ja samastaa kivuttomasti päähenkilön ja Langin. »Pian Byrnessä alkaa ilmetä yhä enemmän omahyväistä julmuutta, josta näyttelijät toistuvasti Langia moittivat.»

Langin ensimmäinen vaimo teki itsemurhan vuonna 1921. Kulkupuheiden mukaan hän oli päässyt selville Langin aviorikoksesta. Siten Peltonen päättelee, että »mestarioh-

jaaja oli siis syyllinen [vaimonsa] kuolemaan vähintään tekemänsä aviorikoksen kautta». Tieteenfilosofian peruskurssilla Peltonen olisi voinut tutustua maineikkaaseen virhepäätelmään *post hoc ergo propter hoc*: Jos A edeltää B:tä, A myös aiheuttaa B:n. Peräkkäisillä tapahtumilla on siis pseudokausaalinen yhteys, vaikka todellisuudessa ne ovat vain peräkkäisiä tapahtumia, kuten kukon kiekuminen ja auringon nouseminen.

PELTONEN YMMÄRTÄÄ ITSEKIN, että tapahtuma houkuttelee »luultavasti yli» meneviin tulkintoihin – mutta ei voi pidätellä enää itseään: *Talo joen rannalla* on Langin henkilökohtainen tunnustus – 26 ohjaustyön ja lähes 30 vuoden jälkeen – murhasta, johon hän syyllistyi.

»Mikäli haluaa pitää kiinni synkimmistä mahdollisista tulkinnoista ja katsoa elokuvaa murhaan syyllistyneen (*sic*) Langin omakuvana, käy hermostuttavammaksi tapa, jolla syyllisyys toimii Byrnessä kahteen suuntaan.» Peltosen mukaan Byrne siis pelkää jäävänsä kiinni, mutta »riemuitsee saamastaan julki-suudesta». Väite on erityisen kummallinen, sillä *Byrne ei tunne syyllisyyttä vaan pelkoa*, ja juuri tässä on elokuvan kova ydin. Jos *Talo joen rannalla* olisi Langin omakuva, johtopäätöksemme olisi pikemminkin se, että Lang ei tuntenut syyllisyyttä murhasta, mutta halusi kertoa siitä – ja ehkä jopa siitä, ettei hän tunne syyllisyyttä.

Peltonen myös liittää Langin syyllisyyden hänen laskukierteeseensä Hollywoodissa – jälleen kausaalinen virhepäätelmä – mutta ohittaa yhtä kevytmielisesti sen tosiseikan, että juuri 1950-luku oli Langin tuotteliainta kautta; yhdeksän elokuvaa Hollywoodissa ja kaksi Länsi-Saksassa, kuten **Tom Gunning** huomauttaa yli 500-sivuisessa teoksessaan *The Films of Fritz Lang. Allegories of Vision and Modernity* (2000).

Syyllisyys, jota Lang siis ei tuntenut, nosi hänet uskomattomaan vireeseen, kauteen, jolloin syntyi muun muassa mestarillinen film noir *Gangsterikuningas* (1953). Siis: Murha kannattaa aina?

Käsitys taiteilijasta oman elämänsä tulkittuna vapauttaa skribentin turhan vaivalloisesta ajatustyöstä.

HELEN KORPAK:

**Minua kiehtoo arkipäivä
– sen takia, saatuani ensimmäisen
kamerani viisi vuotta sitten, aloin
kuvata kaikkea mitä ympärilläni
tapahtuu. Tarve säästää kiinnostavia
hetkiä ja löytää jotain hyvää myös
huonoista tai tylsistä kasvoi vähitellen.
Valokuvapäiväkirjan pitäminen on
loputon tehtävä, jota en pysty enkä
halua lopettaa. Se on kartta elämästäni
ja tunteistani, ja todiste siitä, että elämä
tapahtuu koko ajan.**

HELEN KORPAK

KUVASALKKU

Erilaiselta maistuu leipä
kun sitä syö väärinpäin.

Voitaa jonka päällä on leipä.

Sumu,
kansainvälinen opas:
Finnlands Lebensraum.

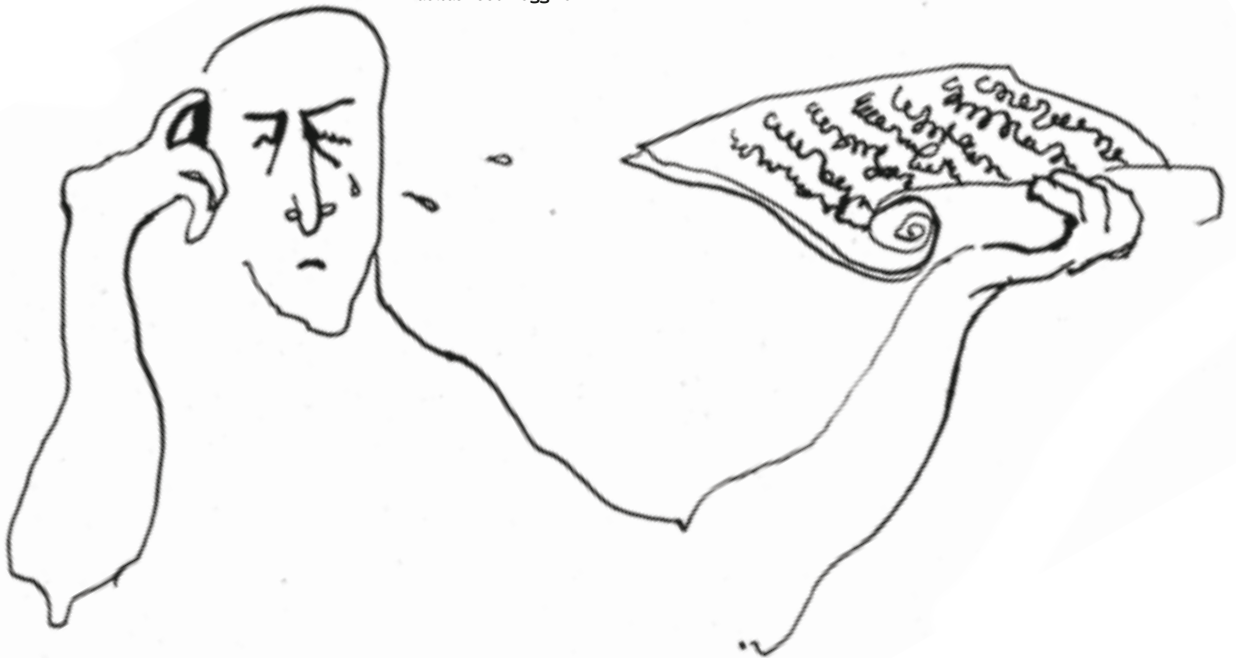
Äänestän kissaa.

**Kari Saviniemi on keravalainen
lyyrikko ja kriitikko,
jonka kymmenes runokokoelma
Jungfrudans (Daimon) ilmestyi
maaliskuussa 2012.**

Hyvästit romaanille

SEPPO PAANANEN

Kuvitus Tuuli Häggman

HARUKI MURAKAMI KERTOO teoksessaan *Mistä puhun kun puhun juoksemisesta*, että hänen kirjoittamishalunsa heräsi äkkiarvaamatta urheilukentän katsomossa. »Hitto vieköön! Voisin koettaa kirjoittaa romaanin.»

Minun romaaninkirjoittamishaaveeni ei syntynyt yhtä äkillisesti. Haaveeni on kuitenkin ollut sitkeää laatua: olen halunnut kirjoittaa romaanin niin kauan kuin muistan. En ole saanut aikaan ensimmäistäkään.

Mieliromaanissani on **Antti Tuurin** sota-romaanien tikuttavaa täsmällisyyttä, **Heimo Suden** *Virkamatkan* hillittyä karnevalismia ja mausteena ripaus **Hanif Kureishia**.

YHDYSVALTALAISEN HBO-KAAPELIYHTIÖN *Lan-galla*-sarjan neljäs tuotantokausi kurkistaa baltimorelaiseen koulumaailmaan. Yhdessä jaksossa erään koulun mustille lapsille opetetaan yksinkertaisia tarinankerrontataitoja. Opetuksen avulla useimmat oppilaat saavat aikaan vain parin virkkeen mittaisia juttuja, joita opettaja kutsuu kannustavasti esseiksi.

Älyä Baltimoren lapsilta ei puutu, pikeminkin syynä on heikko opetus ja harjoituksen puute. Suurin oppimisen este on se, että kulmilla notkuvat nuoret eivät aristoteelisia kerrontaoppeja tarvitse. He hallitsevat kaoottista elinympäristöään pikapuheella ja väkivallalla.

Suomalainen koululaitos antaa hyvät tarinankerronnan eväät. Meillä jokainen koulu oppii äidinkielen tunneilla, että kaikissa tarinoissa kuuluu olla alku, keskikohta ja loppu.

AMMATTILAISEN NÄKÖKULMASTA harrastajakirjoittaja on kuin kankkulalainen perhosharrastaja Sylfred Huila: traaginen ja huvittava. Sellaiseksi kirjailija **Tuula-Liina Variskin** kirjoittamisen harrastajan kuvaa *Muotokuvamaalarin tytär* -kokoelmansa novellissa »Proosaa».

Variksen tarinassa kansalaisopiston kirjoittajapiiriin tulee »neiti postista, kunnanjohtajan rouva, miesopettaja yläasteelta, pari lukiolaistyttöä, ilmeisesti heissä kirjallista lahjakkuutta nähneen äidinkielenopettajan patistamina, synkkäkatseinen poikamiesmetsuri ja se välttämätön kylähullu, joka jupisi ja naureskeli itsekseen peräpöydässä ja jolla ei ollut sen paremmin kynää kuin kirjaakaan. Semmoista väkeä».

Novellin päähenkilö on kahdeksankymppinen Selma, joka kansalaisopiston kirjoittajapiirissä alkaa suoltaa »roosoo». Ravisuttavan luomisvimman vallassa Selma kirjoittaa elämänsä läpi, kunnes hänen poikansa palauttaa äidin maanpinnalle. Siihen loppuvat Selman kurssit.

Pojan onnettoman väliintulon jälkeen Selman kunto alkaa rapistua hyvää vauhtia.

JOSSAKIN VAIHEESSA ALOIN romaanihanketta edistääkseni käydä kirjoittajakursseja. Melko pian ajauhin kurssikierteeseen, ja kävin kirjoittamisen perus- ja jatkokursseja useiden vuosien ajan. Minusta tuli etevä ja kannustava kurssilainen, mutta romaanini eivät edenneet alkujaan pidemmälle.

Kirjoittajakursseihin on helppo jäädä koukuun, koska opetuksen perussanoma on optimistinen: kaikki oppivat kirjoittamaan. Muu-

ta opettajien ei ole viisasta sanoakaan, koska kirjoittamisopetus tarjoaa runsaasti työmahdollisuuksia.

Kursseja on tarjolla ympäri maan kaikenlaisina. Pelkästään maan johtavassa kirjoittajakoulussa Oriveden Opistossa on noin 35 kaunokirjallisuuteen keskittyntä lyhytkurssia vuodessa, ja niissä noin 400 opiskelijaa ja nelisenkymmentä opettajaa.

Jos joku epäilee kurssien merkitystä, hänelle vilautetaan terapiakorttia. Taideterapeutin ajattelun mukaan kirjoittaminen auttaa parantamaan harrastajansa vammoja ja poistamaan puutteita.

Leena Krohn ei usko kirjoittamisen parantaviin vaikutuksiin. Hänen mielestään kynäily on usein riskikäyttäytymistä, ja lopettaminen on raskaudesta huolimatta vapauttava päätös. Kirjoittamisen sijaan ihmiselle pitäisi suosittelaa »surffaamista, syöksylaskua, vuoris-kiipeilyä, benjihyppyä – mitä tahansa vaarattomampaa ja vähemmän luovaa aktiviteettia – ei milloinkaan kirjoittajakursseja».

Vain kaunokirjallisessa muodossa Tuula-Liina Variskin voi ilmaista sen, mitä hän kurssillaan ei voi sanoa: vain harvat harrastajat saavat aikaan tekstiä, jota muut tahtovat lukea.

Kaikkien ei tarvitse sievistellä. **Stephen King** ei häikäile julistaa kirjoittamisoppaansa, että mikään opettaja ei pysty tekemään huonosta kirjoittajasta hyvää. Huonosta voi tulla kelvollinen kirjoittaja kovalla työllä, omistautumisella ja aikaa vievällä harjoittelulla, mutta varmaa se ei ole.

Minulle kurseista oli se hyöty, että ne tarjosivat yleisön kurssien ajaksi.

JOKIN AIKA SITTEN päätin tappaa romaaninkirjoittamishaaveeni. Yhtenä rehellisenä hetkenä kykenin ajattelemaan, että maailma ei kaipaa (keskinkertaista) romaaniani.

Romaanin kirjoittamisyrityksistä säästyneen ajan aion käyttää romaanien lukemiseen – lukijoita ei ole koskaan liikaa. Samalla pääsin eroon kurssiriippuvuudesta ja kirjoittamisoppaiden lukemisesta.

Silkaksi romaanien lukijaksi muuttuminen ei kuitenkaan ole helppoa. Ennen saatoin ajatella romaanini huutavan puolestani maail-

malle: rakastakaa minua. Lukijan osana on yksinäisyys.

Lukemisen yksinäisyyttä vastaan voi taistella monin tavoin.

Viime vuosina on perustettu varmaan satoja kirjallisuus- ja lukupiirejä, joiden avulla yritetään lisätä lukemisen sosiaalisuutta. Keski- luokkaisten lukupiiriläisten istunnoissa tosin kolmen ruokalajin illalliset houkuttelevat vähintään yhtä paljon kuin kirjatkin.

Kirjamarkkinoilla taas lukemisen sosiaalisuutta yritetään synnyttää puhtaasti kaupallisista syistä. Selkeimmin pyrkimys ilmenee kirjamesseilla, joissa kävijän on mahdollista kokea lukevan seurakunnan yhteyttä ja kirjollista pyhyyttä. Kun kirja messukassiin kiilaa, sielu taivaaseen vilahtaa.

VIIME KESÄNÄ KÄVIN muutaman kerran entisen Pohjan kunnan kirjastossa nykyisessä Raaseporissa. **Lasse Heikkisen** suunnittelema avara ja valkoinen vuonna 1984 valmistunut kirjastotyöväenopistotalo on kaunis katsoa. Kirjojen lainaajia sen sijaan ei liiemmin näkynyt – muuttamat paikalla olleet nuoret olivat kiinnostuneita lähinnä kunnallisista nettiyhteyksistä.

Kirjastot ovat hädissään, sillä vuoden 2004 jälkeen kirjojen lainaus on vähentynyt selvästi. Kirjojen varaaminenkin on siirtymässä nettiin, ja yhä useammat käyttävät kirjastoa lähinnä tilattujen kirjojen noutopaikkana.

Lainaamisen vähentyessä myös kirjastoihmiset korostavat lukemisen sosiaalista luonnetta – uusi keksintö on vedota kirjastojen sosiaalista pääomaa kasvattavaan vaikutukseen.

Sosiaalinen pääoma on nykyajan taikasana. Sillä ei ole vakiintunutta määritelmää, mutta tavallisimmin sen ajatellaan koostuvan sosiaalisista verkostoista, toiminnan vastavuoroi-

suudesta ja ennen kaikkea luottamuksesta.

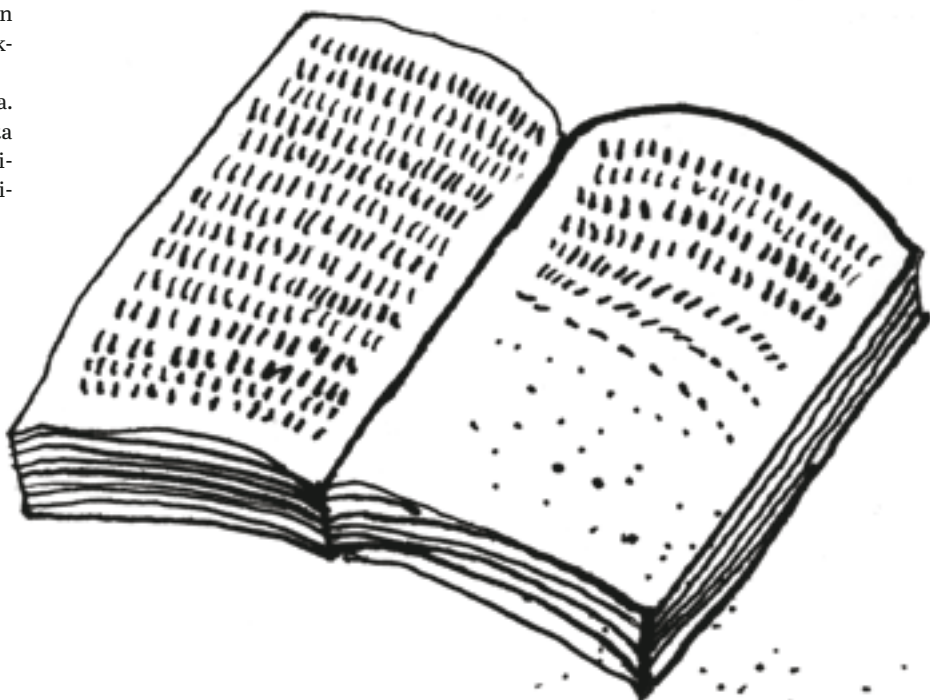
Sosiaalinen pääoma on tärkeä sen vuoksi, että siihen liittyy suuria toiveita terveydenhoitomenojen vähenemisestä: sosiaalisen pääoman uskotaan parantavan terveyttä.

Rohkenen epäillä kirjastojen sosiaalisuutta lisääviä vaikutuksia, koska vahvan hiljaisuusnorminsa takia kirjastot muistuttavat ennen kaikkea luostareita. Miksi muka introvertti lukija muuttuisi sosiaalisemmaksi kirjaston vaikutuksesta? Ja miksi tietokonelehden tai pelilehden lukeminen kirjastossa olisi sosiaalisempaa kuin saman lehden lukeminen kotona?

Harold Bloomin mukaan lukemisen nautinto ei ole sosiaalista laatua. Olen samaa mieltä: lukija marinoi vain omaa sieluaan.

SUOMEEN ON RAKENNETTU 34 uutta kauppakeskusta vuosina 2000–2010. Kirjastot eivät pysty päihittämään kauppakeskusten ja ostoparatiisien avarien tilojen lumoa. Helsingin Kampin kauppakeskukseen rakennettiin tietoisesti avaria hengailutiloja ja penkkejä kuluttajakansalaisille.

Kauppakeskuksissa oleilee enimmäkseen 1990-luvun lopulla syntyneitä nuoria. Näitä kuluttajiksi syntyneitä nuoria kaunokirjallisuuden harrastaminen ei voisi vähempää kiinnostaa. Valmiiksi pureskeltuja mielipiteitä saa internetin keskustelupalstoilta.

Lähetä mielipiteesi osoitteeseen
mielipide@kulttuurivihkot.fi

SALAMA-SOTA TURHAA KYRÄILYÄ

KÄHINÄ Hannu Salaman ja niin sanotun äärivasemmiston kesken hänen merkittävästä teoksestaan *Siinä näkijä missä tekijä*, toisen maailmansodan vastarintaliikkeestä, näyttää yhä jatkuvan.

Hannu Salaman teoksesta tehty tv-elokuva (YLE TV1) virkisti vanhoja kliseisiä käsityksiä kirjasta ja sen jälkeisestä silloisesta polemiikista.

Eräänä kirjan oletettuna hahmona olen seurannut uuttakin keskustelua kiinnostuneena – semminkin, kun tein samasta aiheesta tutkimuksen *Kun valtiopetos oli isänmaallinen teko – Nuoret sodassa Hitleriä vastaan* (2011).

Olen kiitollinen kirjani arvostelijoille, en vähiten *Kulttuurivihkojen Veli-Matti Huhdalle*. Arvostelut ovat osoittaneet, että sodan aikainen valhepropaganda on menettänyt tehoaan. Näyttää siltä, että puheet Suomen itenäisyyden puolustamisesta natsi-Saksan sodanpäämäärien tukijana ovat jo menettäneet uskottavuuttaan.

Veli-Matti Huhdan erinomaisessa analyysissä minua jäi hämmästyttämään näkemys, ettei toivomaani ja tapahtumia kuvaavaa »filmiä taideta tehdä, ja kun ajattelee suomalaista elokuvaa, hyvä niin».

En ymmärtänyt huomautusta. Säälän suomalaista kulttuuria, joka on niin vankina sisällissodan jälkeensä jättämässä kahleissa, ettei pääse vapaasti käsittelemään todella dramaattisia, mutta arkaluonteisia poliittisia aiheita.

Esimerkkinä pidän hämeenkyröläisten metsäkaartilaisten kohtaloa: yhdeksän uhria, pääosin köyhiä pienviljelijöitä tai maatyöläisiä, joita metsästettiin kuin villieläimiä, ammuttiin aina tavattaessa. Heidän ainoa »rikoksensa» oli, etteivät halunneet olla mukana rikolliseksi katsomassaan sodassa.

On tietysti totta, ettei tällaiseen dramaatiikkaan löydy helposti käsikirjoittajaa – eikä myöskään **Mikko Niskasen** tasoista ohjaajaa. **JOISSAKIN ARVOSTELUISSA** on haluttu korostaa nuorten vastarintaryhmän toimintaa Neuvostoliiton tukemisena. Tutkimuksessani käy hyvin selville, että koko 1930-luvun loppupuolella oli vasemmistolaisessa nuorisoliikkeessä voimakas fasismin vastainen henki. Se kulminoi nuorisoryhmän reagointiin **Adolf Hitlerin** puheeseen kesäkuun 22. päivänä 1941, jolloin nuoret päättivät, että he eivät voi olla mukana tässä rintamassa – vaan sen vastapuolella.

Tutkimuksessani käy varmasti myös selville, että kävimme vastarintaan täysin omilla ehdoillamme saamatta tukea ja apua mistään suunnasta. Toki Neuvostoliittoa pidettiin arvokkaana sosialismin toteuttajana – kaikkia tosiasioita tuntematta.

Yllättävää kyllä erääksi merkittävämmäksi kritiikiksi tutkimuksestani nousee mielestäni *Aamulehden* päätoimittajan **Jouko Jokisen** kirjoitus »Totta ja tarua Pispalan vastarinnasta» lehden pääkirjoitustason *Kronikka*-palsatalla. Se sisältää hämmästyttävän avoimia mielipiteitä dokumentin paljastuksiin.

»Näin jälki-ehnrrootilaisena aikana on kuin tutkimusmatkalla lukiessaan tekstiä, jonka arviot ja historian tulkinta on aivan toista kuin valtavirta», Jokinen päättelee.

Eivät edes Vasemmistoliiton äänenkannattajat ole tohtineet käsitellä tällä tasolla teostani!

MIKÄ SITTEN ON TOTOUS paljon tilaa saaneesta Salaman teoksen aiheuttamasta »äärivasemmiston» vimhasta? Voin kuitata sen lyhyesti: paljon porua ja vähän villoja.

Nuorisoryhmä ja sen edustajat eivät tunteneet kirjasta itseään. Sen kieli oli täysin vierasta. Nuorisolla oli ihanteita, joita se ei löytänyt Salamalta. Oli kuitenkin lyhyt näköistä syyttää kirjailijaa: kuvitteellinen romaani ei voi olla dokumentti.

Salaman teos raivasi tietä toisen todellisuuden, sodan aikaisen vastarintatoiminnan, julkitulemiselle. Tänä päivänä voidaan vain sanoa, ettei sen tien pääkään ole vielä näkyvissä.

SAKARI SELIN

Nuorison vastarintaryhmän vanhin, talvisodan Summan hirvittävässä tapahtumissa kokenut Pellervo Takatalo oli yksi harvoista, joita Hannu Salama haastatteli kirjaansa varten. Hän kuoli 62-vuotiaana 1976 äkilliseen sairauskohtaukseen kesken juhlatilaisuuden Lielahdessa.

KOMMENTTI KIRJA- ARVIOON

Veli-Matti Huhta arvioi **Sakari Selinin** uutta kirjaa *Kulttuurivihkojen* 1/2012 sivulla 65. Muuten ansiokkaaseen kirjoitukseen on päätynt mielestäni asiaton johtopäätös Selinin kirjoittamasta »tekniikan» kuvauksesta (Selinin kirjan sivulla 227).

Lainaus Huhdalta: »Toisella puolella tekniikka toimi huonommin. Radistin akun Tampereen metsiin pudottaneelta neuvostotiedustelulta pääsi nimittäin unohtumaan, että Suomessa käytettiin vaihtovirtaa.»

Ymmärtääkseni Selin ei ole tarkoittanut sitä, etteikö naapurin sähköverkko olisi ollut myös vaihtovirtaverkko, vaan sitä, että Suomessa käytössä ollut vaihtovirta (50 Hz, 220 V) ei sopinut kyseisen radiolaitteen lähettimeen. Eri maissa käyttötaajuudet ja -jännitteet ovat vaihdelleet ja niin ilmeisesti myös tässä tapauksessa (muun muassa Yhdysvalloissa 60 Hz ja 120 V).

Molemmissa maissa käytettiin sekä tasaa että vaihtovirtaa laitteistosta ja käyttötärpees-

ta riippuen. Akuista saatiin tasavirtaa ja akkuja taas ladattiin esimerkiksi sähköverkosta saatavaa vaihtovirtaa tasasuuntaamalla. Tasavirtaa voitiin muuntaa taas vaihtovirraksi muuttajakoneiden avulla. Vaikka Selinin laiteja asennustilannekuvaukset ovat hyvin puutteellisia, niistä saa ainakin sen kuvan, että akun lataamiseen tarvittavia tasasuuntaajia ei ollut saatavilla, mutta radioon olisi ollut. Akku oli tarkoitus ladata »talon» verkosta. Jos akut ja radiolaitteet olivat muualla valmistettuja, niin ne olivat todennäköisesti sovitett kunkin maan oman sähköjärjestelmän mukaisesti.

Ei naapuri sentään niin tyhmä ollut, kuin Huhta antaa ymmärtää. Huolimaton kylläkin.

JAAKKO AHVOLA
TELEINSINÖÖRI
HELSINKI

Keskustelut, blogit, videot, tilaukset www.kulttuurivihkot.fi

Tilaan 3 seuraavaa numeroa (6 kk lehdet) vain 15,90 euroa. Tilaus jatkuu kestopilauksena tarjouskauden jälkeen.

Teen määräaikaisen tilauksen vuodeksi eteenpäin. Hinta on 50,14 €.

Aloitan edullisen kestopilauksen ja saan kuusi seuraavaa numeroa 42,51 eurolla.

Nimi

Osoite

Postinumero ja -toimipaikka

Puhelin tai sähköposti

Allekirjoitus

Asiaa taiteesta ja yhteiskunnasta kuudesti vuodessa

Kulttuurivihkot maksaa postimaksun

**Kulttuurivihkot
Domirola Oy
Vastauslähetys
Tunnus 5011437
00003 Helsinki**

Tilaukset myös sähköpostitse: tilaus@kulttuurivihkot.fi

NÄYTELMÄ SÄÄTY-YHTEISKUNNASTA PUHUTTELEE YHÄ

RUNOILIJAN, NÄYTELMÄKIRJAILIJAN JA DIPLOMAATTI

Aleksandr Gribojedov (1795–1829) oli sivistynyt ja monipuolisesti lahjakas, aikansa Venäjän lupaavimpia kykyjä. Hän suoritti loppututkinnon Moskovan yliopiston laki- ja kielitieteellisissä tiedekunnissa ja jatkoi luonnontieteellisessä. Hän hallitsi useita kieliä, sävelsi ja oli etevä pianisti. Diplomaatinuran tähdenlento alkoi ja päättyi hänen murhaansa vuonna 1829 Teheranissa, jossa hän kuoli maansa lähettiläänä 34-vuotiaana. Hän oli ollut ystävyys-suhteissa dekabristeihin, vaikka ei jakanut näiden aatteita. Myös **Puškin** kuului hänen ihailijoihinsa.

Gribojedov kulki jossain mielessä **Molièren** jalanjälkiä 150 vuotta myöhemmin. Hän oli **Gogolin** rinnalla venäläisen komedian uudistaja, satiirin taidokas kutoja. Parhaiten hänet tunnetaan runomittaisesta näytelmästä *Murhe järjellä – Murhetta järjelle – Järjen murhe*, jonka runovoimaa kuvaa se, että nyky-Venäjälläkin koululaisten puhetapoihin kuuluu lainata rutiininomaisesti näytelmän vuorosanoja. Vain osia komediasta saatiin julkaista ja esittää tekijän elinaikana.

NÄYTELMÄN TAPAHTUMAT

kiertyvät yhteen päivään korkean virkamiehen, Pavel Famusovin kodissa, jossa valmistellaan illan tanssiaisia. Famusovin tyttären Sofia Pavlovnan kosija ja perheen naapuri, Aleksandr Chatski, on palannut vuosien mittaiselta matkalta ja rientää ensi töikseen Famusoveille. Hän ymmärtää pian Sofian tällävälän rakastuneen isänsä sihteeriin Molchaliniin, kohteliaaseen, pinnalliseen ja petolliseen liehittelijään.

Sofian kamaripalvelija Liza on sekä Famusovin että Molchalinin häpeilemättömän lähentelyn kohteena. Chatski ryhtyy toden teolla paljastamaan perheessä rehottavaa tekopyhyyttä ketään säästämättä. Chatski esittää tunkeileviä kysymyksiä herättäen kaikissa epäluuloa ja ymmärtämättömyyttä ja vieläpä vihaa rakastamassaan Sofiassa. Chatskin paljastavat hyökkäilyt jatkuvat tanssiaisissa, mutta kilpistyvät yhteiseen huoleen puolustaa säädylisen ulkokuoren eheyttä.

Famusovin perhe vieraineen on Venäjän sääty-yhteiskunta pienoiskoossa, jossa moraalin puute ja järjen sokaiseva ahneus eivät tunne muita arvoja.

Näytelmä rakentuu sarjalle tiivistyviä peripetioita, jotka alkavat havainnosta, että Sofia on pettänyt rakastuneen Chatskin odotukset, ja sen sulkee paljastus, kun Sofia käsittää, että hänen Molchalininsa on laskelmoiva valehte-

lija, jota kaikesta huolimatta Liza vetää enemmän puoleensa.

Ljubimov irrottaa esityksen kokonaan epookistaan ja haluaa sen ravistelevan nykyihmistä. Hänen lavastuksensa koostuu jatkuvasti liikkuvista, kerroksittain valoa läpäisevistä verhoista, joiden takaa roolihahmojen varjotanssi rytmittää tapahtumien etenemistä. Unenomaisen varmasti toteutetun tanssin tiivis yhdistäminen näytelmän tapahtumia vieväksi virraksi antaa esitykselle rivakkaa keveyttä. Gribojedovin, **Stravinskin**, **Chopinin**, **Malerin** ja **Martinovin** sävelet kantavat tanssivaa esitystä luonnonvoimaisella intensiteetillä, mutta minne; historian kaatopaikalle kenties – kohti pettymystä, kohtalonomaista ymmärtämättömyyttä.

MURHEEN TUOVA ymmärrys ei ole kulunut pikkuporvarillinen ajatus »parempi olla tietämättä», vaan satiirisen komedian traaginen ydin, sen johtava teema. Se koskee olennaisesti jotain muuta ja menee syvemmälle kuin hallitsevan luokan, aateliston ja sen parantumattomien matkijoiden, porvariston pilkka. Kärki kohdistuu kaksinaismoraaliin, kunnian ja rehellisyyden vaihtamiseen valtaan ja rikkauteen. Mutta moraalinen tuomio ei riitä. Ymmärrys johtaa vääjäämättä kysymykseen, onko muutos mahdollinen vetoamalla

järkeen. Onko surullinen komedia Gribojedovin oma varjo, joka on seurannut häntä läpi elämän? Ymmärrys on tuottanut murheen ja oman peilikuvansa; murheen järjelle elämäntavasta, jolle vallitsevilla pelisäännöillä ei ole moraalista ratkaisua.

Ljubimov on ollut Venäjän tunnetuimpia ohjaajia ja nykyteatterin suuria johtajia. *Murhetta järjelle* on mainiosti ohjattu esitys olematta kuitenkaan mestariteos. Ohjelmalehtisen huolimattomasta ja ohjaajan neroutta esiin nostavasta sisällöstä voi harhautua ristiriitaisiin tunteisiin näytelmän teeman innoittamana. Avainhenkilön tulkinta poikkeaa kokonaan ensimäisen huikaisevasta näyttämötyöstä. Onko saranan osaa esittävän Chatskin ulkokohtaisesti ja jäykästi näyttelemä päähenkilö pettyneen rakkauden kyyninen ruumiillistuma vai kokeilu, joka ei osunut kohteeseen? Chatski on ulkoavaruuden vieras taivaankappale, jonka rata sivuaa hetken planeettaamme ja valaisee sen asukkaiden sokeaa ja raadollista puuhastelua, mutta asukkaiden kohtalot eivät liity yhteen vaan jättävät jälkeensä vain surua.

Martti Berger on helsinkiläinen kustantaja, kääntäjä ja kulttuurin monitoimimies. Hän kirjoittaa tällä palstalla Venäjään liittyvistä aiheista.

Nyky-Venäjälläkin koululaisten puhetapoihin kuuluu lainata rutiininomaisesti näytelmän vuorosanoja.

A.S. Gribojedov: *Gore ot uma – Gore umu – Gore uma* (Murhe järjellä – Murhetta järjelle – Järjen murhe) | Moskovan komediateatteri, Teatr na Taganke | Ohjaus Juri Ljubimov.

KISSA, KOIRIA JA KASA VÄÄRIÄ KOLIKOITA

Teksti ja kuva Tamas Matekovits

TALOJEN VÄLISTÄ HEHKUVA ilta-aurinko valaisee Ateenan kapinan seuraavan näyttämön, Troijan palatsin. Laikukas kulkukissa astuu esiin kulman takaa. Muutama määrätietoinen askel ja kimmoisa hyppy ylös asfaltilta: kissan tassut tarttuvat pehmeästi kiinni uusklassisen rakennuksen seinäkivetyksen kapeasta vaakapinnasta.

Vain hetkeä aiemmin saman rakennuksen ohi marssi vihaisten ihmisten kulkue kohti läheistä Syntagma-aukiota. Jo kovin tuttuun tapansa ihmiset ovat asettuneet vaatimukseen parlamentin eteen. Valkokypäriäisten poliisien ja mustahuppuisten ihmisten asemasodan rintama on juuttunut viereisen korttelin kansallispankin edustalle. Ihmisten seassa kyynelkaasukranaatteja väistelee eräs ateenalaisen kapinan symboleista, huomattavaa kansainvälistä uutis- ja blogimainetakin kerännyt mellakkakoira Loukanikos.

Kissa on sen sijaan jäänyt taka-alalle tapahtumien keskipisteestä. Se ei liiku lauman mukana, vaan se on kissamaiseen tapaan liikkeellä tutkiakseen tuntematonta. Nyt se tuntuu tarkastelevan punaisia seinäänmaalattuja radiokaaleja iskulauseita. Ulkopuolisen katsojan huomio kiinnittyy siihen, mihin keuhotukset sosialismista on kirjoitettu.

Troijan palatsi, jota kissa kiinnostuneena kiertää, on nykyisin Ateenan numismaattinen museo. Sen lasivitriinien tuhansista kolikoista vanhimmat ovat olleet Antiikin Kreikan kaupunkivaltioiden asukkaiden käytössä. Nyt kolikot lepäävät viattoman näköisinä pehmeillä alustoillaan. Ne näyttävät neutraaleilta ihmisten työnjaon mahdollistavilta vaihdon välineiltä, mutta kätkevät sisäänsä kieron tavan määrittää ihmisen työn ja elämän arvo.

Mellakkakoira Loukanikos jolkotteli Troijan palatsin ohi mielenosoittajien mukana kohti toisia Panepistimoukadun vallan symboleita. Antiikin

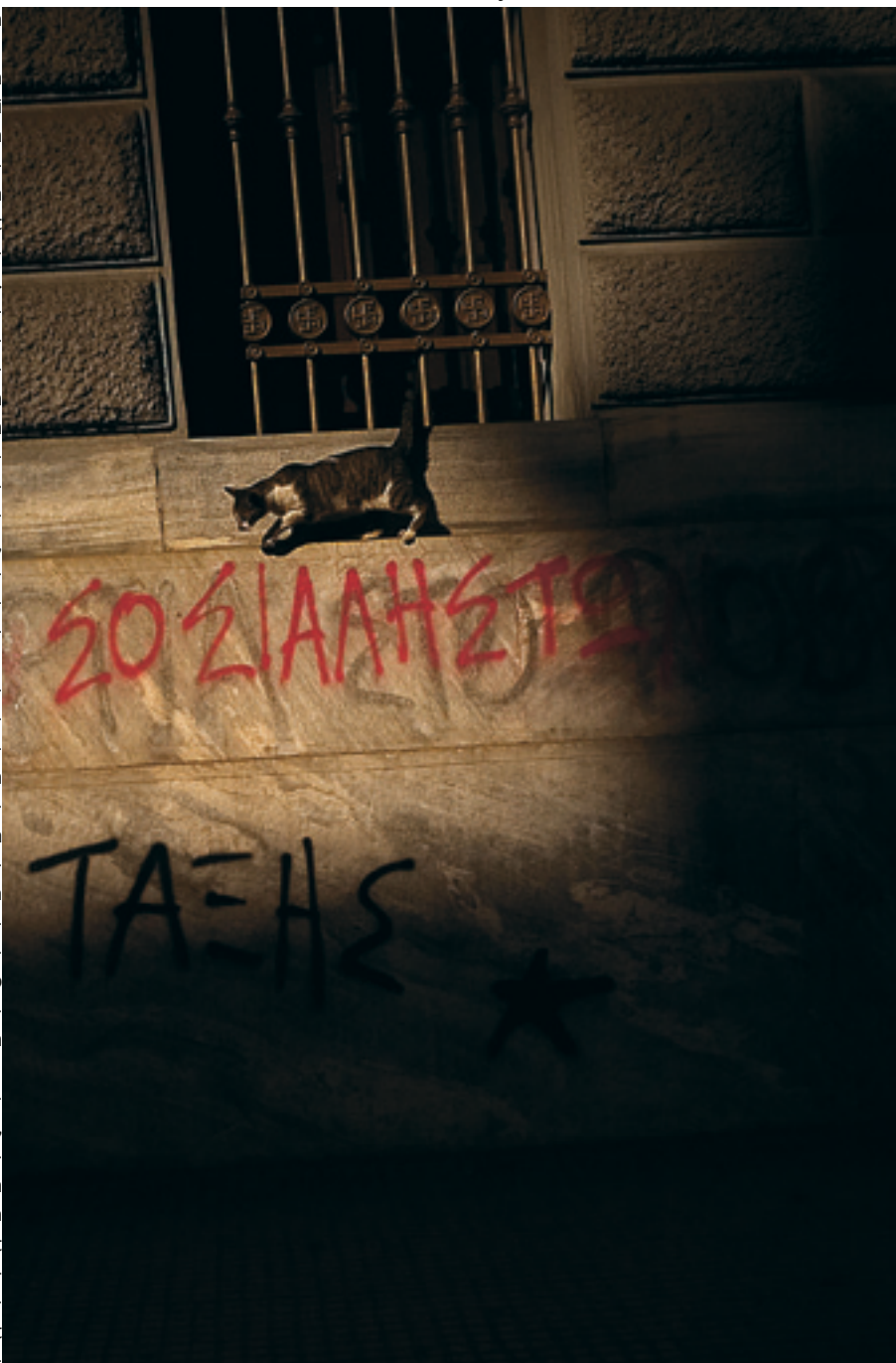
Ateenassa elänyt Koira olisi pysähtynyt ja nostanut äläkän juuri kolikkokokoelman kohdalla:

– Väärentäkää kolikot!

Koiran haukunta eli tämä kyynikkofilosofi **Diogenes Sinopealaisen** elämänohje voidaan kääntää kreikan kielestä myös vaatimukseksi

tustuksena henkilökohtaista biopolitiikkaa; oman elämän järjestymistä vastoin yhteiskunnan yleisiä käytäntöjä. Muutoksesta puhuvien sijaan todellinen vallankumouksellinen oli Koira.

Foucault'n tulkinta kapinoivasta Koirasta mielessään aktivistifilosofi **Michael Hardt*** saa-

puoi Ateenaan Kreikan velkakriisin käynnistyessä. Hardt välitti erälle radanvarren teollisuusalueelle kokoontuneelle nuorelle kuulijakunnalle tappiokierroksensa ajautuneen globalisaatiokriittiseen liikkeen tarjoaman opetuksen: pelkkä markkinavoimien vastustus ei riitä. Pysyvät voitot edellyttävät uusia institutionaalisia kehyksiä, jotka mahdollistavat ihmiselämän, työn ja sen vaihdantamuotojen perusteellisen muutoksen.

Kaksi vuotta myöhemmin tilanne on ilmeinen: kapitalismin ihmiselämää tuhoavien lainalaisuuksien tukahduttaminen mieltä ilmaisemalla on osoittautunut mahdottomaksi myös ateenalaisille. Se on yhtä vaikeaa kuin Troijan kukistaminen kaupungin muurien ulkopuolelta käsin. Troijalaisen hevosen rakentaminen on yhä kesken. Kun se valmistuu, alue keää numismaattisessa museossa uusi vakituinen näyttely: epäinhimillisen historiallisen ajan vaihdon välineet.

vaihdon välineen vaihtamisesta. Viimeisinä elinvuosinaan **Michel Foucault** kiinnostui ohjeesta kyynikkofilosofien ajattelun perustana. Diogenes oli siirtänyt parrhesian eli totuuden puhumisen tradition toreilla käydystä keskustelusta ihmiselämän muuttamisen prosessiksi. Foucault'lle vallan asettuminen itse elämän hallintaan edellytti vas-

teellisen muutoksen.

Kaksi vuotta myöhemmin tilanne on ilmeinen: kapitalismin ihmiselämää tuhoavien lainalaisuuksien tukahduttaminen mieltä ilmaisemalla on osoittautunut mahdottomaksi myös ateenalaisille. Se on yhtä vaikeaa kuin Troijan kukistaminen kaupungin muurien ulkopuolelta käsin. Troijalaisen hevosen rakentaminen on yhä kesken. Kun se valmistuu, alue keää numismaattisessa museossa uusi vakituinen näyttely: epäinhimillisen historiallisen ajan vaihdon välineet.

* Hardt selvitti tarkemmin Foucault'n Diogenes-tulkintaa *New Left Review* -lehden numerossa 64 artikkelissaan »Militant Life».

VIRPI ADAMSSON TEKI KULTTUURITEON

Toimittaja Virpi Adamsson toteutti sen, mitä usein kuulee juhlapuheissa – perinnekulttuurin säilyttämisen. Hän kirjoitti lapsille ja myös aikuisille suunnatuin kirjan Pieni pärekorityttö. Kirja vie meidät aikaan, jolloin pärekorin tekeminen oli monen kodin päivittäinen puuha.

MONI ON NÄHNYT SEN, ihailut sitä ja ostanut sen. Pärekorin tekeminen taito on hiipumassa. Toimittaja ja valtiotieteiden maisteri **Virpi Adamsson** toteutti kauan mielessä pyörineen idean. Hän kirjoitti lapsille tarkoitetun pärekoritekniikkakirjan, *Pieni pärekorityttö* (Mediatalo Virpi Adamsson, 2010).

Kirjaan ovat tarttuneet lastentarhojen työntekijät. Kirjastoja kirja sen sijaan ei kiinnosta, koska se on omakustanne. Isot kustantamot eivät ole kiinnostuneista perinnekulttuurin vaalimisesta, jos tekijä ei ole vakiintunut kirjailija tai pintaliitojulkis. Mitä sanoo sitten kirjan kohderyhmä? Kiinnostavatko internetissä pelaavia ja kännyköiden maailmassa eläviä lapsia pärekorit?

Kirjassa on kaksi aikatasoa. Se sijoittuu 1970-luvun alkuun, mutta pieni pärekorityttö

asuu koreja tekevän isoisänsä kanssa, joka tuo tarinaan 1930–50-lukujen leiman.

»Halusin kertoa oman lapsuusaikani kautta 1970-luvusta, joka oli viimeinen sukupolvi, joka ei kasvanut tietokone- ja nettimaailmaan. Halusin kertoa ajasta, jolloin kotona autettiin ilman taskurahoja ja kuri oli erilaista. Uskon mummon aikakauden kiinnostavan lapsia. Ennen tehtiin itse paljon käsin, ja juuri se kiinnostaa lapsia», sanoo pärenainen Virpi Adamsson.

SAMA ONGELMA KUIN YLELLÄ

Adamssonin kirja on omakustanne. Lapsille kirjoittaminen ei ole tarpeeksi seksikästä, jotta se sopisi isojen kustantamoiden pirtaan.

»Isot julkaisevat markkinavoimien logiikalla, ja kirjastot menevät sen mukaan. Lastenkirjallisuus ei ole rahanteon kannalta kiehtovaa, koska yleisö jää marginaaliseksi verrattuna aikuisten kirjallisuuteen. Tässä on sellainen Ylen ongelma, että jos Ylen tarjoamia lasten- tai opetusohjelmia ei tuettaisi lupamaksuvaroin, ne jäisivät pois ohjelma-

»Toivon, että kirjan avulla saadaan monta uutta pärekorin tekijää.»

tarjonnasta. Apurahojen saaminen on helpompaa. Sain apurahan Suomen tietokirjailijat ry:ltä sekä Metsämiesten säätiöltä kaksi kertaa, ensin teke-

miseen ja nyt kirjan saattamiseksi kirjastoon luettavaksi. Koen vakaasti tehneeni kulttuuriteon, kun taltiointi pärekorin tekemisen taidon», sanoo Adamsson.

AIKUISETKIN INNOSTUIVAT

Teos on saanut myönteisen vastaanoton.

»Kirja on tarkoitettu 5–10-vuotiaille. Yllätyksekseni sitä ostavat myös aikuiset itselleen. Tämä johtuu kirjan söpöstä kuvituksesta. Sitä on alettu käyttää myös muutamissa lastentarhoissa satukirjana ja askarteluoppaana. Alkuvaikeuksien jälkeen olen iloinen myönteisestä vastaanotosta. Toivon, että kirjan avulla saadaan monta uutta pärekorin tekijää. Sillä tuskin kukaan voi sanoa, että pärekori ei olisi sekä silmänilo että käytännöllinen kori monessa paikassa. Se ei saastuta luontoa, eli siinä on kaikki ainekset», nauraa Adamsson. □

MARIA PALO

60

LAURA GUSTAFSSON | HUORASATU

Lihan ja vihan yhteiskunta.

60

**PEHR GAHRTON | GEORGIA –
PELINAPPULA UDESSA
SUURESSA PELISSÄ**

Katsaus unohdettuun konfliktiin.

61

**ANDREI SERGEJEFF |
AFGANISTANIN HISTORIA –
SILKKITIETÄ KULTTUURIEN
RISTEYKSEEN**

Hieno yleisesitys afganistanin vaiheista.

62

TOISET

Toimittaneet Ruurik Holm, Johanna
Perkiö & Laura Tuominen. Rakasta toista
niin kuin itseäsi!

63

**KURSSI KOHTI KONKURSSIA
&
HEIKKI PATOMÄKI
| EUROKRIISIN ANATOMIA**

Kriittistä kriisikirjallisuutta.

64

**YMMÄRRYS HOI! KIRJA, LÄPPÄRI
JA MUUTTUVA OPPIMINEN**

Toimittaneet Kimmo Suomi ja
Katariina Kajannes.

64

**TIHEIDEN AJATUSTEN KIRJA –
UUDEN AFORISMIN PARHAAT**

Toimittanut Sami Feiring.
Kaiken suunnaton kyseenalaisuus.

KIRJA-ARVIOT

LIHAN JA VIHAN YHTEISKUNTA

LAURA GUSTAFSSON (2011): *Huorasatu*.
INTO KUSTANNUS. 296 sivua.

»**HÄN ON HYVÄ** tarjoilija BBQ Paratiisissa. Hän kantaa ihmisille lautasilla lihaa.»

»Mutta sinä päivänä liha katsoo häntä ja kysyy: »Tiedätkö nyt, miltä tuntuu olla lihanpala, tulla syödyksi ja muuttua paskaksi?» Se on totuuden hetki. Kalla vastaa: »Kyllä, nyt tiedän.» Keittiöön astuu hänen esimiehensä.

»Lakkaa puhumasta ruualle», hän määrää.

»Mutta ruoka aloitti.»

»Ei ruoka mitään aloita. Ruoka on passiivinen.»

Kalla vie puhuvan lihapalan saliin. Hän näkee miehiä leikkaamassa veitsillä pihvejä, naisia, joilta valuu veri suupielistä, lapsia, joiden sormet ja kasvot kiiltävät rasvasta, ja ne kaikki katsovat häntä ja alkavat laulaa:

Kalla, Kalla, Kalla,
miltä tuntuu olla alla, alla, alla-
päin että kävikin näin.»

OLIN KIRJAMESUILLA kuuntelemassa **Laura Gustafssonin** haastattelua hänen esikoiskirjastaan *Huorasatu*. Haastattelija vertasi kirjaa **Anja Kaurasen** *Sonja O'hon*, koska kumpikin käsittelee naisen seksuaalisuutta patriarkalisessa maailmassa. Myös Gustafssonin esikoisessä on anarkistinen ote.

Itselleni tuli kuitenkin Laura Gustafssonin *Huorasadusta* ensimmäisenä mieleen brittiläisen **Marie**

Philipsin *Huonosti käyttäytyvät jumalat*. Molemmissa antiikin jumalat huseeraavat nykymaailmassa. Philipsin kirjassa he asuivat kommunisissa Lontoossa, Gustafssonin *Huorasadun* Afrodite ostaa erehdyksessä lennon Suomeen aikaessaan hakea manalasta rakastettunsa, lukeehan lähtöselvityksessä HEL. Länsimaisen kulttuurin alkusaagoista ammentavat kirjat ovat kuitenkin muuten ihan erilaisia. Gustafsson käsittelee kreikkalaista

Huorasatu on älykäs ja viihteellinen, raskas ja hauska, korkeakirjallinen ja räävitön.

mytologiaa omalla tavallaan ja kirjoittaa uudelleen naisen historian – ja valottaa tulevaisuutta.

Kirjassa ystävykset, nykynaiset Milla ja Kalla luovivat tolkuttoman seksistisessä ja eriarvoisuuksessa kertaavassa todellisuudessa. Rakenteellinen väkivalta ulottuu niin henkilökohtaisiin ihmissuhteisiin kuin työelämäänkin. Huorasatu yhdistelee eri tyyllilajeja ja poikkeaa genrestä toiseen rikkoen kerronnalla myös totutun proosakerronnan rakennetta. Tyyli etenee vauhdikkaasti, mustan huumorin sävyttämänä. Hallitusti rönsyilevän kirjoitustyylin mukaisesti myös romaanin teemat polveilevat.

»**HÄNEN EI ALUN** pitäenkään kuuluisi olla tässä typerässä, rumassa ja kylmässä maassa, jossa ihmiset ovat tyhmiä ja epäloogisia sekä todennäköisesti myös sadisteja. Tämä on jumalauta maa, jossa maanviljelijöille maksetaan 2,1 miljardia vuodessa. Se on vitusti rahaa mutta silti kaupasta ei saa mitään ihania hedelmiä. »Mihin se kaikki raha käytetään?» Afrodite kysyi, kun kuuli asiasta. Esimerkiksi sikatalouteen, hänelle vastattiin. »Sikatalouteen?! Mikä talous sellainen on? Onko se vähän niin kuin kotitalous?» Hänelle kerrottiin että ei kun sikoja kasvatetaan farmeilla ja sitten ne tapetaan. »Mitä ihmeen järkeä siinä nyt on? Kasvattaa tapettavaksi?» No kun ne syödään. »Syödään?!» Niin me syömmme sikaa aina ja jouluna. »Mutta sikahan on älykäs ja hauska eläin, mitä te nyt sellaisia syötte?»

GUSTAFSSONIN TEOKSEN FEMINISTISIÄ ansioita on yhteiskunnan eri tasojen linkittäminen toisiinsa. Lihateollisuuden ja naisten sarron yhteys ei ole mikään uusi havainto, mutta sitä ei ole käsitelty toistaiseksi juurikaan suomalaisessa kaunokirjallisuudessa. Gustafsson ei jätä teemaa vain naismies-akselille, vaan laajentaa väkivallan ja sarron leikkaamaan koko yhteiskuntaa. Lopulta kaikki sorto kumpuaa samasta ja linkittyy toisiinsa.

Työvoimatoimistokohtaukset ovat varsin osuvia kuvauksia yhteiskuntamme rakenteellisesta julmuudesta. Millalle tarjotaan työvoimatoimistos-

sa mahdollisuus valita jokin epäkiinnostavien, huonopalkkaisten töiden joukosta. Milla lukee listaa: Orjia. Orjia. Orjia. Orjia. »Pakko ottaa joku työ», työvoimatoimiston virkailija toteaa. *Huorasatu* kritisoi eri ammattikuntiin liit-

tyviä asenteita ja työntekijöiden kohtelua yhtä lailla kuin sukupuolten välisessä kanssakäymisessä ilmenevää alistamista. Gustafssonin teoksessa kumpikin lopulta yhdistyy konkretisoituen kuvottavaksi väkivallaksi – sellainen on vihan yhteiskunta pohjimmitaan.

Kirjan rakenne ja tyyli toimivat, mutta kirjan loppupuolella kuvioihin astuvat uudet henkilöt sekoittavat turhan paljon, mihin olisi auttanut ta-

rinan kannalta keskeisten pohjustaminen jo aiemmin. Gustafsson on myös poiminut kirjaansa viimeaikaisia ilmiöitä sitomaan tarinan konkreettiseen todellisuuteen. Kirjaan on päässyt seikkailemaan sekin lumenpudottaja, joka myi puolisonsa tietämättä omaisuutensa päästäkseen Thaimaahan. Välillä nämä ovat hauskoja, välillä vähän sähtävät ulos tekstistä.

Huorasatu on samaan aikaan älykäs ja viihteellinen, raskas ja hauska, korkeakirjallinen ja räävitön. Kirjassa on oma, absurdi maailmansa, joka muodostuu sekä kielellisestä ilottelusta, tyyllilajien sekottamisesta että omaan suuntaansa kurottelevasta juonesta ja elävistä henkilöihannoista. Gustafsson on tarkkanäköinen ja omaääninen, proosaa uudistava esikoiskirjailija, jonka seuraavia teoksia jään odottamaan.

ELINA LOISA

KATSAUS UNOHDettuun KONFLIKTIIN

PEHR GAHRTON (2011): *Georgia – pelinappula uudessa suuressa pelissä*.
Suom. Leena Teirioja. SUOMEN
RAUHANPUOLUSTAJAT / LIKE. 371 sivua.

JOSKUS TULEE LUETTUA kirjoja sellaisessa järjestyksessä, jonka takia suhtautuu toisiin kirjoihin ehkä kohtuuttoman kriittisesti. Itse ahmin ensin muutamalta istumalta **Andrei Sergejeffin** loistavan *Afganistanin historian*, jonka jälkeen siirryin entisen ruotsalaisen EU-parlamentaarikon **PEHR GAHRTONIN** (ympäristöpuolue) *Georgia*-selonteon. Näiden kirjojen kautta näkyi kirkkaasti ero erinomaisen ja melko hyvän kirjoittajan, kuten myös tiedemiehen ja poliitikon lähestymistavan välillä. Sergejeffin äärimmäisen harkitun jäsen-

telyn, sekä saumattomasti historiallisen ja aikalaiskriittisen analyysin yhdistävän teoksen jälkeen Gahrtonin teos tuntui hiukan hapuilevalta, hajanaiselta ja raporttimaiselta. Varsinkin kirjan alkupuolella vaikuttaa kuin kirjoittajan olisi vaikea valita lähestymispisteitään.

GAHRTONIN KIRJA EI kuitenkaan ole vailla ansioita. Se on tervetullut selvitys maasta, joka kaukaisesta sijainnistaan huolimatta on tavallaan suomalaisia lähellä. Onhan molempien maiden kohtalona sijaita suuren Venäjän naapurina.

Venäjän keisarikunnan osana olimme itse asiassa pitkään samaa valtiota, kunnes tiet erkanivat. Suomen ja Georgian kohtalonyhteys noteerattiin myös Kaukasiassa. Muutaman vuoden takaisessa konfliktissa jotkut georgialaiset vertasivat Venäjän sotilaallisia toimia talvisotaan. Myös Gahrton ottaa esille Suomen ja Georgian tilanteen samankaltaisuuden ja kehottaa hienovaraisesti georgialaisia ottamaan oppia Suomen realiteettien tajuista. Karjalaa ei saada takaisin, ja georgialaistenkin kannattaa luopua tavoittelemasta Abhasian ja Etelä-Ossetian yksipuolista valtaamista.

Gahrton suhtautuu konfliktin osapuoliin varsin tasapuolisesti, vaikka pitääkin Georgian sota-toimia harkitsematomina. Georgian valtaapitävät ovat koko itsenäisyyden ajan olleet paitsi korruptoituneita ja epädemokraattisia, myös irrallaan todellisuudesta. Georgian presidenttien lisäksi Gahrton suomii erityisen hartaasti maamiestään, Ruotsin ulkoministeri **Carl Bildtiä**, joka kiirehti jyrkästi tuomitsemaan Venäjän vastatoimet. Myöhemmin muun muassa Euroopan unioni on selviytyksessään langettanut konfliktin laajenemisesta päävastuun Georgialle.

KIRJAN PÄÄPAINO ON siis vuoden 2008 konfliktissa, jossa Georgia epäonnistui surkeasti yrittäessään vallata takaisin aikoinaan menettämiään Abhasian ja Etelä-Ossetian alueita. Gahrton kuvaa kriisin ajankohtaisimpia taustoja tarkasti, samaten kuin konfliktin kehittymistä ja jälkimaininkeja. Hän tuntee Georgian sisältäpäin ja asettuu uskottavasti maan asukkaiden tuntoihin. Mukana tulee jonkin verran politiikan »tapasin sen ja sen» -mainontaa ja »minäpä olen sitä mieltä että» -tyylistä viisastelua. Alueen historiallisia taustoja kuvatessaan Gahrton on ylimalkaisempi. Vaikka kyseessä ei ole kirja Georgian historiasta, niin alueen jännitteiden tulkitsemisessa historiallisen kehityksen tunteminen lienee välttämätöntä, ja tämän välittämisessä kirja onnistuu vain puolittain. Tehtävä on tietenkin erittäin vaikea, koska Georgian oma historia on hyvin monivaiheinen, ja se on osa hyvin vanhaa kulttuurialuetta, jossa valtioiden, uskontojen ja etnisten ryhmien välit ovat sekoittuneet useaan

otteeseen. Gahrton tekee ymmärrettävän ja yksinkertaistavan ratkaisun ja tiivistää Georgian historiaa liittämällä sen olennaiseksi osaksi Venäjän (ja Neuvostoliiton) kehitystä.

Kirjassa analysoidaan kiinnostavasti maan strategista asemaa ja merkitystä. Georgia nousi hetkeksi maailman tietoisuuteen, mutta putosi sitten nopeasti otsikoista. Öljyreittien varrella ja läheisyydessä sijaitseva maa on kuitenkin jatkuvasti kaikkien suurvaltojen mielenkiinnon kohteena, mikä tulee muovaamaan sen kohtaloa jatkossakin.

LEIF SUNDSTRÖM

Georgia nousi hetkeksi maailman tietoisuuteen.

HIENO YLEISESITYS AFGANISTANIN VAIHEISTA

ANDREI SERGEJEFF (2011): *Afganistanin historia – Silkkiteitä kulttuurien risteykseen*. GAUDEAMUS. 351 sivua.

YKSITTÄISTEN MAIDEN HISTORIAA käsittelevät yleisteokset ovat parhaimmillaan todella viihdyttävää ja opettavaista luettavaa. Oivana esimerkkinä viime vuosilta tulee mieleen **Seppo Zetterbergin** kiitetty *Viron historia* (SKS 2007). Islamin ja arabian kielen tutkijan **Andrei Sergejeffin** *Afganistanin historia* kuuluu myös eittämättä lajissaan valioluokkaan.

Sergejeffin kirja otti ainakin allekirjoittaneen heti otteeseensa ja säilytti sen loppuun saakka. Erittäin sujuvan tyylin lisäksi kirjan vetovoimaan vaikutti sen keskittyminen ratkaiseviin historiallisiin käännekohtiin, joiden kautta Afganistanin ny-

kytilanne rakentui lukijalle koko ajan selvemmin. Sergejeff ei puutu Afganistanin arkipäivän elämään yleisluontoisilla kommentteilla, vaan keskittyy poliittisen historian kehitykseen ja pitää koko ajan yllä miellyttävää vauhtia. Myös kirjan kuvitus on harkittu ja monipuolinen, ja jopa kansikuva on erityisen tyylikäs.

AFGANISTAN ON ENEMMÄN useiden keskiaasialaisten kansojen asuma-alue kuin mikään yhtenäinen kansallisvaltio. Suurin ja keskeisin väestöryhmä ovat paštut, joita toisinaan kutsutaan pataaneiksi tai jopa afgaaneiksi, mikä kertoo siitä, että Afganistania on toisinaan pidetty nimenomaan paštujen valtiona. Sergejeff kutsuu heitä johdonmukaisesti paštuiksi.

Paštujen asuma-alue ulottuu Pakistanin puolelle, ja maiden raja on ollut kiistanalainen, kun paštut ovat pyrkineet yhdistämään kansansa samojen rajojen sisälle. Tämän keskeisen kansanosan jakaantuminen molemmin puolin rajaa seittää Afganistanin ja Pakistanin erottamattoman siteen, vaikka Pakistanissa paštut ovatkin vähemmistö. Myös monilla muilla ryhmillä on oma isoveljensä, kuten tadžikeilla Tadžikistan ja šiia-vähemmistöllä Iran.

ÄÄRI-ISLAMILAISET TALIBANIT ovat taustaltaan nimenomaan paštuja, ja osittain talibanin hallinnossa oli kyse myös etnisestä alistamisesta, kun muut Afganistanin kansat (mm. tadžikit, hazarat, uzbekit) pakotettiin omaksuma sen ahdasmielinen sunnalaisuus. Talibanien kukistuminen merkitsi samalla paštujen yksipuolisen vallan murenemista, vaikka nykyinen presidentti **Hamid Karzai** onkin paštu. Heidän asemansa valtion hallinnossa ei kuitenkaan ole suhteessa kokoon (yli 40 % väestöstä), eikä varsinkaan heidän historialliseen merkitykseensä.

Sergejeff päättää kirjansa päätelmään, jonka mukaan muut kansallisuudet eivät halua palata paštujen ylivaltaan, mutta paštujen on saatava kokoaan vastaava poliittinen asema. Vain kansallisuuksien välisen tasapainon kautta maan sekasortoinen tilanne voi rauhoittua. Sergejeff ei ota kantaa suoraan siihen, onko maan rauhoittuminen realistista. Ainakaan viime vuosikymmenten taukoamaton väkivalta yhdistet-

tynä maan takapajuisuuteen ei lupaa paljoa, mutta toisaalta 1900-luvun keskivaiheilla maassa vallitsi myös lähes 50 vuotta kestänyt suhteellisen rauhallinen kausi.

AFGANISTANIN ALUE ON vuosituhansien aikana ollut lukuisten eri valloituskohteena, ja Sergejeff osittain purkaakin myyttiä valloittamattomasta maasta. Ehkä olisi parempi puhua hallitsematto-

Vain kansallisuuksien välisen tasapainon kautta maan sekasortoinen tilanne voi rauhoittua.

masta maasta, sillä vaikeakulkuinen, luonnonvaroiltaan suhteellisen köyhä ja heimorajojen jakama Afganistan ei ole motivoinut valloittajia alistamaan maata kovinkaan tiukasti. Aleksanteri Suurelle se oli idän reitillä ja Tšingis-kaanille lännen reitillä.

Myöhemmin britit valloittivat maan hyvinkin helposti, mutta eivät kyenneet alistamaan sitä kuuliaisiksi vasalliksi. Suoraa hallintaa he eivät tavoitelleet, kuten ei Neuvostoliittokaan sekaantuessaan 1980-luvulla kohtalokkaasti Afganistanin sisäiseen valtataisteluun. Tuo sota synnytti radikaalit kansainväliset islamistit ja talibanit, jotka veivät maan Keski-Aasian syrjäisestä nurkasta maailmanpolitiikan päänäyttämölle.

Sergejeff kuvaa Afganistanin moniulotteista tilannetta, jossa pelaajista ei ole ollut pulaa ja jossa voimasuhteet ovat vaihdelleet tiuhaan. Hän valottaa niin suurvaltojen välistä poliittista shakkia kuin Afganistanin eri heimojen ja puolueiden välistä köydenvetoa tehden samalla selvän eron takapajuisten talibanien ja modernin maailman radiikaalien islamistien välille.

AFGANISTANIN HISTORIA on suositeltava kirja kaikille, jotka haluavat saada tarkemman kuvan vaikeaselkoisesta maasta, jossa historia ja nykypäivät ovat erityisen tiiviisti kiinni toisissaan. Maan varhaisimmat vaiheet ja viime vuosikymmenten kehitys muodostavat yhtenäisen kaaren, jonka osaset selittävät toisiaan. Sergejeff onnistuu tämän kaaren valaisemisessa erinomaisesti.

LEIF SUNDSTRÖM

RUURIK HOLM, JOHANNA PERKIÖ & LAURA TUOMINEN (toim.) (2011): *Toiset*, PERUSTE 2/2011. VASEMMISTOFOORUMI. 253 sivua.

KAVERINI IHMETTELI Facebook-päivityksessään vastakohtapareille perustuvan ajattelun logiikkaa ja tuli aikansa pähkällytyään siihen lopputulokseen, että tällainen ajattelu on järkevää vain silloin, kun vastakohtat ymmärretään toisiaan täydentävinä, mutta kuitenkin tasaveroisina. Kategorisoimisesta lienee mahdotonta luopua, sillä ilman sitä todellisuudesta ei saisi mitään tulkua ja maailma näyttäytyisi harmaana mössönä, ilman havaittavia eroja. Länsimaisen ajattelun ongelma on kuitenkin se, että vastakohtaparit hahmotetaan hierarkkisinä, niin että toinen näyttäytyy huonompana, puutteellisena tai poikkeavana ensimmäiseen verrattuna. Kategorisointi onkin aina vallankäyttöä, jossa erot määrittyvät etuoikeutetun kategorian näkökulmasta. Vähempiarvoisina tai poikkeavina toisina on perinteisesti pidetty esimerkiksi naisia, maahanmuuttajia tai homoseksuaaleja.

Vasemmistofoorumin *Peruste*-kirjasarjan neljäs julkaisu kantaa nimeä *Toiset*. Kirja tuo esille, minkälaisia toisia on tämän päivän Suomessa, ja vähän muuallakin. Tai ehkäpä toisien sijaan pitäisi puhua toiseuttamisesta. *Toiset*-kirjan kritiikki ei kohdistu vain niihin tahoihin, joita perinteisesti on pidetty suvaitsemattomina ja konservatiivisina, vaan myös niin kutsuttuun suvaitsevaistoon. Kirjan lähtökohtana onkin se, että suvaitsemattomuutta esiintyy yhtälailla vähemmistöissä kuin valta-kulttuurissa ja että jokainen voi olla toinen riippuen tarkastelukulmasta. *Toiset*-kirjan artikkeleissa pohditaan myös toiseuttamisen logiikkaa ja sitä, minkälaisia vaihtoehtoja sille voisi olla.

TOISTEN ENSIMMÄINEN ARTIKKELI Timo Miettisen »Toisen ehdoilla – uusi vasemmistolainen univer-

salismi» muodostaa ehkäpä jonkinlaisen teoreettisen viitekehäksen, jota voi hyödyntää lukiessaan myös kirjan muita artikkeleita. *Toisen ehdoilla* käy läpi toiseuden rakentamisen tapoja länsimaisen poliittisen ajattelun historiassa. Miettinen päätyy – **Slavoj Žižekin** tavoin – **Paavalin** ajatteluun, jossa toinen näyttäytyy kulttuurisista ja etnisistä ominaisuuksistaan riisuttuna. Tällainen toinen ei kuitenkaan ole samanlainen kuin me, vaan meidän tulee kunnioittaa ja rakastaa toista hänen ehdottomassa erilaisuudessaan, kesyttämättä toiseutta samanlaisuudeksi. Miettisen mukaan vasemmistolaisen politiikan perustana pitäisikin olla toisen huomiominen yhteisen vihollisen sijasta. Ajatus itseen palauttamattoman toisen rakastamisesta on myös taustalla **Virpi Lehtisen** »Rakkaus, politiikka ja Julian Assange»-artikkelissa. Vallankumouksellisessa politiikassa tasa-arvon ihannetta tulisi toteuttaa myös intiimissä elämässä.

Essi Thesslund ja **Vaula Tuomaala** kysyvät artikkelissaan, miten vasemmistonaisten naispoliittisessa asiakirjassa *Ritussa* esitetty kanta seksityöhön sopii Vasemmistoliiton arvopohjaan, jossa peräänkuulutetaan vähemmistöihin ulottuvaa solidaarisuutta ja moniarvoisuutta. Ongelmana on, että seksityötä tarkastellaan yksinomaan ihmiskaupan näkökulmasta ja prostituoidut nähdään ainoastaan uhreina. Vaikka Thesslund ja Tuomaala ovat oikeassa siinä, että holhoava uhripuhe tuottaa toiseutta ja kohtelee seksityöläistä objektina, hahmottuu heidän kannanotossaan kenties hiegan liian ruusuinen kuva seksityöstä.

Toisen epätasa-arvoinen asema tulee esille joskus rivien välistä, vaikka lakiteksti antaisikin vaikutelman yhdenvertaisesta kohtelusta. Näin käy esimerkiksi uskonnottomille ja ei-kristityille armeijassa ja koulussa. **Esa Ylikoski** vaatii uskonnottomille positiivista vakaumuksen vapaut-

ta. Tämä merkitsisi yhteisen tilaisuuksien järjestämistä uskonnottomat ja toisuskoiset huomioiden, ei vain mahdollisuutta olla osallistumatta tilaisuuksiin.

Jokainen voi olla toinen riippuen tarkastelukulmasta.

TOISET-KIRJAN KIRJOITTAJAT saattavat päätyä myös täysin vastakkaisiin tulkintoihin samasta ilmiöstä. Miettinen näkee Pride-marssin mahdollisuutena ylittää toiseuttamisen logiikka, koska alun perin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille tarkoitettu tapahtuma kokoa nykyisin yhteen monenlaisia ihmisiä riippumatta suuntautumisesta. **Jiri Nieminen** puolestaan tarkastelee Pride-kulkuetta artikkelissaan »Vähemmistöksi tuleminen – vaihtoehto identiteettipolitiikalle» performatiivisen politiikan kautta. Näin tulkittuna Pride-kulkuella haetaan tunnustusta heteroseksuaaliselta enemmistöltä, ja silloin se myös vahvistaa identiteeteille perustuvia eroja. Nieminen

myös kritisoi sitä, että käytännössä identiteettipolitiikalle rakentuva ajattelu tukee kapitalistista järjestelmää. Molempien kirjoittajien näkemys on hyvin perusteltu, vaikka kannat ovatkin vastakkaiset.

KATJA NISSINEN

KRIITTISTÄ KRIISIKIRJALLISUUTTA

YRJÖ KALLINEN, JUHA KOIVISTO, LAURI LAHIKAINEN & ANTTI RONKAINEN (toim.) (2011): *Kurssi kohti konkurssia. Taluskriisin syyt ja seuraukset*. VASTAPAINO. 309 sivua.

HEIKKI PATOMÄKI (2012): *Eurokriisin anatomia. Mitä globalisaation jälkeen?* INTO KUSTANNUS. 222 sivua.

VOUNNA 2008 – tai pikemminkin jo vuonna 2007 – alkanut globaali finanssikriisi on osoittautunut 1930-luvun laman jälkeen pahimmaksi taluskriisiksi. Se on synnyttänyt jo paljon tutkimusta ja kirjallisuutta. Suomessa julkaistiin talvella kaksi uutta, entistä painavampaa kriisikirjaa. Vastapaino-kustantamon artikkelikokoelma *Kurssi kohti konkurssia* tarjoaa marxilaisia näkökulmia kansainväliseen kriisikeskusteluun. Into-kustantamo taas on julkaissut professori **Heikki Patomäen** *Eurokriisin anatomian*, jonka näkökulmat ovat myös vasemmistolaisia, talusteoreettisessa mielessä lähinnä jälkekeynesiläisiä. Kumpikin kirja sopii laajalle lukijakunnalle, mutta ne eivät ole kevyitä pamfletteja, vaan pyrkivät noudattamaan myös akateemisen keskustelun vaatimuksia.

KURSSI KOHTI KONKURSSIA koostuu tunnettujen kansainvälisten marxistien (**Candeias, Hall, Haug, Harvey, Kliman, McNally** ym.) kirjoituksista sekä suomalaisten toimittajien johdannosta. Mukana on myös »tuotuneiden taloustieteilijöiden manifesti», joka on Ranskasta liikkeelle lähtenyt protesti valtavirran taloustieteen yksipuolisia, pinnallisia oppeja vastaan. Kirjan artikkelit antavat aineksia taloustieteelliseen, politologiseen ja sosiologiseen keskusteluun, eikä siinä unohdeta ympäristökriisiä, joka toimittajien esipuheessa ja myös muutamissa artikkeleissa liitetään taluskriisiin arvioon. Taluskriisin analyysin ohella artikkelit luotaavat tulevaisuuden kehityskulkuja ja vaihtoehdoisen politiikan mahdollisuuksia.

Kirja kuvastaa taluskriisin synnyttämää uutta kiinnostusta Marxia kohtaan. Arviot kriisin perussyistä eivät ole marxilaisilla kuitenkaan yhdenmukaisia, mikä heijastuu tämänkin kirjan teksteissä. **Andrew Kliman** puolustaa erilaisia laskelmia esittämällä voimaperäisesti näkökantansa, jonka mukaan kriisin perussyyt löydetään keskimääräisen voiton suhdeluvun alenemisesta Yhdysvaltojen suuryrityksissä. Hän kiistää näkemykset, että kriisi olisi ensi sijassa uusliberalismin ja siihen liittyvän finanssiekspansioon aiheuttama. Sen sijaan **David McNally** painottaa artikkelissaan finanssimarkkinoiden epävakautta kriisin aiheuttajana. Melko suoraan Klimaniin viitaten McNally toteaa, että joissakin arvioissa vähätellään uusliberalismin aikana tapahtuneita rakenteiden muutoksia, niistä seurannutta tuloerojen kasvua ja epävakauden lisääntymistä.

Jos lukija haluaa päästä tarkemmin selville tämän erimielisyyden syistä, hänen on syytä paneutua laajemmin kirjoituksissa mainittuihin lähteisiin, muun muassa Klimanin tulkintaan Marxin arveteoriasta ja siitä käytyyn laajaan polemiikkiin samoin kuin esimerkiksi McNallyn kirjoituksen lähdeluettelossa mainittuihin amerikkalaisen taloustutkijan **Robert Brennerin** teoksiin, joissa teemana on Yhdysvaltojen talouden pitkäaikainen alamäki.

HEIKKI PATOMÄEN KIRJA keskittyy eurokriisiin, mutta siinäkin otetaan kantaa globaalin taluskriisin syihin. Tässä Patomäki on lähellä niitä marxilaisia, jotka näkevät uusliberalistisen »finanssialisaation» taluskriisin keskeisenä syynä. Patomäki vetoaa kuitenkin ensi sijassa niin sanottuun jälkekeynesiläiseen teoriaan eikä marxilaisiin tutkimuksiin. Kirjan muutama kohtiin sirotellut huomiot Marxin rahateoriasta kuvastavat lähinnä asiantuntemattomuutta. Patomäen mukaan »Karl Marx uskoi, että raha on pelkkä arvon mitta» (s.

63). Voidaan vain viitata *Pääoman* I osaan, jonka 3. luvussa Marx käsittelee rahan eri funktioita (arvon mitta, kiertokulkuväline, maksuväline ja niin edelleen), ja sen lisäksi Marxin moniin muihin teksteihin rahasta, rahapolitiikasta, rahakriiseistä, finanssikriiseistä ynnä muusta.

Kun keynesiläisen talusteorian ja marxilaisuuden suhdetta pohditaan, tekee mieli viitata **David Harvey**ni mielenkiintoisen arvioon *Kurssi kohti konkurssia* -kirjassa: »Voidaan perustellusti väittää, että keynesiläistä teoriakäännettä ei olisi tapahtunut ilman Marxin kumouksellista vaikutusta.» Harvey toteaa ongelmaksi, että nykyisin vain harvoilla on jonkinlainen käsitys Keynesistä ja että

»Marxista ei puolestaan ymmärretä juuri mitään.»

Patomäki hahmottelee kolme mahdollista EUskenaariota: 1) uusliberaali EU-politiikka jatkuu, 2) suhteellisen sosialidemokraattinen liittovaltio ja 3) EU osana sosialidemokraattista globaalihallintaa. Patomäki näyttää pitävän arvostelemaansa vaihtoehtoa 1) todennäköisimpänä, mutta arvioi sen johtavan syveneviin ristiriitoihin EU:ssa. Patomäki katsoo, että EU:n huipulla laaditut ohjelmat eivät pureudu ongelmien syihin ja pitää todennäköisenä, etteivät ne riitä estämään euron hajoamista.

Lopuksi Patomäki esittää vision »demokraattisesta globaalikeynesiläisyydestä». Tämä ohjelma liikkuu melko korkeissa sfääreissä verrattuna siihen poliittiseen keskusteluun, jota eurokriisi esimerkiksi Suomessa on synnyttänyt. Valitettavasti Patomäki ei kommentoi suomalaisen EU-politiikan asetelmia, mutta yhden neuvon hän esittää: »On mahdollista ja monin tavoin järkevää, että Suomen kaltainen maa ottaa enenevässä määrin etäisyyttä EU:hun niin kauan kuin unionin kehitys noudattaa kurinalaistavan uusliberalismin skenaarion.» (s. 182)

NÄITÄ KIRJOJA VOI suositella kaikille kriittisille lukijoille, joille esimerkiksi »ahneus» tai Etelä-Euroopan valtioiden holtiton tuhaavaisuus ei riitä tai kelpaa taluskriisin selitykseksi.

PERTTI HONKANEN
TUTKIJAJA, VALT.TRI.

**KUN GREGOR
SAMSA HERÄSI
ERÄÄNÄ AAMUNA
RAUHATTOMASTA
UNESTA, HÄN
HUOMASI KIRJASTON
MUUTTUNEEN
SKOOBEKSI**

KIMMO SUOMI & KATRIINA KAJANNES
(toim.) (2011): *YMÄRRYS HOI! Kirja, läppäri ja muuttuva oppiminen.*
KUSTANNUSOSAKEYYHTIÖ HAI. 187 sivua.

SKOOBE (WWW.SKOOBE.DE) on saksalaisen mediajätin Bertelsmannin aloitteesta avattu kirjojen lainauspalvelu, jonka lukija voi saada käyttöönsä hintaan 9,90 euroa kuukaudessa ja lataamalla iPaddilleen Skoobe-sovelluksen tai vastaavan.

Lue Skoobe takaperin niin tiedät mitä se ehkä tarkoittaa. Skooben sivustolla näytetään kolme kirjakantta. Oikella on odotetusti **Steve Jobsin**, kiinalaista orjatyövoimaa hyödyntävän yrityksen perustajan, elämäkertä. Keskellä on hiuksia nostattaviin konspiraatio-teorioihin perustuvan **Dan Brownin** romaanin saksalainen käännös. Vasemmalla, lopulta, on valkoima **Kafkan** novelleja, *Die Verwandlung*. Hyvä kirja siis, mutta huonossa seurassa. Tai, toisin sanoen: *Kun Gregor Samsa heräsi eräänä aamuna rauhattomasta unesta, hän huomasi kirjaston muuttuneen Skoobeiksi.*

MUTTA MINUN EI pitänyt kirjoittaa Skoobesta, vaan uudesta suomalaisesta artikkeliantologiasta nimeltä *Ymmärrys, hoi!*, jonka alaotsikko toki muistuttaa Skoobesta, koska siinä lukee: *Kirja, läppäri ja muuttuva oppiminen.*

Tähän sinänsä ihan freesiltä ja tarpeelliselta tuntuvaan artikkelikokoelmaan, jossa pohditaan tietotekniikkojen käyttöä koulu- ja muussa opetuksessa, osallistuu peräti 39 kirjoittajaa (187:llä painosivulla) mukaan lukien sen kaksi toimittajaa, Jyväskylän yliopiston liikuntatieteiden laitoksen liikuntasuunnittelun professori **Kimmo Suomi** ja samaisen yliopiston kirjallisuuden dosentti **Katriina Kajannes**.

Katosiko *Bildung*, kysyy ensimmäisen kontribuution koonnut **Eero Tarasti**, ja tietenkin syystä, vaikka Tarastin oma ymmärrys tietotekniikasta ja sen merkityksestä ei liene syvällisimmästä päästä. Mutta saavathan Skooben tapaiset joka-

päiväiset uutiset tietotekniikkaan hellävaraisemminkin suhtautuvat humanistit nukkumaan rauhattomasti.

Kimmo Suomi, joka on tutkinut liikunnan suunnittelua paitsi Jyväskylässä myös esimerkiksi Shanghaissa, sai olympiakesänä 2008 perehtyä kiinalaisten verkkopedagogiikkaan: »Ensimmäinen opetus oli, että verkkopedagogiikkaa ei ole – se ei poikkea mitenkään muusta pedagogiikasta», Suomi kertoo. Kyse on kiinalaisesta käsityksestä siitä mitä tarkoittaa *mindfulness*. Suomen mukaan *mindfulness* tarkoittaa muun muassa mielenhallintaa.

Tässä vaiheessa, jos käytäisiin Facebookia, painaisiin jo Tykkään-nappia.

LEO TOLSTOI PUUN SUOJASSA lepäämässä ja kirjaa lukemassa on sivistyneen ihmisen vertauskuva, joka on **Ilja Repinin** kuvan muodossa painettu *Ymmärrys hoi!* -kirjan alkuun ja johdannoksi. Tosin Tolstoi oli väkivallattoman toiminnan kannattaja, mitä taas läntinen sivilisaatiomme ei sotateollisine komplekseineen millään voi väittää olevansa.

Olisinkin kaivannut Tolstoin seuraajilta radikaalimpaa ja konkreettisempaa yhteiskunta- ja sivilisaatiokritiikkiä. Esimerkiksi **Tapio Varis**, kuvaillessaan yhdessä **José Manuel Pérez Torneron** kanssa kehittämiään »uuden humanismin viittä ydinaluetta», kiinnittää huomiota »kriittisyteen teknisiä valintoja kohtaan». Hyvä niin, mutta tietotekniikasta puhuttaessa voisi ehkä siinä tapauksessa edes mainita julkisuuden ja demokrati-an kehityksen kannalta tärkeän valinnan suljetun, kaupallisen softan, kuten Microsoftin tai Applen ja linuxin tapaisten vapaiden ja avointen järjestelmien välillä!

Toinen esimerkki: äidinkielen ja kirjallisuuden didaktiikan yliopistolehtori **Elina Harjunen** esittää artikkelissaan »Lukeminen – etuoikeus ja onnen edellytys» erään amerikkalaisen psykiatrin kirjan arvosteluun viitaten, että »varsinkin sosiaalinen media» saattaa »kaiken lisäksi myös vahvistaa mahtailua, tahdittomuutta ja narsismia». Tässä hän voi hyvinkin olla perää, mutta ongelmana on oikeastaan koko tuo »sosiaalisen median» käsite, jota ei osata problematisoida tai jota ei uskalleta kyseenalaistaa, koska pelätään leimautumista vanhanaikaiseksi.

Todellisuudessaan julkinen ja siviilikäytössä oleva internet on alkumetreiltä saakka ollut vahvasti »sosiaalinen» media. Jo World Wide Webin ensimmäiset sovellukset (noin 1991) vahvistivat CERNin tutkimuskeskuksen henkilökunnan keskinäistä yhteydenpitoa ja juoruilua.

JOS »kriittisyys teknisiä valintoja kohtaan» ei ulotu itse valintoihin, kuten esimerkiksi Windowsin ja

Linuxin tai Facebookin ja WWW:n välillä – tai jos se ei edes edellytä näiden ilmiöiden erottelemista ja erillistä arviointia –, silloin meidän täytyy ensimmäiseksi harjoittaa kritiikin kritiikkiä. Esimerkiksi Facebook on tavamerkki ja yksityisomisteisen kapitalistisen korporaation kaupallinen palvelu samoin kuin vaikkapa Skoobe. Internet sen sijaan on kuin yleinen kirjasto eli universalistinen, yhteisomistuksessa oleva yhteiskunnallinen laitos, jota ilman demokraattista julkisuutta tuskin voi edes kuvitella nykyiseksi ja tulevaisuudeksi.

Kriittisyydestä jatkaakseen, ni, vielä yksi asia jota jään kaipaamaan. Se tulee mieleen edellä mainitusta Facebookista, mutta myös edellä mainitusta Bertelsmannista, ja sen voi kiteyttää tunnukseen: *Kill the Corporation!* En osaa selittää yksityiskohtaisesti,

miten lukemisen, oppimisen ja teknologian suhteet tulee vast'edes järjestää, mutta ainakaan ei pidä olla niin, että yksi amerikkalaisfirma pääsee määrittelemään satojen miljoonien kuluttajien sosiaalista nettielämää tai että yksi saksalaisyhtiö omistaa sen minkä luemme ja vuokraa sen meille hintaan 9,90 euroa kuukaudessa.

MIKAEL BÖÖK
KIRJASTOAKTIVISTI

**KAIKEN
SUUNNATON
KYSEENALAISSUUS**

SAMI FEIRING (toim.) (2011): *Tiheiden ajatusten kirja – Uuden aforismin parhaat.* SUOMEN AFORISMIYHDISTYS & KIRJA KERRALLAAN. 247 sivua.

SUOMALAINEN AFORISMI näyttää voivan hyvin: harrastus on vilkasta ja ikä- ja yhteiskuntaluokat läpäisevää. Suomen aforismiyhdistyksen julkaisemaan *Tiheiden ajatusten kirjaan* on koottu lauseita yli sadalta kirjoittajalta. Laadun ohella ainoana

kriteerinä on ollut se, että kirjoittaja on elossa. Mukana on sekä kirjoissa, lehdissä ja netissä julkaitua että aiemmin julkaisematonta.

Tällä toimitusperiaatteella laajasta kirjasta on tullut väkisinkin kirjava: mukana on vanhoja kirjailijamestareita (**Risto Ahti**, **Mirkka Rekola**, **Caj Westerberg**), jo etabloituneita runoilijoita (**Anne Hänninen**, **Joni Pyysalo**) ja tuntemattomia harastajakirjoittajia. Määrällinen karsinta olisi voinut olla suurempikin.

Eniten tilaa saa **Markku Envall**, joka ei oikeastaan aforistikkona esittelyjä kaipaisi; toki hänen lauseensa ovat usein laadullisestikin priimaa. *Tiheiden ajatusten kirja* palauttaa mieleen myös **Kari Hännisen**, joka julkaisi aikanaan hienon kokoelman *Pro-metheus tulitikkuja lainaamassa* (Love Kirjat 1983).

JOS TYYLII ONKIN kirjavaa, aforismien aiheet ovat yllättävän samankaltaisia: uskonto ja ateismi, luonto ja sen tuhoaminen, yhteiskunta ja sen tuhoaminen. Aforismissa voi sanoa suoraan; tämä on yksi sen suosion syitä: asiat, jotka nykyrunoudessa vaikuttaisivat liian suoraviivaisilta tai yksiuotteisilta, »pakenevat» aforismeihin.

Runoilijoiden lauseet erottuvat joukosta. »Hilpaistenko vainajien unia kun näitä ajatuksia ilmestyy?» (Anne Hänninen) tai »Ihminen, seisoo kuin ahdas portti maisemassa» (Mirkka Rekola). Yksi rivi saattaa vangita syvyyteen ja korkeuteen tempovat mielikuvat.

Tiheiden ajatusten kirjan esittelemä harrastajakirjoittajien laaja rintama paljastaa myös kirjallisen maailman muuttumisen: monet ovat julkaisseet lauseitaan netissä, pien- tai omakustanteina. On väyliä sanoa, mutta tämän kirjan tapaisia väyliä tulla kuulluksi ei taida liiemmästi olla.

KIRJA ESITTELEE OPETTAVAISESTI myös aforismin ansat, joista huumori on yksi. Moni hulvattomana liikkeelle lähtenyt lause kuolee viitsinä. Esikuvana on selvästi puolalainen **S. J. Lec**, jossa on samaa

syvyyttä kuin ranskalaisissa pilapiirtäjissä; huumori on mustaa, koska siinä on päällekkäin kaikki värit. Lec ei ole helppo esikuva.

Toinen vaivaannuttava piirre on toistuva tapa puhua se-tämäisesti »meistä» ja naiivisesti »heistä» (tai »niistä»). Me olemme he. Kaukana yksinkertaistavasta vastakkainasettelusta on esimerkiksi **Eeva Kilpi** parhaimmillaan: »Katselen huonettani / ja tämän kaiken suunnaton kyseenalaisuus / täyttää mieleni».

KAIKEN KAIKKIAAN *Tiheiden ajatusten kirja* on antoisa katsaus elinvoimaiseen kirjallisuudentaiteeseen, joka kuitenkin on aina vaarassa jäädä muiden genrejen varjoon. Kirjaa täydentää **Sami Feiringin** mainio katsaus aforismin historiaan ja tekniikkaan. Suosittelen.

VELI-MATTI HUHTA

Aforismissa voi sanoa suoraan; tämä on yksi sen suosion syitä.

Oriveden Opisto
avoin, innostava, rohkea

Talven linjat 20.8.2012 - 17.5.2013

Kirjoittajalukio 8.8.2012 - 31.6.2013

Kuvataidelinja • Avoin Ateljee • Sarjakuvalinja • Musiikkilinja • Sanataiteen linja • Käsikirjoituskoulu • Journalismin linja
Suomen kielen ja kirjallisuuden linja • Taidepainotteinen kasvatustieteen linja • Oriveden Opiston Kirjoittajalukio

Oriveden Opiston kesäkurssit 2012

3. - 21.6. Klemetti-Opiston musiikkikurssit	30.6. - 28.7. Kuvataidekurssit
9. - 19.6. Nuorison orkesterikurssi	16.7. - 28.7. Kielikurssit
25.6. - 14.7. ja 30.7. - 4.8. Kirjoittajakurssit	30.7. - 3.8. Äänenkäytön kurssi

i Oriveden Opisto, Koulutie 5, 35300 Orivesi
puh. 0207 511 511
www.orivedenopisto.fi / orivedenopisto@kvs.fi

f olemme Facebookissa!

Mieskulttuuri kaipaa siemenjohtimien katkaisua

Markku Soikkeli on tamperelainen kriitikko ja kirjailija.

»STERILISAATIO» ON KARMIVA SANA. Useimpien ihmisten korvissa sterilisaatio on yhtä kuin valkotakkainen virkailija, jolle on suotu teuras-tajan oikeudet.

Karmivaan miellelyhtymään synnä on valtiollinen terveyshygienia. Pakkosterilisaatiota on käytetty aseena myös hyvinvointivaltioissa milloin minkäkin väestöryhmän sääntelyyn.

Ikävät miellelyhtymät julkisen ehkäisy politiikan ja intiimien yhtymisten välillä ovat estäneet pohtimasta sterilisaation roolia ekologisessa ja identiteettipolitiikassa. Sterilisaatio on kuitenkin tuhansille ihmisille myös oma valinta. Se irrottaa lisääntymisvelvoitteista ja antaa vapauden keskittyä seksin olennaisiin iloihin.

STERILISAATIOSTA puhuttaessa olisi erityisen tärkeää tuoda esille sen merkitys meille miespuolisten kansalaisten enemmistölle, jotka emme ole koskaan kiinnostuneet sukumme jatkamisesta. Mieskulttuurissa aihe on edelleen tabu ja siksi ravistelemisen arvoinen. Esitän seuraavassa seitsemän hyvää syytä sille, miksi mieskulttuuri suorastaan kaipaa siemenjohtimien katkaisua eli vasektomia.

1. Sterilisaatio on identiteettipolitiikkaa, jossa yksilöt käyvät yhteiskuntaa vastaan sen omilla aseilla. Se on keino julistautua aidosti autoseksuaaliseksi olennoksi: seksuaalisuuttani ei voi enää liittää valtion ja yhteisön kannalta hyödyllisiin tarkoituksiin.

2. Sterilisaatio on myös parasta perhepolitiikkaa. Parisuhteeseen sisältyvissä keskusteluissa se tulisi olla yhtä usein esillä kuin kysymykset siitä, milloin ja miksi lapsia ollaan hankkimassa. Kuvaavaa on palaute, jonka sain Tampereella järjestetyssä tasa-arvopaneelissa (13.11.2010) ehdottaessani suvunjatkamisesta kieltäytymistä: »Kuka sitten maksaa meidän eläkkeemme?» Vastauksesta voi lukea, mikä itseisarvo on uuden sukupolven elämällä – ainakin miehille.

3. Vain sterilisoitu mies on tasa-arvoinen osapuoli parisuhteessa. Kun heterorakkau-

den mysteeristä on poistettu lapsen kokoinen arvoitus, on pariskunnan rakennettava suhteelleen merkitys siitä, mitä he itse ovat. Tois-taiseksi kysymys siitä, miksi ylipäänsä tehdä lapsia, on miehille hämmäntävämpi kuin naiset uskovatkaan. Jos kysymys muutetaan hypoteesiksi, jossa nappia painamalla voi poistaa seksistensä lisääntymisoption, ei monikaan parisuhde selviä kuivin silmin (tai lakano-in) rehellisten vastausten väistämättömyydeltä.

4. Sterilisaatio auttaa keskittymään. Useimmille ihmisille lasten hankkiminen tun-tuu olevan samanlainen luonnonvoima (»Niitä vain tulee») kuin pariutumisen sinänsä. Tie-toiskuihin pariutumista ja muita heteropakkomieltei-tä vastaan tuleekin liittää sterilisaatio vaihtoehtona, joka auttaa keskittymään omaan ajalliseen elämään.

5. Sterilisaatio on eko-teko. Väestöräjähdyksen piinaamalla planeetalla li-sääntymisvelvoitteesta kieltäytyminen on tär-keämpi valinta kuin kapitalistisesta kilpai-lusta tai aseista kieltäytyminen. Moraalisiin valintoihin kypsytettyjen nuorukaisten sterili-saatio kannattaisi tuki aloittaa jo kutsuntojen yhteydessä.

6. Sterilisaation jälkeen parisuhteessa ei tarvitse pohtia sitä, kenen vastuulla on eh-käisy. Tähän saakka naiset ovat kantaneet suurimman vastuun sekä ehkäisystä että sen seurauksista. He ovat suostuneet oman ruu-miinsa medikalisointiin tavoilla, joiden mer-kitystä miehet eivät ole joutuneet aiemmin pohtimaan.

7. Sterilisaatio on huomattavasti yksinker-taisempi operaatio miehen kuin naisen koh-dalla; se on myös paljon halvempi yhteiskun-nalle. Vasektomia tapahtuu päiväkirurgiassa, jonka jälkivaikutukset ovat vähäisemmät kuin viisaudenhampaan poistamisesta. Sama pätee operaation kipukynnykseen. Jos miehet tietäi-sivät vasektomian helppouden, jonot leikkauk-siin kasvaisivat satakertaisiksi.

Sterilisaatio irrottaa lisääntymisvelvoitteista ja antaa vapauden keskittyä seksin olennaisiin iloihin.

